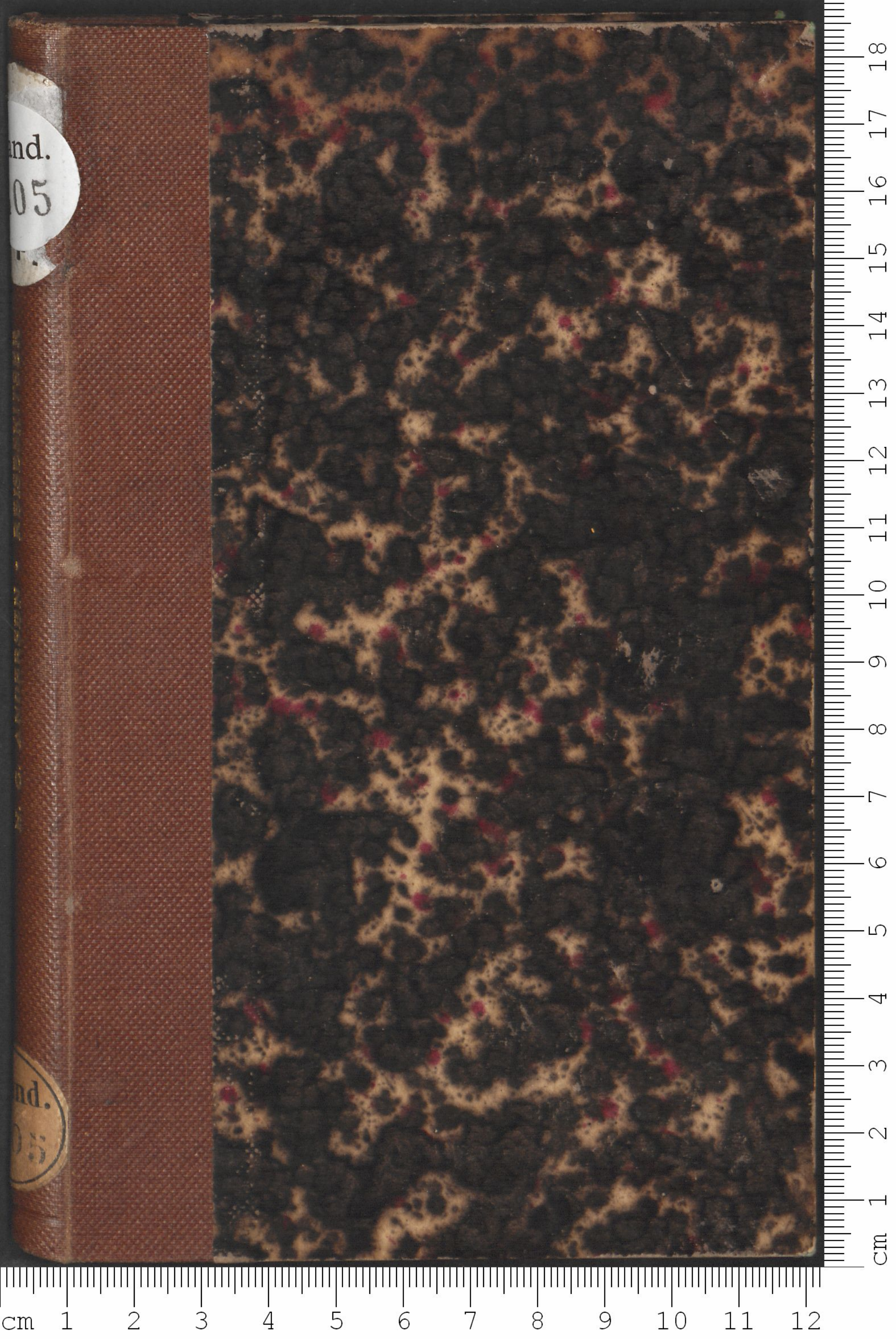
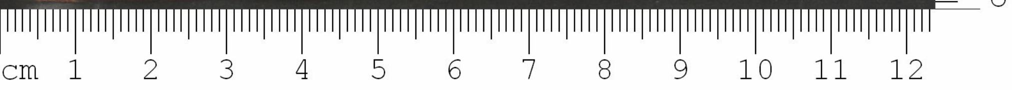
H. C. ANDERSEN - REISESKITSER

Scand.
405

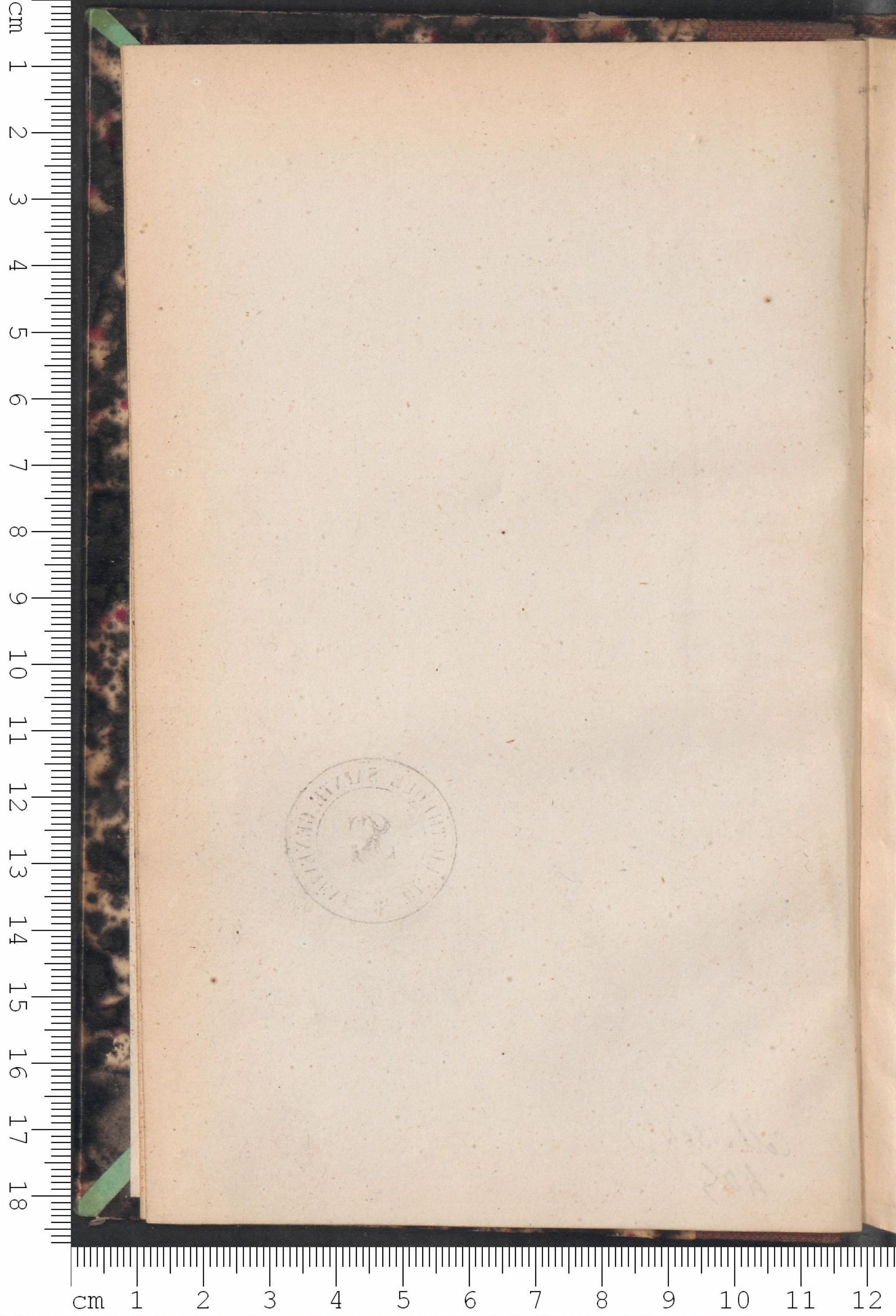

H. C. Andersen.

Reiseskitser.

Reiseskitser i Schweitz, Danemark og Portugal
ved
H. C. Andersen.

Indhold.

I Schweiz.

Ragatz.

Paa Jernbaner og Dampskibe gjennemflyve vi nu ogsaa Schweiz og vinde derved — Tid til at kunne dvæle her paa de mærkeligste og interessanteste Steder; et af disse er unegtelig Ragatz med Bad-Pfäffers. Fra Rorschach ved Bodensø naaer man paa Jernbanen i nogle Timer herhen; en længere Vei, men ligesaa beqvem og med hele Schweizerlandets rige Afvexling, aabner sig for den, der fra Schaffhausen over Zürich til Ragatz vil følge det Løb, Rhinen i den ældste Tid havde, før den brød sin nuværende Vei mod Bodensø.

Hen over det mægtige Rhinfald, der overstænker os med sin Støvregn, bærer en muret Bro det henflyvende Banetog ind i den natmørke Tunnel under Slottet Laufens dybeste Kjælder. Ved Olten flyve vi gjennem Jurabjergenes faste Ryg; Minutterne derinde synes at forlænges i denne uhyggelige, uendelige Bue, hvor de mange ulykkelige Arbeidere ved Gjennembrydningen fandt Døden. Banetogets brændende Fakler belyse de graae Steenblokke, som det frempiblende Vand strømmer hen over, varslende at Naturaanden her stadig kæmper mod Menneskevilliens Kraft; rundt om oprulle og udfolde sig nu frodige Egne, de graablaae Alper med Snee og Gletscher løfte sig, vi naae Zürich. Villaer og Byer straale frem i den rige Fylde af

Grønt paa de smilende, indbydende Bredder; Dampskibe flyve hinanden forbi, og paa et af disse gaae vi over den vidtudstrakte Vandflade, og gjennem Linth-Canalen komme vi ud i Wallensø, der nævnes som den vildeste, den meest gruopvækkende af alle Schweizersøerne; paa dens nordlige Side stige op fra Dybet lodrette, mørke Klipper med underlig savtakkede Tinder; naar derovenfra Stormen kaster sig ned paa Søen, opsluges Baad og Fartøi af de knusende Bølger, kun Dampskibet har her endnu holdt en saadan Storm ud; paa dette naaer man snart den østlige Bred, hvor Sargans-Dalen aabner sig, gjennem hvilken Rhinstrømmen ved store Oversvømmelser, særlig nævnes den i Aaret 1618, har truet med at bryde sit ældste Leie og atter tage Løb ud i Wallen- og Zürichersø. Fra Sargans bringer Banetoget os i et Qvarteerstid til Ragatz. I St. Gallen ved den aabne, brede Rhindal, tæt under de skovgroede Bjerge ligger denne lille, høist maleriske Schweizerby; Husene, for største Delen af Bjælker, have foran brede Vinduer og fremspringende Altaner, hvide Mure omhegne de grønne Viinhaver; Veien fører forbi Kirkegaarden, over hvis lave Muur rager frem et Monument; kjendte Træk, formede i Marmoret, hilse os, her hviler Tænkeren, Philosophen Schelling.

Vi kom ved Solnedgang, Folk sad i Klynger udenfor deres Huse, et rødligt Solskin belyste Bjergene, de nærmeste prangede med deres Pragttæpper af fløielsgrønne Marker, broderede med Gran- og Løvskove, Husene høit oppe pyntede som Alperoser i det Grønne, Vandfaldene skinnede som smalle Sølvbaand; Borgruinerne traadte skarptbetegnede frem, mens de fjerne Bjerge blaanede i den guulgrønne Luft og Sneetoppene glødede som Ild. Malerisk mellem en Række Vandmøller hang de blomstrende Hyldebuske ud over Taminafloden, der melkehvid brusede hen over sorte Marmorblokke, afsted for at blande sig med Rhinens blaagrønne Vand.

Et stort, elegantudseende Hotel kneiser som en pyntet Crinoline-Dame midt i al den Romantik; man gaaer det forbi, og et endnu større, der i sin Udstrækning danner en heel Gade, ligger for os; dette er det meest besøgte og bedst indrettede Hotel, saa storartet som man skildrer os disse i Amerika: i den ene Fløi er indrettet et Capel for de kirkesøgende Englændere, og i det modsatte Hjørne har man aabnet ud til Haven et Theater, hvor der i Badetiden spilles hveranden Aften. Medens vi nogle Dage forud i Webers store ellers besøgte Hotel ved Rhinfaldet havde ved Middagsbordet kun været tre Gjester, fandt vi her flere hundrede. Orchestret gav os Musik fra alle Tonekonstens Poler, fra Wagner og Bellini, fra Beethoven og Strauß. I Cafeen, ligesom ogsaa foran Hotellet og i Haven, var et Liv, en Tummel, et Røre, og neppe trehundrede Skridt derfra stod man igjen i den store, eensomme Natur, foran den vilde Fjeldkløft, hvor Tamina har brudt sig Vei og nu, idet den styrter frem mod den aabne Dal, danner et mægtigt Vandfald af næsten hele Kløftens Brede. Et langt Bjælkegaleri, spigret fast i den steile Klippevæg, fører fra Stien hen til Faldet, og paa en let, tynd Bro kommer man over det til den modsatte Side, hvor nu en smal Vei, sprængt i Klipperne, fører til Bad-Pfäffers.

Krøniken melder, at i Aaret 1038 kom deroppe paa den uveibare Fjeldhøide en Jæger, for at tage en Ravnerede; idet han der kravlede om, blev han opmærksom paa en tæt Damp, som hævede sig fra den gabende Klippespalte, dybt nede brusede en Flod, hørte han, fra dens Kilde med koghedt Vand løftede Dampen sig.

Snart vidste man her i Egnen om det opdagede Sundhedsvæld; de Syge strømmede til og lode sig samt det Allernødvendigste heise ned i denne frygtelige Afgrund, hvor dengang ikke fandtes andet Læ, end det Klipperne selv frembøde; senere

tømredes dernede et Par Træskure, svævende over den brusende Flod. Her, hvor kun Daglyset gav Skumring, her, lukket ude fra Verden, blev nu den Syge i Uger og Dage, eensom, overladt til sig selv og Vandets Kraft.

Munkene i Klosteret oppe paa Bjerget lod allerede for to hundrede Aar siden reise en stor, muret Bygning nede i Klippesvælget, foran hvor Fjeldene mødes; Veien hertil gik langs den svimlende Fjeldvæg, og mangen Syg maatte derfor endnu lade sig heise herned; først i vore Dage komme vi her let og beqvemt. I Aaret 1839 sprængtes fra Ragatz til Bad-Pfäffers en Vei, saa bred, at en lille Vogn med een Hest for kan befare den og man i en Treqvarteerstid naae derhen. I Badetiden er Stedet opfyldt og beboet af besøgende Syge, medens dog de fleste Gjester foretrække at boe i det livlige, store Hotel i Ragatz; derfra gaae to Veie, den ene, almindelig stor og bred, fører i Zikzak op ad den skovgroede Bjergside, forbi Ruinen Wartenstein, hvis fyrstelige Abbeder, med deres adelige Munke, engang førte et meget verdsligt Liv; man naaer her øverst oppe det forrige Kloster St. Perminsberg, nu en Daarekiste; den anden Vei fører efter nogle faa Skridt fra Hotellets Have hen til Klippespalten, hvor man over det svævende Bjælkegaleri og den smalle Bro ved Vandfaldet betræder den i Klipperne huggede Vei.

Som man i Eventyrene læser, at Fjeldet revner og frembyder en Gjennemgang, saaledes seer man det her i Virkeligheden: Fjeldet er revnet og blevet staaende, dannende et Leie for den fremadbrusende Flod, hvis mangfoldige Bugter den nysanlagte Vei følger. Tilvenstre hæver sig Klippevæggen lodret, mange, mange Favne høit; man er nærved at falde bagover, idet man seer op mod den med Granskov befryndsede øverste Pynt; tæt ved os tilhøire er Scenen mildere og mere afvexlende, snart gaaer man ved et frodigt Grønt, et rigt Blomsterflor, under

Bøge- og Kastanietræer, snart er man i Snevringer mellem nøgne Klippeblokke, som Vandet driver ned over, eller man gaaer gjennem Buer, sprængte i den haarde Steen. Endelig standser man foran Indgangen til en klosterlig Bygning, det er Bad-Pfäffers, der synes ligesom ved et Jordskjælv at være sjunket her ned, indeklemt mellem de steile Klipper, udfyldende den hele Spalte. Man træder ind i en lang, hvælvet, lav Halle; Kjøkken, Spisestue og celleformede Værelser støde op til den. Solstraalerne naae kun midt i Sommertiden herned, i August Maaned skinne de her kun fra Klokken elleve om Formiddagen til tre om Eftermiddagen.

Den Besøgende løser i Forhallen Adgangskort til Kilden, og en Fører ledsager ham derhen. Vi mødte mange Syge i den lange, qvalme Buegang, fra hvilken vi naaede en luftigere, stor Halle: Drikkesalen, hvor, fra den dybere inde i Fjeldet sprudlende Kilde, det hede Vand bliver ledet; det er klart, uden Afsmag og omtales som særdeles kraftigtvirkende.

Den Beklemthed, man har følt paa hele den lange, indsluttede Vei fra Ragatz, ved den iisnende Luft, som Solen ikke mægter at opvarme, ved den eenstonende Lyd af Floden, og ved Tanken og Muligheden, at en af de løst liggende Klippeblokke kunde rulle ned og knuse os med Vogn og Hest, synes at naae sit Høidepunkt herinde i Bygningens tunge, qvalme Luft, man føler Trang til at komme ret ud i det Frie og drage Aande; Døren for Drikkesalen aabnes, man træder ud og føler sig om mulig endnu mere overvældet, man staaer tæt foran et gruopvækkende, et sig i Mørket tabende Svælg, ret som foran Indgangen til Underverdenen; man staaer paa en Bro midt over den henbrusende, kogende Flod; tilvenstre, men kun tre, fire Skridt, er Klippegrund, derfra videre frem har man kun et i Klippevæggen spigret Bjælkelag ind i den foran gabende Revne; de himmelhøie Fjelde mødes og lukke sig; herind gaaer vor Vei endnu et heelt

Qvarteerstid fremad, før vi naae Kildens kogende Straale; — Bjælkelaget er bredt nok for to Mennesker, Side om Side; men tæt op helde sig ud over os de vaade, begsorte Klippemasser, tilhøire stiger Fjeldvæggen lodret op af Strømmen, der i vild, tordnende Fart jager afsted; en enkelt Træstamme er spigret fast som et Slags Rækværk, men under dette, ned til de vaade, slibrige Bjælker, vi gaae paa, er Intet, dersom man skulde falde, man da kunde gribe fat i, for ikke at styrte i Afgrunden; Øinene, der i Forsigtighed see ned efter Fodfæstet, finde ingen Ro, intet Hvilepunkt, Floden flyver frem, som skudt ud af en Kanon; man synes, at den hele Grund nedenunder jager afsted. Tæt ved tunge Klippeblokke, høit oppe den gabende Revne, en Aabning smal at see, som en Ridse; der skinner den blaae Luft, der vifter det Grønne og melder om Livet i Oververdenen; en Fodsti fører høit deroppe hen over os.

Et Qvarteers Vei herinde paa det vaade Bjælkegaleri bliver en lang, uhyggelig Tid, det bevægelige Vand bruser vildere og mere lydelig, dyb Aftenskumring har man ved solklar Middag. Dette Halvmørke, denne Indeklemthed mellem de nære Klippemasser, den dampende Flod i Dybden, overvælder selv de Stærkeste; vi høre ikke til disse, og fornam allerede paa den halve Vandring den forunderlige Mathed, som griber den Svimle og Nerveuse; men Villien er en stærk Fører, og har man foruden denne ogsaa en kraftig Ledsager at støtte sig paa, da kommer man vel frem, tænke de Fleste og vi sagde det Samme; men alt som Mørket tog til og Floden larmede og kogte med bedøvende Lyd, greb os Naturmagtens hele Overvælde; Fødderne sittrede, Sveddraaberne perlede frem fra alle Porer; imidlertid hjalp det at staae et Øieblik stille, lukke Øinene og køle Panden med det fra Klippevæggen drivende iiskolde Vand; vi forsøgte endnu nogle Skridt fremad, da blev Overvældelsen stærkere, næsten ubekæmpelig, Alt rundt om syntes at svæve, dandse, antage

en taageagtig Skikkelse og drage ned i Afgrunden, en dæmonisk Lyst til at styrte sig derned var den øiebliklige Drift, kun ved krampagtig at knuge sig til sin Ledsager, lukke Øinene, staae stille og voldelig ligesom slukke hver Tanke mægtede vi at holde ud.

Før man naaer Kilden, lukke Klipperne sig ganske. Det er næsten som Nat udenfor den saakaldte „Magdalenegrotte", en stor Marmorhule, der engang af Abbeden Jadokus blev bestemt til Bodscapel. Endnu et Par Skridt, og Daglyset trænger atter frem; man er ved Kildens Udspring, hvor, fra en Aabning som en Brønd, det tredive Graders varme Vand udsender sin hede Damp, der løfter sig høit i Veiret. Ganske sikkert staaer man her ikke; det er kun et Par Aar siden, fortalte Føreren, at medens et Selskab var her, løsnede sig et Klippestykke og knuste paa Stedet en af dem, en ung Pige fra en af Schweizerbyerne.

Her var det, hvor for Aarhundreder siden de usle Hytter hang over det dampende Væld; herned bleve de Syge heisede og havde ingen anden Vei tilbage, ingen anden Udgang, end den, atter at løftes høit igjennem det gabende Svælg; uforandret, som dengang, brygge inde i Fjeldet Naturkræfterne det hede, helbredende Vand og helde det fra Marmorkummen rigelig, en heel Flod, Tamina.

Løven ved Luzern.

Som Symbol paa Tapperhed og Troskab sætter man paa Heltenes Grave en Løve; snart vil en reises paa Flensborg Kirkegaard; den staaer hugget i Klippevæggen ved Luzern, et Minde der om Schweizersoldatens Tapperhed.

Schweiz er iøvrigt ikke Monumenternes Land, selv løfter det sig i høie Alper med evig Snee, altid grønne Skove, friske Græsgange og blaae, dybe Søer; hvad Menneskene kunne opstille i en saadan Natur bliver altid smaat, kun Tanken deri giver det Storhed og en saadan har Luzerns Løve, dette Minde om Schweizernes Troskab. Folket selv i dets Sammenhold og Tapperhed har i Sagnfortællingen reist sig sit eget Storhedsmonument, herligere end det kan meisles i Marmor; Folkeaanden er legemliggjort i Helteskikkelsen Wilhelm Tell, hans Liv og Virken er Blomsten af dette Lands Historie, hans Død, som Sagnet melder den og vi finde samme optegnet i **Album de la Suisse pittoresque** og i en lille Beretning „Tell der Urner" er derimod mindre bekjendt. Vi ville fortælle den, idet vi forbi Rütli og Tells Capel med Dampskib seile til Luzern, for at besøge Troskabsmonumentet, det vor Landsmand Thorvaldsen har givet Modellen til.

Schillers Digtning: „Wilhelm Tell" er i Schweiz bleven saa folkelig, saaledes trængt ind i selve Landalmuen, at denne i Omegnen af Freiburg, afvigte Sommer 1860, tæt udenfor Byen, paa en aaben Mark, for en stor Mængde Tilskuere opførte Schillers Drama, vel ikke med den konstneriske Dygtighed, som Beboerne af det bayerske Oberammergau give deres Passions-Skuespil, men dog med en Forstandighed og et Liv, der gjorde det høist interessant for Enhver. Nogle Træbænke var Tilskuerplads, Sceneriet bestod alene i en Stang med en Hat, den antydede: Scenen er i Altorf.

Udfor Rütli, i en af Klippeblokkene, der løfter sig op af Vierwaldstädtersøen, blev ifjor, paa Schillers Fødselsfest, indhugget og festligt afsløret Navnet paa Digteren, der igjen levendegjorde Wilhelm Tell. Dramaet har ikke hans Død, den giver Sagnet os.

I Aaret 1354 svulmede den lille Bjergflod Scechen, der

ikke langt fra Bürglen og Altorf falder med Reuss i Vierwaldstädtersøen; det var et Guds Veir, saa Stormen fik Kirkeklokken til at ringe; den lille Flod steg meer og meer; i sin voldsomme Fart rev den Træer og Huse med sig; da saae man drivende paa Strømmen en Vugge med et lille Barn, Ingen vovede sig ud for at frelse det, da kom en gammel fiirsindstyveaarig Mand, han gik ud i Floden, og fik Haand i Vuggen, men altfor svag til at magte den, samlede han sin sidste Kraft for dog at naae et mægtigt Træ, der stod rodfast i det rivende Vand; ind mellem Træets Grene løftede han Vuggen, den stod fast, Barnet blev frelst, men selv, udmattet og afkræftet, reves han bort, sank og blev aldrig mere seet. Den Gamle var Wilhelm Tell.

Egnen om Vierwaldstädtersøen frembyder sagnhistoriske Minder om Tells Manddom og Daad, der igjen lyser ud over Schweizercharakteren; paa dens Troskab kan der bygges.

Da i Paris den 10de August 1792 Tuillerierne bleve stormede, lod Schweizergarden der, Officerer og Soldater, sig i Troskab nedsable, de kjendte ikke at vige. Det er for disse Faldne, at General Pfyffer i sin Have udenfor Luzern i Klippevæggen har ladet reise et Monument.

Naar man med Dampskibet kommer fra de ved Wilhelm Tell minderige Steder og bestiger Landingsbroen ved Luzern, har man kun en kort Vei, ud af Wäggis-Porten til den lille Have, hvor ind i Sandstenen selv er hugget, frit hvilende, en colossal, døende Løve, gjennemboret af et afbrækket Spyd; i Harm og Smerte holder den med sin Klo, fast paa det med Lilien smykkede Vaaben.

Konstneren Aborn fra Constanz har meislet det i Sandsteensklippen efter Thorvaldsens Model, denne opbevares og fremvises tæt derved i et lille Huus; men paa Klippen selv er i Navnet Thorvaldsen glemt et L, der staaer hugget Thor-

waldsen, ikke Thorvaldsen, en Feil, som nu ikke lader sig rette. Ovenover Løven er at læse paa Latin, en Hæders-Mindeskrift om Schweizergardens Troskab og Tapperhed. Nederst findes Navnene paa Officererne og Antallet af de Menige, som faldt. Ligeoverfor i Capellet, hvis Alterklæde er broderet af Hertuginden af Angoulème, læses aarligt Sjælemesser den tiende August.

Stedet selv, skjøndt nær ved Byen og tæt op til Landeveien, frembyder en mærkelig Eensomhed, det er, som om de faldne Helte hvilede her under disse Træers Skygge. En gammel Soldat af Schweizergarden holder Vagt, han fortæller os, at han som lille Dreng tjente i Garden som Trommeslager; han fortæller, at den danske Billedhugger, der gav Modellen, var her engang paa sin Reise til Danmark.

Festen i Oberammergau.

Aldrig glemmer jeg Passions-Skuespillet i Oberammergau, saaledes som det overtraf al min Forventning. Jeg kunde forud ikke tænke mig, uden som forargeligt, at see Jesus fremstillet paa Scenen, men saaledes som det skete her, i from Tro, fuld af Inderlighed og med en saa utrolig Skjønhed, faldt alt Forargeligt bort, man følte sig grebet, kom i Stemning og blev revet med.

Den i Theater- og Skuespilkonst kyndige og berømte Eduard Devrient har om disse Forestillinger skrevet en interessant Bog: „Das Passions-Schauspiel im Dorfe Oberammergau in Oberbayern 1850", den vi særdeles anbefale at læse. — Hver, som mener, at det Hellige bliver vanhelliget ved at bruges paa et Theater, ja, „han komme her hen for at see og belæres." Det er et Ønske, vi gjentage, thi i Sandhed, dette hele religiøse Skuespil har en Storhed, en Uskyldighed, Noget saa forunderligt gribende, at selv den meest Profanerende maa forstumme og erkjende, at det her er ingen Leg, men et Vækkelses-Middel, — Lidelseshistorien, ligesom illustreret ved Parallelsteder fra det gamle Testamentes Begivenheder, bliver levendegjort for os, de to Testamenter smelte sammen i en Heelhed. Hvor hverdags, smaa og ringe blive ikke da de sædvanlige Theaterstykker mod denne Menneskehedens store Tragedie!

Hvert tiende Aar gjentages dette Folkeskuespil, i vor Tid den sidste Levning af Middelalderens „Mysterier". Fra Slægt

til Slægt er Spil og Handling gaaet i Arv, en kort Tid bleve de henlagte, men da i Aaret 1633 en pestagtig Sygdom angreb hele Egnen, besluttede Menigheden til Erindring om Befrielsen fra dette Onde, at gjentage til Opbyggelse og Bestyrkelse i Tro og christelig Vandel deres fromme Skuespil. Det er nu omtrent halvhundrede Aar siden, at dette fik et nyt og høiere Opsving, idet en Geistlig fra det nærliggende Kloster Ettal bearbeidede den gamle Text og bortskar de burleske Scener med Djævelen; en fattelig, ikke uheldig Musik, blev af Landsbyens Organist underlagt Ordene.

Folkeskuespillet, siger Devrient, maa i Tidernes Løb kunne udvikle sig efter dette Mynster, en Skueplads udvikle sig, hvor Folket saaledes faaer at see og kjende sit Lands Historie, Slægternes Kamp og Fremadskriden, ikke læse sig til det af Bøger. —

Passions-Skuespillet i Oberammergau tog iaar sin Begyndelse den 28de Mai, og vedvarer endnu, omtrent eengang ugentlig, indtil den 16de September. Fra München derhen er Reisen ikke besværlig, i een Time naaer man paa Jernbane til Starnberg, hvor et Dampskib, i et lignende Tidsmaal, fører over Søen; denne Vei toge vi for at overvære Forestillingen, der gaves den anden Juli. Uagtet vi kom to Dage forud, var Dampskibet overfyldt og ved Landingsstedet Seeshaupt stor Trængsel og Støi for at erholde Plads i en af de mange forskjellige Befordringer, som her fandtes; vi opnaaede at erholde en Eenspænder og strax gik det afsted i Skylregn og stegende Solskin, over Murnau, hvor Mange søgte Natteqvarteer, og ind i Bjergene forbi Klosteret Ettal. Veien var overfyldt af Kjørende og Gaaende, „Valfart“-Vandrende kom syngende og bedende; endelig, efter sex Timers god Kjørsel, saae vi Kirken i Oberammergau skinne foran os; Klokkerne klang og Geværskud løde, saa Bjergene gave Echo. Her var et Liv og Røre inde i Husene og udenfor, Kjøbstadfolk og Bønder, Damer i

Crinoline og Bønderpiger i deres Nationaldragt, bevægede sig imellem hverandre. Som en kjær Gjest, ikke som en Fremmed, modtoges og herbergeredes for en ringe Betaling Enhver, som kom. Beboerne leve mest af at skære i Træ, nu hvilede alt Arbeide, det var deres Tiaarsfest, den de Fremmede saa langt borte fra kom for at tage Deel i. Mine Venner i München havde skrevet og sørget for, at jeg blev ganske fortræffelig optaget. Stedets Præst, Daisenberger, der har skrevet og udgivet Oberammergaus Historie, modtog mig med stor Gjestfrihed, jeg fik en lys, stor Stue; Gangen udenfor var smykket med Bøger og fromme Billeder. Her fra Vinduerne kunde jeg see næsten omkring i hele Byen, hvis Huse prangede med Helgenbilleder, malede al fresco. Uagtet det igjen tog paa at regne, blev Færdselen udenfor lige livlig. Gaden saae ud, ovenfra, som havde den en bevægelig Brolægning af udspændte brogede Paraplyer; Omnibus fulgte paa Omnibus, den ene mere overfyldt end den anden. Jeg mødte endeel Bekjendte og Venner ogsaa fra Kjøbenhavn, saaledes fra det kongelige Theater Hr. Eckardt og Hr. Scharff, fra Berlin den berømte Skuespillerinde Charlotte v. Hagen, nu Baronesse von Ofen. Byens Folk syntes ret at glæde sig ved at høre, man kom rigtig langt borte fra til deres Fest, og da jeg nævnede mit Fædreland Danmark, vidste man Besked derom, et af deres egne Byesbørn, en født Oberammergauer, var jo for mange Aar siden reist til Kjøbenhavn og blevet der, hans Navn var Blankensteiner, jeg erindrer baade ham og hans Boutik paa Kjøbmagergade.

Hele Natten lød Sang og Musik udenfor, der var stor Bevægelse, men intet Vildskab. Det regnede om Morgenen, da Pastor Daisenberger førte mig til Theatret, der af Bjælker og Brædder var reist paa en smuk grøn Eng udenfor Byen. Signalskud løde, Trængselen derud var stor; Mødre bare deres

smaa Børn, som i fuld Stads med flettet Haar snart skulde optræde i de levende Billeder eller agere Jerusalems Ungdom; jeg spurgte en lille Pige, klædt i Hvidt med Krands om Haaret, hvad hun forestillede, og hun svarede i Bondedialect: „a Genus", en Genius skulde hun være. Tilskuerpladsen rummer 6000 Mennesker, desuagtet er det dog hændet denne Sommer, at flere Tusinder ere komne til, end der kunde indlades, og man har den paafølgende Dag maattet gjentage Forestillingen.

Klokken var halv otte, da vi kom herud, en halv Time efter vilde Passions-Skuespillet begynde, og kun afbrudt ved een Times Hvile, vedvare indtil Klokken fem om Eftermiddagen. Man havde forundt mig, at jeg Aftenen forud valgte min Plads, jeg havde saaledes en af de bedste, midt for, hvor jeg og nogle andre Gjester hver fik en Stol at sidde paa. Det regnede, Ingen turde benytte Paraply, da denne tog Udsigten bort for dem bag ved, altsaa sad vi der i Regnen, og man fortalte, at ved de første Forestillinger iaar havde det sneet, saa at Snefnokkene fygede hen over Scenen. Regnen holdt imidlertid snart op, men Himlen var bedækket med Skyer, Vinden susede hen over os, Fuglene kom og fløi igjen; det hele store Bjerglandskab med Skove, Græsgange og Byer saae vi rundt om os; jeg maatte tænke paa de gamle indiske Skuespil i det Frie, hvor „Sakuntala" blev opført. Foran os, hvor Orchestret var besat med musicerende Bjergboere, hævede sig Skuepladsen, hvis forreste Deel, der strakte sig i hele Tilskuerrækkens Brede, var Scenen for Choret og Chorførerne, der traadte op fra hver Side, og stillede sig saaledes, at den Høieste stod i Midten og derpaa den Mindre og atter den Mindre. — Sang, Recitativ og Chorførerens Tale indledte og forbandt den storartede Handling, med en Virkning som Chorene i de græske Tragedier, om hvilke det Hele ogsaa særligt erindrede. Her løde smukke Stemmer, et godt Foredrag og Alt udførtes med en forbausende Nøiagtighed.

Midt paa selve Scenen var reist det egenlige Theater med bevægeligt Forhæng, Coulisser, Bagtæpper og Soufitter, Alt hvad der hører til Sceneforandring. I Frontespicen var afmalet Troen, Haabet og Kjærligheden. Theatret selv begrændsedes paa hver Side af en smal Bygning med Altan, paa hvilke ogsaa forskjellige Scener af Lidelseshistorien fremstilledes; Bygningen tilhøire for Tilskuerne antydede Ypperstepræstens Huus, i Bygningen tilvenstre boede Pilatus; fra begge Huse hvælvede sig en stor Bue, gjennem hvilken man saae ind i Jerusalems Gader. Tilskuerne havde saaledes, paa en Maade, fem forskjellige Skuepladse for sig, og dertil endnu den store aabne Forgrund, hvor Choret virkede; Alle bleve benyttede, snart enkeltviis, snart i Forening, eftersom Handlingen forlangte det.

Chorføreren, en smuk, ung Mand, med ædel Gang og Holdning, traadte op. Chorsangen blev ligesom illustreret ved levende Billeder fra det gamle Testamente. Personerne, selv fireaars Børn, stode her saa ubevægelige og saa længe, som jeg aldrig har oplevet det før.

Indtoget i Jerusalem begyndte med jublende Børn, der svingede Palmegrene, Christus, i lilla Tunika og mørkerød Kappe, ridende paa et Esel, kom igjennem Jerusalems Gader, hvor brogede Tæpper bredtes ud for ham. Hans Holdning var ædel, en hellig Alvor lyste fra det smukke Ansigt, ligesom han ogsaa ved Haaret og Skjægget mindede om de gamle Mesteres Billeder. Man fornam, at Fremstilleren var gjennemtrængt af Tro og dyb Alvor. Gjennem hele den store Handling viste han en Ro, en Skjønhed, der maatte gribe Enhver. Ingen Skuespiller, selv den største, kunde gjøre ham det efter. Det var ikke Komediespil, det var en hellig Stemning, en Leven ind i Christus-Mennesket. Man fortalte os, at de Personer, som Menigheden eenstemmigt overdroge de hellige Roller, maatte være af pletfri Vandel og at navnlig Fremstilleren af Christus al-

tid førend Passions-Skuespillets Begyndelse nød Alterens Sacramente til Indvielse; iaar var det en ung Billedskærer Schauer; man sagde, at den aandelige og legemlige Anstrengelse i den Grad betog ham, at han efter Forestillingen ikke mægtede at nyde Noget eller tale med Nogen, førend han i Eensomhed i Bjergene havde samlet sig.

Da efter Indtoget i Jerusalem Christus jog Kræmmerne ud af Templet, fløi de frigjorte Duer hen over os Tilskuere, ud i Guds frie Natur, der forunderligt smeltede sammen med det konstige Sceneri. I rig Afvexling fulgte nu Begivenhederne: det høie Raads Anslag, Affkeden i Bethania og Nadverens Indstiftelse; Alt ordnet med konstnerisk Haand, Dragterne dertil rige og correcte. De større Grupper bestode af flere hundrede Personer, fortræffeligt stillede og af stor malerisk Virkning; især udmærkede sig Fremstillingen af den unge Tobias, der ledsaget af Engelen forlader sit Fædrehuus; ligesaa smukt var Billedet med Job, omgivet af sine Venner.

Rask skred den dramatiske Handling fremad; Forræderiet af Judas indlededes ved Billedet af Joseph, der sælges af sine Brødre. Judas selv blev fremstillet med gribende Sandhed; mesterlig var Maaden, hvorpaa han i Synedriet besaae og talte Sølvpengene; man følte sig rystet ved hans Fortvivlelse og Død; her var ikke Tanke om at virke paa Tilskuerne, at gjøre glimrende Udgange og vinde Bifald, Fremstilleren gjennemlevede i sig selv hvad Judas havde lidt. Med lignende Sandhed og dramatisk Kraft blev Pilatus givet af den Mand, som, sidst for ti Aar siden, havde udført Christus.

Scenerne, hvor Jesus føres fra Herodes til Pilatus, kunde forkortes, her var for megen Gjentagelse, imidlertid faldt Replikerne Slag i Slag; Synedriet, Folkescenerne, bleve givne med dramatisk Liv, man skulde ikke troe, at det var Bønder, som opførte dette Skuespil. Jeg talte med et Par Theaterkyndige,

Konstnere fra Tydsklands betydeligste Theatre, og de gjentoge i Overbeviisning, hvad allerede Devrient har bemærket, at hver dygtig Scenearrangeur endnu kunde lære en heel Deel ved at komme til Oberammergau og drage Nytte af at see, hvorledes Folkemasserne her ordnedes og bevægedes paa Scenen i den femdeelte Skueplads med sin store Forgrund. Snart lød Dialogen fra de aabne Altaner, snart bevægede de Spillende sig i Dybden af det midterste Theater, snart gjennem de aabne Gader og frem i Forgrunden, Scenen aabnede og lukkede sig vexelviis; Skrigene: „Giv os Barrabas fri!" rungede bag Scenen, rungede fra Folket i Gaden og fra den aabne Plads, og her bar Christus sit Kors, da han med de bundne Røvere vandrede til Golgatha, Menneskevrimlen var overvældende stor og dog traadte i denne saa tydeligt frem: Disciplene, Jesu Moder og Marie Magdalene; — de Scener, hvori Christus blev haanet og spottet, gaves med en Skjønhed, saa at Intet virkede forstyrrende paa Stemningen, men pinlig, neppe til at udholde, var Korsfæstelsen; altfor naturlig, lige til Blodet om Naglerne, blev den fremstillet. Over en halv Time hang den Korsfæstede der, og uskjønt var det at see, da Soldaterne knuste Røvernes Been og joge Spydet i Siden paa Christus, saa at Blodet strømmede ud. Derimod opløftende og givet med Inderlighed og Forvisning var Dødsøieblikket, hvor Frelseren bøiede sit Hoved. Lydløst blev der rundt om, og uagtet Nedtagelsen af Korset, i sin rystende Naturlighed, varede vist et Qvarteer, hørte man kun hist og her den undertrykte Graad.

Vi havde ved den hele Forestilling havt afvexlende Regn og Blæst, hele Tiden graat Veir, men tilfældigt, idet Christus sænkedes i Graven, brød Solen frem og belyste Skuepladsen, Tilskuerne, den hele Egn; Fuglene sang og fløi hen over os; det var et Dieblik, man aldrig glemmer.

Under Lidelses-Scenerne var Choret iført sorte Silkekapper,

ved Opstandelsen viste det sig atter i broget Klædning og jublede Lovsangen. Det hele Skuespil var som en Kirkegang, hvor Prædiken ikke blot hørtes, men blev seet levendegjort; opbygget gik vist Enhver herfra, opfyldt af den Kjærligheds-Sjæl, der gav sig selv hen for ufødte Slægter.

Ingen vild Lystighed hørtes, Fodgængere, i store Skarer, droge afsted; Vogn fulgte paa Vogn, der blev mere og mere stille i Landsbyen, som var det en hellig Festaften. Menneskehedens store Tragedie havde vi fornummet, et storartet Folkeskuespil havde vi seet opført; — nye Slægter, om Aartusinder, skulde maaskee saaledes, men i større Fuldendthed, see fremstillet Rigers og Verdens hensvundne Begivenheder.

Bjergtoppene skinnede i Solglands, et Alpehorn klang fra Græsgangene; det blev Aften, det blev den stille, stjerneklare Nat.

Et Besøg hos Charles Dickens.

Natten til den ellevte Mai gik jeg med Dampskibet fra Calais til Dover; Søen rullede, og det blæste stærkt; i Dagningen var jeg paa Englands Grund, hvor jeg ikke havde været i ti Aar. Da jeg dengang forlod Kysten ved Ramsgate, var Charles Dickens den Sidste, som tilvinkede mig Lev vel; ham gjaldt nu mit Besøg. Han havde indbudt mig til i Sommeren at tilbringe nogen Tid hos sig og sin Familie.

„Vi blive ikke i selve London," skrev han, „vi tage i Begyndelsen af Juni ud paa et lille Landsted, jeg eier, syv og tyve Miil fra London; det ligger i en af de smukkeste Egne af Kent ved en Jernbanestation, og man kan derfra i halvanden Time være i London."

Den Lykke ventede mig altsaa, at skulle kalde Dickens' Huus mit Hjem, at skulle en Tid der groe fast og tilhøre ham og hans Kreds. Siden mit forrige Besøg i England havde vi staaet i Brevvexling; han var mig en deeltagende Ven — jeg var uendelig lykkelig.

Dampskibet lagde an i Ebbetiden; det gjorde en Standsning. Douanen tog ogsaa nogen Tid, og nær var det blevet for silde at komme med det første Morgentog til London; i Hast gik det gjennem Tunnel paa Tunnel og snart skinnede det mægtige Glaspalads i det stærke Sollys, London, svøbt i Kuldamp,

gled frem fra Horizonten. Ved „London-Bridge" lød allerede paa den anden Side af Banegaarden det første Signal til Affart for Toget paa Nord-Kent-Banen, der gaaer forbi Higham-Stationen ved Dickens' Landsted. I Hui og Hast fik jeg Plads og fløi afsted forbi Landsbyer og Stæder, altid nær Themsen, der strømmede tilvenstre, opfyldt med Seilskibe og Dampskibe.

Dickens havde foreslaaet at komme mig imøde ved London eller paa hvilkensomhelst af Stationerne, jeg opgav, men jeg havde svaret, at jeg nok fra Higham skulde finde til ham, naar jeg kun der af Banevogteren fik at vide, hvor Landstedet laae; en Vogn maatte jo være let at erholde selv i en nok saa lille Stad; men Higham er en Landsby og ligger over en engelsk Miil fra Stationen, der kun er et eneliggende Huus; ved dette steg jeg af, Toget bruste afsted til Rochester, og jeg stod der ganske forladt.

„Er De den Fremmede, som vil til Hr. Dickens?" spurgte Banevogteren, der vidste, at jeg skulde komme. En Vogn var ikke at erholde i Higham; Manden foreslog mig derfor at blive her, til han havde hentet en saadan hos Dickens, eller at følge tilfods med ham derhen. Vi havde, sagde han, to engelske Miil herfra til Gadshill, hvor Dickens boede; jeg foretrak at gaae; Banevogteren fik min Koffert paa Ryggen, Natsæk og Hattefoderal over Skulderen, og Vandringen begyndte, bestandig opad, mellem blomstrende Gjerder med Caprifolier og vilde Roser. Hvert Bondehuus, om nok saa lille, saae ud, som var det indrettet til Landsted for velhavende Kjøbstadfolk, omtrent som flere af Husene paa den kjøbenhavnske Strandvei, men her i England er det Bonden, som har det saa reenligt og nydeligt og indretter sig saa behagelig; et lille Gulvtæppe bredte sig indenfor den aabne Dør, Blomster stode paa Bordet eller i Vinduet; hver af Landboerne, jeg mødte, var som søndagsklædt.

Efter en temmelig trættende Vandring naaede vi Hoved-

landeveien mellem Rochester og Gravesend; foran os laae Gadshill Place med Dickens Landsted.

Ved Shakspeare har Gadshill faaet sin Berømthed; i første Deel af Henrik den Fjerde, siger Poins: „Imorgen tidlig, henimod Klokken fire, ved Gadshill! der er Pilegrimme underveis til Canterbury med rige Gaver, og Kjøbmænd, som ville til London med spækkede Punge. Jeg har Masker til Jer Alle; Heste har I selv!"

Gadshill ligger ved den gamle Landevei mellem Dover og London, omtrent midtveis; her, hvor Pilegrim og Reisende fordum gik i Angest for Overfald, er nu et fredeligt, landligt Hjem, med en Duft af vilde Roser, blomstrende Hyld og store Kløvermarker, Alt ganske anderledes, end da Shakspeare saae det og lod sin Falstaff fortælle om det farlige Sted: „der vare Hundrede mod os fire Stakler! I en Haandevending gav jeg Syv af disse Elleve saa Meget, de havde nødig. Tre grumme Skurke i bouteillegrønne Klæder faldt mig med Eet i Ryggen og klemte hart paa mig, thi det var bælgmørkt, Henrik, saa at man ikke kunde see en Haand for sine Øine."

Jeg stod ved Gadshills Place, og foran mig, ved den brede Landevei laae Dickens' Landhuus, hvis Taarn med sin lueforgyldte Fløi jeg allerede et Stykke borte havde seet over Trætoppene. Det var et smukt nyt Huus med røde Mure, fire Karnapvinduer og en fremspringende Indgang, hvilende paa smaa Søiler; i Qvisten et mægtigt bredt Vindue; en tyk Hække af Laurus cerasus sluttede sig tæt til Huset, fra hvilket man saae over en omhyggelig pleiet Græsplet ud til Landeveien, paa hvis modsatte Side som Baggrund løftede sig to mægtige, libanonske Cedertræer, hvis bugtede Grene bredte deres grønne Skjerm over en stor Græsplet, der omsluttedes af Vedbend og vild Viin, — saa tæt, saa mørkt var dette Hegn, at ingen Solstraale mægtede at trænge igjennem.

Idet jeg traadte ind i Huset, traadte Dickens mig imøde, saa glad, saa hjertefuld; lidt ældre var han nu at see til, end da vi for ti Aar siden sagde hinanden Lev vel, men dette Ældre laae for en Deel i Skjægget, han havde lagt sig til; Øinene lyste som før, det samme Smiil var her om Munden, den samme kjære Røst lød saa hjertelig, ja, om det var muligt, endnu inderligere end før. Dickens var nu i sin Manddoms bedste Alder, sit fem og fyrretyvende Aar, saa ungdommelig, livfuld, veltalende og rig paa en Humor, der gjennemstraaledes af den varmeste Hjertelighed. Jeg veed ikke at sige noget ham mere Betegnende end de Ord, jeg i et af mine første Breve herfra til Hjemmet skrev om ham: „Tag det Bedste ud af alle Dickens' Skrifter, dan Dig deraf Billedet af en Mand, og Du har Charles Dickens." Og saaledes som han i den første Time stod for mig, var og blev han uforandret alle de Uger, jeg blev der, altid livsfund, glad og deeltagende.

Man vil saa gjerne i en Digters nærmeste Omgivelse søge og finde Forbilledet til de Skikkelser, man har faaet kjær i hans Skrifter. Jeg havde tidligere hørt Flere udtale, at Agnes i Romanen „David Copperfield" skulde ligne Dickens' Hustru, og uagtet hun rimeligviis aldrig her har foresvævet ham, veed jeg Ingen i hans Bøger, der i alt Smukt og Elskværdigt kan komme hende nærmere end netop Agnes; jeg fandt en Ro, en Qvindelighed, noget stille Tilbagetrædende hos Mistress Dickens; dog fik, naar hun talte, de store, milde Øine en Glands, der kom et saa godmodigt Smiil om Munden, der klang Noget saa tiltrækkende i Stemmen, at jeg nu altid maa tænke mig Agnes saaledes.

I Stuen, hvor vi med en Deel af Børnekredsen samledes om Frokostbordet, var der saa hyggeligt, saa søndagsfestligt; rundt om de store Vinduer hang udenfor, i rig Fylde, blomstrende Roser; man saae ud over Haven til grønne Marker og Høiderne

bag Rochester. Et godt Portrait af Cromwell hang over Kaminen, og blandt de andre Malerier paa Væggen tiltrak sig min Opmærksomhed især et, der forestillede en Calechevogn, hvori der sad to unge Damer, fordybede i Læsningen af en Bog, paa hvis øverste Rand læstes „Bleakhouse"; den lille „Groom" bag paa Vognen bøiede sig heelt over og stjal sig til at læse med i Bogen; et Par Fugle i Buur sang lysteligt, jo mere der taltes i Spisestuen.

Ved Middagsbordet havde Dickens Huusfaderens Plads øverst ved Bordenden, og efter engelsk Brug indledede han altid Maaltidet ved en kort og stille Bøn; ved hans Side var min Plads under hele Besøget.

— I et Brev til mig i Danmark havde Dickens skrevet: „Jeg har nu endt „Little Dorrit" og er en fri Mand. Vi ville saaledes nu ret kunne være sammen og spille „Cricket" paa den grønne Eng!" — men Samlivet blev noget begrændset, thi netop Dagen før jeg kom, var Humoristen, Lystspildigteren Douglas Jerrold død, og paa sit Dødsleie skal han have sagt til sin bedrøvede Kone: „Dickens vil tage sig af Dig, dersom jeg døer!" Og i Sandhed, Dickens tog sig med Deeltagelse og Iver af den stakkels Enke. Det blev hans Opgave, som ogsaa lykkedes, at samle et Par tusind Pund, hvis Renter aarligt sikkre hende et tarveligt Udkomme. Dickens havde samlet en Commitee med Navne af Betydenhed, ligesom hans eget: Bulwer, Thackeray og Macready, og et Program var lagt til en heel Række Indtægtskilder. Det er noksom bekjendt, at Dickens har et ualmindeligt Skuespillertalent; i sit Huus har han ladet indrette sig et lille Theater, hvor han, med enkelte af sin Familie og sine Venner, for en udvalgt Kreds giver nogle dramatiske Forestillinger; et Par saadanne skulde nu bringes istand til høi Betaling; desuden agtede Dickens og Thackeray at holde nogle Oplæsninger, hvortil Dickens for sin Deel havde

valgt en af sine Jule-Fortællinger. Til at faae alt Dette sat igang behøvedes Tid og Virksomhed. Der var Dage i Hjemmet, i hvilke jeg saae ham skrive og afsende over en Snees Breve, men altid skete det med Livlighed og Glæde, som var det Hele en Leg; dog hvad jeg maatte beklage var, som sagt, at vort Samliv blev forkortet og begrændset ved, at han i sin Virksomhed for denne Sag, oftere end ellers var blevet Tilfældet, maatte tage til London og blive der hele Dage. — Da jeg kom, havde han og Familien endnu ikke været fjorten Dage paa deres nye Landsted; Omegnen og alle Spadseregangene her vare dem nye. Jeg fandt imidlertid selv snart de smukkeste Punkter, og til et af disse, øverst paa Gadshill, førte jeg Dickens og hans Familie. Veien herop gik over den brede Landevei, hvor der gjenboes for Landstedet ligger et Vertshuus, paa hvis af Regnen slidte Skilt var, til en Erindring om Stedets Betydning ved Shakspeare, afmalet paa den ene Side Falstaff og Prinds Henrik, paa den anden Side de lystige Koner i Windsor ifærd med at putte Falstaff i Klædekurven; fra Vertshuset løb en Huulvei mellem levende Gjerder op til en Gruppe Bønderhuse, alle paa to Etager, og Murene bedækkede med Viinløv; lange, rene, hvide Gardiner hang i Vinduerne; det øverste Huus bevogtedes af en gammel, blind Hund; Køer og Faar græssede paa Marken, og der løftede sig som det høieste Punkt en af Muursteen reist Obelisk, fra hvilken Overkalkningen havde løsnet sig; det hele Monument havde store Revner, og truede med at falde for det første Vindstød. Indskriften var ikke heel læselig, dog saameget fandt vi ud, at den var reist til Ære for en rimeligviis for længe siden afdød brav Eiendomsbesidder heri Egnen. Jeg vidste Besked om Monumentet, og da jeg nu var den, som først havde ført Dickens herop til dette smukke Punkt, kaldte han siden i Spøg Stedet: „Hans Christian Andersens Monument."

Just herfra var et Rundmaleri, et Skue ud over Egnen, der var ligesaa udstrakt som smukt; Nordkent er med Rette kaldet Englands Have, det er den danske Natur, men rigere og bedre holdt; Øiet glider hen over grønne Enge, gule Kornmarker, Skove og Tørvemoser; er Veiret klart, kan man øine Nordsøen; Landskabet frembyder ingen Indsø, men milelangt har man Themsen, der bugter sig bred og skinnende i den grønne Grund. Endnu kjendes heroppe Spor af gamle Forskandsninger fra Romertiden, og her op gik vor Vandring mangen Aften, her laae vi i Kreds paa Græsset og saae Solen gaae ned; dens Straaler spillede tilbage fra Themsens Bøininger som et Guld, hvor Skibene da viste sig som mørke Silhouetbilleder, og rundt om fra de spredte Landhuse løftede sig den blaae Skorsteensrøg; Græshopperne sang, og der var en Fred udbredt over det Hele, der forhøiedes ved Aftenklokkernes Klang. En stor Skaal med Claret, hvori prangede en Bouquet brune Markblomster, gik rundt i Kredsen, Maanen steg op, rund, rød og stor, til den lyste i reen Klarhed, og lod mig tænke, at det Hele var en deilig Sommernatsdrøm i Shakspeares Land, og det var dog mere, det var Virkelighed. Jeg sad hos Dickens og hørte ham glad og livsfrisk nyde den smukke Aften, der vist, som den afspeilede sig i hans Sjæl, engang skinner tilbage for os Alle i en ny, malende, udødelig Digtning.

Uden al Øvelse i tidligere at tale Engelsk og høre det tale, forstod jeg fra første Øieblik næsten Alt, naar Dickens talte til mig; kom der mig noget Vanskeligt, da gjengav han det i en ny Sætning; Ingen var hurtigere til at forstaae mig end han. Dansk og Engelsk ere hinanden saa lige, at vi tidt Begge undrede os over Ligheden, og naar derfor et Ord manglede mig, bad Dickens mig sige Ordet paa Dansk, og ofte traf det sig, at det var ganske eenslydende med det Engelske.

„Der er en Græshoppe i den Høstak!" vilde jeg en Dag

sige, og da jeg gav det paa Dansk, oversatte Dickens det: „a grasshopper in the hay-stack". Paa Bondens Tag saae jeg voxe en Mængde Grønt; jeg spurgte om hvad det her tillands blev kaldt, hos os var Navnet Huusløg — og Bondekonen, som vi spurgte derom, sagde „house-leak", og saaledes i det Uendelige. Vi mødte paa Veien en lille Pige, hun knixede dybt for os; jeg fortalte da, at hos os kaldtes det „at støbe Lys", og Dickens sagde mig, at det her kaldtes „at dyppe", netop i den samme Betydning, at dyppe et Spedelys. I Frankrig, Italien og Spanien føler den Danske sig hos et fremmed Folkefærd, det er ikke Tilfældet i England; her fornemmer man, at det er Blod af vort Blod, Sprog af den samme Rod. Kysterne ved Themsens Munding og Rochester kjendte engang med Angest de dristige Danske, der kom, gjorde Landgang og øvede mangen Voldsdaad; i Folk og Sprog kan endnu fornemmes Slægtskabsbaandet fra den Tid, da den danske Kong Knud regjerede over England og de tre nordiske Riger; men England var Hovedlandet, Kongens Opholdssted. Worsaae har i sit interessante Værk om England fuldelig viist os de mange danske Minder, her findes endnu i Steders Navne, som og i Sagn og i Sange. Naar Vinden suser med sørgmodig Klang i Aftenen hen over Heden, siger Bonden, det er: „the danish boys song", den danske Dreng synger sin Klage; gjennem mit Hjerte klang den ved Tanken om hvad mit Fædreland, det ældste Rige i Europa, engang betydede; nu er det alene i Konst og Videnskab, Sang og Meiselslag, det lyder ud over det rige Land, som Havet har skilt fra Vesterjylland.

Først ved at forstaae et Lands Sprog bliver man hjemme der; snart kan man tilegne sig det selv og nogenlunde klare for sig, men det gaaer langsommere med at forstaae de Andre; man kan finde Ord til at udtrykke sin Tanke, Ord man har tilegnet sig, men vor Omgivelse har et anderledes rigt Forraad af disse;

det hele Sprog i al dets Rigdom og med alle dets Nuancer staaer til deres Raadighed, og vi høre en Mangfoldighed af os nye og fremmede Udtryk.

Snart forstod jeg, naar hver Enkelt henvendte sig til mig; førte den hele Kreds en livlig Samtale, da glede Ordene for hurtigt i hinanden, og jeg sad som en Døv mellem de Talende. Men Øret vænner sig efterhaanden til de forskjellige Lyd og Betoninger; lidt efter lidt, som man i en Taage kan bemærke den ene Bjergtop komme frem efter den anden, og derpaa de enkelte Partier af Landskabet, fik mit Øre fast Greb paa Ord og Sætninger, og den almindelige Samtale blev mig forstaaelig i Enkeltheder og siden i sin Heelhed.

Alt som jeg vandt mere Bevægelighed i at udtrykke mig, blev ogsaa Trangen større efter at tale om Andet end just det Almindeligste; jeg maatte meddele, være mig selv i min Personlighed, og finde i det fremmede Sprog Udtryk, der vare mig naturlige, som i mit Modersmaal. Meer og meer følte jeg mig hjemme; selv de mindre Børn her i Huset begyndte at forstaae mig, ja den Allermindste, som den første Dag, da jeg spurgte ham, om han holdt af mig, ærligt sagde: „I will put you out of the window!" forsikkrede snart med leende Ansigt, at nu vilde han „put" mig „in of the window". Dickens har ikke færre end ni Børn, nemlig to voxne Døttre, Mary og Kate, samt syv Sønner: Charles, Walter Lindow, Francis Geoffry, Alfred Tennyson, Sidney Smith, Henry Fielding og Edward Lytton Bulwer. De to Ældste og to Yngste vare hjemme, de tre Mellemste kom i Besøg fra Frankrig, hvor de i Boulogne vare i Pension. Det var nu Ferietid, og snart saae jeg dem klattre paa Grenene i det mægtige Cedertræ eller med de andre Brødre og Dickens selv i Skjorteærmer spille et Parti Cricket (Langbold) paa den store, grønne Mark tæt ved Haven; Damerne sad i det høie Græs under Træ-

erne, Bønderbørn kigede over Gjerdet, og Lænkehunden Turk, der hele Natten stod bunden, var nu løs og førte et frit Hundeliv, medens hans lange Jernkjæde og Hundehuset var overladt til en stor, gammel Ravn, som vistnok regnede sig i Slægt med Ravnen i „Barnaby Rudge", der endnu existerede, men udstoppet, og havde Plads inde i Vaaningshuset.

Vi kjørte flere Smaatoure; en af de smukkeste her i Omegnen var forbi Lord Darnleys Park. Det Indtryk, jeg fik ved at kjøre forbi, gav ikke Lyst til at leve her; Solen skinnede nok hen over de grønne Græsmarker og ind imellem de mosgroede Træers mægtige Grene; Vildt skulde her findes i Mængde, sagde man, men jeg saae intet Levende. Den hele Park gav ikke Billedet af Skoveensomheden med dens indbydende, forfriskende Ro, men derimod Billedet af et sovende Landskab; det tog sig ud for mig, som om Slot og Park i en Sommernat, paa Dronning Elisabeths Tid, var sunket ned i Jorden, og nu pludselig igjen havde løftet sig i det klare Solskin og laae her belyst, men ikke gjennemvarmet og vakt. Gjerne saae jeg over det blomstrende Gjerde, men brød mig ikke om at komme indenfor det. Hjemfarten gik gjennem det stadselige Gravesend; vi fulgte Hovedlandeveien, der var befærdet af opfyldte Omnibusser, tunge Lastvogne og Soldater paa Marsche. En Aften ved Solnedgang saae jeg her nær ved Gadshill en heel Flok, jeg tør ikke bestemt sige, Zigeunere, men dog saadanne Omvandrende, der her paa Veikanten havde leiret sig, tændt Ild og kogte deres Mad i en stor Kjedel; en Hest stod bunden til en stærkt bepakket Vogn med daarlige Pakkenellikker, Børn løb omkring, det Hele var et ypperligt Motiv for en Maler.

Higham var os den nærmeste Jernbanestation; men Dickens tog oftest med Toget til London fra Rochester; herhen fulgte jeg ham da; vi talte Begge livlige og glade i den friske Morgen; dugbesprængte Spindelvæv laae som Slør spændte

hen over Mark og Grøfter; Fodgængere havde ridset deres Navne i de lerede Skrænter ved Veien, en forgængelig Udødelighed i jordisk Muld — dog det er jo al vor jordiske Udødelighed. Ofte laae endnu, naar vi kom, den øverste Deel af den udstrakte Stad svøbt i Morgentaagen; denne løftede sig, og nu fremtraadte den maleriske, gamle Slotsruin med sine epheubedækkede Mure, den storartede gothiske Domkirke. Vi nærmede os den nye Bro og Ruinerne af den gamle tæt ved; sædvanlig var det ved Ebbetiden; Skibene laae paa Siden som døde Fisk paa den slimede Grund; jeg vandrede saa om i Rochester, der har afgivet Scenen for flere Skildringer i Pickwickklubben. En Dag hørte jeg her den skotske Sækkepibe; en gammel Skotte, svøbt i sin Plaid, der ikke skjulte de nøgne Knæe, trakterede Instrumentet; to Smaadrenge, klædte som den Gamle, gik paa Hænderne og gjorde andre Konster, medens den lille Søster dandsede hen over Brostenene, svingede med Plaiden og sang dertil. Det saae bedrøveligt ud; jeg følte Lyst til at græde med Sækkepiben, og hvergang siden i min Tanke Rochester skyder frem med sine lange, smalle Gader, seer jeg disse Børn og den Gamle fra Burns Bjergland: „Land of the brown heath."

Fra Strood, Forstaden til Rochester, kunde man med det hurtigste Tog i halvanden Time naae London. Herind tog jeg da ene, eller med Dickens og hans Familie, og boede saa i deres Vinterhjem, saaledes som det nu stod med sine tilhyllede Konstsager og Malerier, ret som om det tog sig en Sommerluur.

I Tavistocksquare ligger Tavistockhouse. En Gitterport aflukker Gaarden og Haveanlægget foran samme fra den befærdede Gade. En større Have med Græsplet og høie Træer strækker sig bag ved Huset og giver det Hele et landligt Præg midt i dette kul- og gasdunstende London. I Gangen fra Gaden til Haven hang Malerier og Kobberstykker; her stod Dickens

Marmorbuste saa liig, saa ung og smuk, og over Dørene til Sovekamret og Spisestuen var anbragt Thorvaldsens Basrelieffer „Natten“ og „Dagen“. Paa første Sal var et rigt Bibliothek med Kamin og Arbeidsbord, og her ud til Haven var det Sted, hvor Dickens med Familie og Venner om Vinteren til gjensidig Fornøielse spillede Komedie. I Kjælderen er Kjøkkenet, og øverst i Huset Soveværelserne. Jeg havde en hyggelig Stue ud til Haven, hvor jeg saae henne over Trætoppene Londons Taarne komme frem eller forsvinde, ligesom det var klart eller taaget. Herfra var en lang Vei til de egenlig befærdede Gader; i en af disse, ligeoverfor Lyceum Theatret, ligger Household-words Office, Dickens literaire Contor, om jeg maa benævne saaledes Stedet, hvorfra dette novellistiske, vidtudbredte Ugeskrift flyver ud i ikke mindre end 50,000 Exemplarer.

Jeg var hèr igjen midt inde i det bevægede, menneskebølgende London; det syntes mig, som om jeg havde været her igaar den Dag, og at ikke Aaringer vare hengaaede siden; jeg syntes, at jeg saae den samme Menneskestrøm, samme Mylren af Omnibusser, Cabs og Droscher; Mænd med Skilter paa Ryg og paa Stang bevægede sig mellem de samme høie Huse; Themsen rullede med samme Mylren af Seil- og Dampskibe, Jagter og Baade, der krydsende og mødende kneb sig om og forbi hverandre; samme Røre og Liv som for ti Aar siden.

Denne Gang skulde jeg med Dickens see og fornemme de mange Konstens Herligheder. En af disse var Händels-Festens første store Formiddagsconcert i Glaspaladset; Chor og Orchester udgjorde ikke mindre end to tusinde Personer. Man kan paa Jernbane i et Qvarteerstid flyve ud til Sydenham-Park og lige ind i Glaspaladset, men det var mere fashion at komme med Hest og Vogn; den hele Vei derud var derfor opfyldt af Kjøretøier, det ene tæt efter det andet, Solen brændte, Støvet løftede sig, og kun i Fodgang kom man fremad.

Det er Glaspaladset, som først stod inde i London, man har flyttet herud, og som jeg troer givet et nyt minaretlignende Taarn. Det er som en heel By under Tag, som om alle store Byers glastækkede „Passager“ samlede sig her paa Kryds og Tværs i svævende Pulpiturer og Galerier. Det er, som saae man her en mægtig Fees Trylleslot med rigt udstyrede Haller, vexlende som hendes Luner; her ere pompejianske Stuer, franske Galerier, phantastisk i hinanden arabeskснoede om den mægtige, tempelhøie Hal, hvor i et Marmorbassin voxe blaae og hvide Lotus, og paa Søilerne ranke sig friske, frodige Slyngplanter; prægtige Statuer staae mellem blomstrende Træer; man er inde i en Have og dog under Tag, hvor selve Kæmpetræet løfter sin mægtige Stamme, omgivet af Skikkelser, der fremstille Grupper af vilde Mennesker og Dyr. Solen skinnede paa den uhyre Bygning, et uendeligt stort Seil var spændt inde under Taget for at holde Solstraalerne ude, og Galerier og Gange fyldtes med den tilstrømmende Menneskemasse. Med Dickens' Familie havde jeg en fortrinlig Plads ligeoverfor Dronningen og hendes Omgivelser. Midt i Salen, fra Gulvet og høit op, løftede sig et Amphitheater med de to tusinde Musici og Sangere; Händels blomstersmykkede Statue tog sig ud som et lille Punkt, en Guldnøgle, der holdt denne store Menneske-Vifte sammen. — Nu bruste et Orgel, Musiken faldt ind, og mægtigt lød i Chor „God save the Queen“ — det var som et brusende Tonehav rullede frem. Dette og den hele Omgivelse var fuldkommen overvældende for Øie og Øre, og under Pauserne i Musiken hørte man den stærke Vind udenfor ruske i Paladsets Tag og Høie, som vilde den ogsaa synge med til Oratoriet Messias. Solosangen lød svagt i det uhyre Rum, og selv Clara Novellos fyldige Stemme havde ikke Kraft nok her, hvor Rummet kun egnede sig for et mægtigt Chor. Indgangsprisen var to Guineer, altsaa omtrent atten Rigsdaler i danske Penge, men

desuagtet var her over tolv tusinde Tilhørere; og da disse nu begave sig bort, aabnedes udenfor, i det klare Solskin, alle Springvandene, vistnok over tusinde Straaler, saa tykke, saa høie; de faldende Vanddraaber, skinnende som Diamanter, førtes af Vinden, liig et vaiende Slør farvet med Regnbuer, heelt hen over den grønne Græsmark. Vinden bar Vandstøvet fra Fontaine til Fontaine, Træer og Buske forsvandt bag dette luftige Diamantgardin; det var et Skue, som Phantasien tænker sig paa Havbunden i Undinernes Have, hvor gyngende Kiosker, Kupler, Faner, ja Træerne selv ere skabte af det levendegjorte Vand; og lysteligt saae det ud, naar et Vindstød lod Vandet pludselig svaie hen over de betragtende Grupper: de fore da afsted, hen over det vaade Græs, og mangt et lille Crinoline-Uhyre, der saae ud som en Tavlevisker, tumlede sig for Vindstødet liig en udspændt Paraply, der vilde gaae Ballon-Veien til London.

Derinde i Lyceums Theater skulde et af mine Ønsker opfyldes, jeg skulde see den berømte, tragiske Skuespillerinde Ristori. Den geniale Rachel var ved hende fortrængt hos Pariserne; ofte havde jeg hørt om Signora Ristoris geniale Fremstillinger, der levendegjorde i Skjønhed selv den uskjønne Hovedrolle i Alfieris „Myrrha"; især havde jeg hørt fremhæve hendes Udførelse af „Maria Stuart" som et Resultat af Studium og Genialitet. Hun skulde i denne Rolle overgaae Rachel, hvem jeg havde seet heri saa stor og fuldendt. Andre havde i ganske modsat Retning udtalt sig for mig om Signora Ristori, ja en aandfuld Dame havde udtalt som en betegnende Skildring: at Ristori mindede altfor meget om den epileptiske Dreng i Raphaels Transfiguration: evig og altid Extase. Jeg skulde nu selv see og kjende denne Nutidens tragiske Musa. Desværre faldt det ikke i min Lod at see hende i „Maria Stuart", thi denne Aften blev givet „Camma", en Tragedie af en ny italiensk Forfatter, Montanelli; det var et Slags

Norma=Medea, skrevet, som man sagde, for Ristori, og ganske i Alfieris Maneer. Ristori stod alt paa Scenen, da jeg traadte ind i Logen, Huset var kun halv fuldt; Tilstrømningen efter Ristori var i dette Aar noget i Aftagende og Tragedien „Camma“ ikke yndet.

Mellem Tilskuerne paa Gulvet blev jeg gjort opmærksom paa en ung, stærktbygget Dame med et glindsende sort Haar; det var Skuespilleren Kembles Søster, Barnebarn af Mistress Siddons, Englands Ristori; flere Forfattere af Navn, dramatiske Konstnere, saaledes ogsaa Sangerinden Clara Novello, sad her, det syntes at være et udvalgt Publicum, Venner af Ristori. Vi vide, at hun er en Datter af fattige, omreisende italienske Skuespillere; der fortælles, at hun som lille Barn laae i en Kurv bag Coulisserne medens Moderen spillede; selv traadte hun i en meget ung Alder op, og det var i Turin man først blev opmærksom paa hendes usædvanlige Talent. Senere giftede hun sig med en italiensk Adelsmand, hvis Familie, fortælles der, blev vred over at faae en Svigerdatter fra Theatret; men hendes personlige Elskværdighed vandt snart dem Alle, og da senere finantsielle Hensyn, siges der, bleve Midlet for hende til igjen at betræde den Vei, der førte hende til Navnkundighed og Hæder, fulgtes hun af sin Gemal til Paris, hvor hendes Storhed erkjendtes. Hun alene holdt nu den tragiske Muses Scepter, og Rachel gik til Amerika. Snart lød Signora Ristori's Navn ud over Nabolandene, og England og Tydskland fulgte Frankrigs Exempel i Hyldest og Henrykkelse.

Signora Ristori har et ypperligt Theater=Udvortes, ædle Træk, levende Øine og en Mimik, der for mig er altfor stærk og kun forekommer mig tilladelig i Balletten, hvor det mimiske Udtryk skal erstatte Ordene. Overgangene vare saa hurtige, at de kun ved Sandhedens Genialitet kunde tillades; i Begyndelsen kunde jeg ikke endnu ret vænne mig til dem. Jeg maatte strax

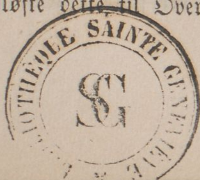
tænke paa en Historie, man fortæller, og hvis Pointe ligger i den Fortællendes Bevægelse med Ansigt, medens Ordene kun ere de, at en Kone, som ellers altid ved sit vredagtige Ansigt skræmmede alle Børn, en Dag ret vilde gjøre sig Umage for at see mild og smilende ud, og derfor til Naboens Børn, som vare komne til hende, sagde med leende Mund og mildt straalende Øine, begyndende i den allerkjærligste Tone: „Skulle de smaa Børn ikke ned i Haven og tage sig nogle Æbler, Pærer og Kirsebær!“ men den gode Villie med Smiil og venligt Udtryk forsvandt allerede midt i Sætningen, saa at „Æbler og Pærer“ fik Barskhedens Vægt, der culminerede i det sidste Ord „Kirsebær“. Den korte Sætning, der begyndte som en mild Luftning, endte saaledes i et Stormkast. Jeg maatte tænke paa denne Historie ved at see og høre Ristori. Hele hendes Omgivelse syntes kun en svag Efterklang af hende. Hun rev mig ikke med, og dog var hvert Ord saa rigtigt betonet, hver Bevægelse sand for den italienske, ildfulde Natur, men det Hele var understreget, løftet mange Grader over hvad jeg troede at have fornummet i Virkeligheden; dog maa jeg tilføie, at jeg kom fra den store Concert i Glaspaladset træt og aandelig mættet og manglende frisk, modtagelig Natur for denne betydende Konstnerinde; men i Stykkets Slutningsscene, hvor Heltinden har givet sin forræderske Brudgom Giften, selv tømt Bægeret og nu døende beder Præsterne at lade deres Harper klinge, medens hendes Sjæl og Tanke ligesom baaret paa disse Toner løftes ind i Aandernes Kreds, saa at hun der troer at see sin Moder, sin Mand og sine Børn, var der en Ynde, og dertil noget saa rørende Gribende, at jeg maatte dybt bøie mig for Konstnerindens Magt.

Langt interessantere og af stor konstnerisk Betydning forekom mig hendes Fremstilling af „Lady Macbeth“, som jeg senere fik at see og det to Gange. Shakspeares Tragedie er bleven oversat paa Italiensk, unegtelig ene og alene indrettet for Sig-

nora Ristori, Macbeths Rolle blev givet ikke uden Talent, men med al den vilde Lidenskab, som jeg tænker mig hos „Mohren af Venedig“, og ikke hos den skotske Clan. Stykket selv var i flere Enkeltheder fortræffeligt sat i Scene. Under Taflet, hvor Banquos Mordere bringe Macbeth Efterretning om, at de have fuldført Mordet, traadte disse op, klædte som Slottets andre Tjenere, og medens de i Forgrunden staae og iskjenke Kongen Vinen, fortælle de ham den udøvede Gjerning. Hexene traadte op uden Musik og Sang, men deres melodramatiske Foredrag og Forsvinden var af stor Virkning. Signora Ristori som Lady Macbeth blev Stykkets Hovedfigur; der var i hele hendes Fremstilling en psychologisk rystende Sandhed, forfærdelig og dog indenfor Skjønhedslinien; Glandspunktet i det Hele var Søvngænger-Scenen; det er umuligt, at nogensinde før eller senere i Tiden et mere sandt og gribende Billede kan gives af den i Sjæl og Legeme gjennemrystede Qvinde; aldrig glemmer jeg den forunderlig tørre, dybe Stemme, hvormed Ordene udaandedes, som var det ikke Tale, men Tankerne dybt inde fra, der aabenbarede sig i disse smertelige Suk, hun udstødte, ikke stærke, men saa qvalfyldte og sønderslidende, at de gik gjennem Alles Nerver. Det var ikke til at glemme! man fornam den forfærdelige Qvinde, som Macbeth i Rædsel siger til: „fød mig ikke Døttre, men Sønner!“ Det var, som den sidste Rest af Menneskenaturen her jamrede sig under den skrækkelige Blodskyld; uvilkaarlig holdt man sit Aandedræt tilbage — det var, som om den fortvivlende Menneskesjæl, udstødt til Fortabelse, gik os forbi; dens Legeme var kun et Hylster. Noget Lignende af samme Genialitet og Sandhed kom ved sin Modsætning i min Tanke: det var Jenny Linds rene, uskyldigqvindelige „Søvngængerske“ i Operaen La Sonnambula.

Hvad iøvrigt det „at sætte i Scene“ angaaer, og, jeg maa her tilføie, at løfte dette til Overdrivelse, faaer man tydeligst i

London Begreb om ved den storartede og phantastiske Pragt, hvormed Directeuren, Kean, bringer Shakspeares Stykker paa Scenen. Kean er en Søn af den berømte Skuespiller, men i denne Konst ingenlunde af Faderens Betydning; derimod har han den store Fortjeneste, at han ved historisk Studium og sand Genialitet har bragt de Shakspearske Værker paa Scenen, saaledes som aldrig Digteren har kunnet tænke sig dem beskueliggjorte, og Ingen forud har seet dem. Han iagttager dertil en Troskab, en Pietet, som før ikke kjendtes; man tog saaledes tidligere ikke i Betænkning i „Kong Lear" at udelade Narren, der her er en af de vigtigste Skikkelser i den tragiske Hovedgruppe. Skuespilleren Macready, fortalte Dickens mig, havde været den Første, som havde gjenindført denne vigtige Charakteer. — Efterat umaadelige Omkostninger vare gjorte og talrige Prøver holdte, var man i disse Dage spændt paa den første Forestilling af Shakspeares „Stormen"; jeg saae denne ved overfyldt Huus. Theatret selv er ikke stort, saa at det er utroligt, hvad en Mands Villie og Geni her har kunnet udrette. Theatermaler og Maskinmester understøtte paa det mest Glimrende den ledende Aand i det Hele. Det var i Sandhed sat i Scene med en Shakspeares Phantasi. Under Overturen, der udtrykkede Uveiret, hvortil Tordenen buldrede, hørte man Raab og Skrig inde fra Skuepladsen; hele Forspillet blev saaledes raabt ud, medens Forhænget endnu var nede, og da dette hævede sig, væltede store, tunge Bølger frem mod Lamperækken; hele Theatret var et oprørt Hav, et stort Fartøi kastedes frem og tilbage; det fyldte næsten hele Scenen; Matroser og Passagerer tumlede sig mellem hverandre, der var Dødsraab og Angestens Skrig; Masterne faldt, og snart forsvandt Fartøiet selv under de svære Søer; det skete derved, som Dickens fortalte mig, at det hele Skib var af lufttæt Lærred, man havde pustet op, og hvoraf man pludselig nu lod Luften slippe ud; det store Legeme faldt da sammen

som en Klud og skjultes af Bølgerne, der hævede sig til Scenens halve Høide. Ariels første Optræden var i høi Grad poetisk smuk: idet Prospero kalder ham hid, faldt fra Himlen et Stjerneskud, der berørte Græsset; det lyste i blaae og grønne Flammer, og her saae man da pludselig Ariels skjønne, englelige Skikkelse; hvidklædt stod han, med Vinger fra Skulderen ned til Jorden; det var, som om han i Stjernemeteoret, i samme Nu, svang sig gjennem Rummet. Hver Aabenbarelse af Ariel var forskjellig og altid skjøn; snart viste han sig pludselig, hængende ved sin Haand i Viinløvsguirlander, snart svævede han hen over Scenen ved en Mechanisme, der ikke let var mulig at opdage, ingen Snor, ingen Jernstang kom tilsyne, og dog var det en saadan, der nedenfra bar ham i den flyvende Stilling. I en af Acterne saae man en øde, vinterlig Egn, der, idet Solstraalerne meer og meer trængte frem, forvandledes lidt efter lidt til den mest yppige Natur; Træerne sprang ud, fik Blomster og satte Frugt; Kilderne strømmede rigere og mere fyldigt, og ned ad det mægtige Vandfald dandsede nu Flodnympherne, saa lette som Svaneduun paa Vandet. I en følgende Act straalede Olympen med alle dens Skjønhedsskikkelser; den hele Baggrund var en Luft, opfyldt med svævende Genier. Juno kjørte frem paa sin Vogn, trukken af Paafugle, hvis Haler udsendte Straaler og Glands. Himmeltegnene bevægede sig forbi; det var et heelt phantastisk Kaleidoskop for Øiet. Pragt og Udstyrelse i en eneste Act var nok til at samle fuldt Huus for det allerubetydeligste Stykke, og her var nu ødslet dermed gjennem alle Acter af et Shakspearesk Værk, her var altfor Meget! ja man seilede endogsaa med de Elskende i den henglidende Baad og saae deres Tanker legemliggjorte. Den hele Baggrund bevægede sig forbi, Landskab fulgte paa Landskab — et heelt bevægeligt Panorama.

Slutningsscenen i „Stormen" var unegtelig den, som øvede

størst Virkning. Hele Skuepladsen forestillede det udstrakte Hav, der krusedes af Vinden. Prospero, som forlader sin Ø, stod i Stavnen af Skibet, der bevægede sig fra Baggrunden hen til Lamperækken. Seilene svulmede, og efterat Afskedsepilogen var sagt, gled Skibet sagte ind i Sidecoulissen, og nu viste sig svævende hen over Vandfladen, tilvinkende Farvel, Ariel. Al Belysningen faldt paa ham med den Virkning, at han i det elektriske Lys syntes at være Den, der som et Meteor gav hele Scenen sin Glands; en deilig Regnbue straalede ud fra ham hen over Vandspeilet. Maanen, der lyste, blev kun en mat Ildkugle mod det Sollys og den Regnbueglands, Ariel udstrømmede i Afskedsøieblikket.

Det var mageløst deiligt! Publicum tilgav henrykt de lange Mellemacter, og den i det Uendelige varende Forestilling. Første Aften sad man her fra Syv om Aftenen til halv Eet om Natten. Her var givet Alt, hvad Maskineri og „Sætten i Scene“ kan frembringe, og dog efterat have seet det Hele, følte man sig overvældet, træt og tom. Shakspeare selv forsvandt i Øienlyst; den dristige Digtning forstenedes i Illustrationer; det levende Ord fordunstede, man fik ikke den aandelige Ret — man glemte den for Guldfadet, den blev baaren frem paa.

Ingen af de Spillende forekom mig af nogen Betydning som dramatisk Konstner, paa Den nær, der gav Calibans Rolle. Ariel, der udførtes af en Dame, var en yndig Skikkelse, og ved at nævne disse To ere vistnok ogsaa de Betydeligste nævnte. Kean selv prædikede bestandig og har ikke noget smukt Organ. Et Værk af Shakspeare, konstnerisk fremstillet selv kun mellem tre Skjermbræder, er for mig en større Nydelse, end her, hvor det var forsvindende i Skjønheds Staffage.

Hvor overvældende Skuet en saadan Aften har været hos Directeuren Kean, kan man i London næste Dag søge andetsteds hen og endnu mere overvældes af Storhed og Mangfol-

dighed; jeg nævner her det brittiske Museum, at gjennemgaae dette, fortælle, forklare og opgive alle dets Herligheder, dertil hører at skrive hele Bind. Jeg veed intet mere Betegnende end at sammenligne det med en mægtig Lærds Hjerne, hvor alt det Læste, Alt i Konst og Videnskab staaer legemliggjort opstillet i den bedste Orden, og man selv, som et Infusionsdyr bevæger sig gjennem Aarer og Fibrer. Det brittiske Museum er ligesom Samlingsstedet for Verdenslandenes Herligheder gjennem Aartusinder. I Udstrækning med flere af Londons Gader løfter sig denne mægtige Bygning; den omslutter Lærdommens mægtige Haller og Stuer. Man træder ind og staaer pludselig imellem Ninives Herligheder, seer mægtige Klippegrave med Billeder og Indskrifter, der synes endnu saa nye, som vare de tilhugne og afpolerede i vore Dage; vi see, hvad Nimrod og Semiramis have seet i den dunkle Oldtid. Vi træde ind mellem Ægyptens Helligdomme; hæslige Gudebilleder af blankpoleret Steen staae i Række; Mumier see vi, og det ligefra den endnu ikke oplukkede Kiste til den fra ethvert Svøb befriede, indtørrede Krop, der ligger sort, som var den æltet af Beg; endnu hænger det lange sorte Haar ned fra Issen; her ligger en Fod, her en Haand, falden af en eller anden mægtig Mand eller Qvinde fra Nilens Land. Vi vandre mellem Grækenlands Konst, Skjønhedsskikkelser fra Phidias' og Praxiteles' Tider. Her findes Parthenons Basreliefs, Ægineternes Gruppe, Herlighed ved Herlighed.

Dog er det ikke blot Afpræget af Menneskets Aand og Snille igjennem forsvundne Aartusinder, vi her kunne følge; Repræsentanterne for hele Dyreverdener før vor Tidsregning staae for os; vi see Dyreskikkelser, hvis Arter nu ere uddøde, Jordlagene have opbevaret dem for os, som Herbariet opbevarer os Planterne. Gjennem en af de større Sale strækker sig Kæmpeskelettet af Mammuthsdyr og andre Forverdenens Skabninger.

En Modsætning til disse, som til Hvalrossernes plumpe Kroppe, er Skjønheden i Fugleverdenen herinde; deilige, hvide og røde Flamingoer see vi, Colibrier, der frembyde et heelt Farvefyrværkeri; de eie en Pragt, der gjør de smukkeste Sommerfugle til afblegede Skikkelser. Det brittiske Museum er en sand „old curiosity shop", der venter sin Digter; det er en Rigdomsskat, en stor Perle, som kun Havets Beherskerinde, det mægtige England, kan besidde.

Et Sted endnu i London maa jeg omtale; det ligger i en af de snevre, skidne Gader ned mod Themsen, heelt inde i Citys Kuldamp; der maae vi hen, der voxe Avisernes nymphaea alba, Dronningeblomsten med flere end halvtresindstyve tusinde Blade; to Gange i Døgnet sætter den Blomst og Blade og strøer dem derpaa ud over Verden, fra Lapland til Hindostan; jeg saae denne Blomst springe ud, hørte dens Blade udfolde sig i Minutet; det var saa overvældende, saa gjennemrystende, at jeg syntes at staae midt i et brusende Vandfald. Jeg var i „the times" Trykkeri. Jeg saae en Række af Kjældere, Sale, Stuer og Kamre, der udgjorde et mærkværdigt sammenhængende Hele, under næsten militair Disciplin; ikke blot de forskjellige Spalter i Bladet, men de forskjellige Artikler havde deres Afdelinger, deres Ledere. Man fulgte Avisen i alle dens Stadier fra hvidt Papir, til den laae med fuldtrykte Spalter. Menneskeaanden regjerer her med Dampens Kræfter. Hr. Blodløs strækker sine Jernfingre og bevæger Muskler af Toug og Læder; gjennem Etagerne hæve sig de tunge, store Papirspakker, de drages paa Jernbaner gjennem Stuerne. Menneskeaandens Ordrer flyve gjennem den elektriske Traad fra Sal til Sal. I et Slags Rotunde, hvor jeg fik Plads paa et langs Væggene løbende Galeri, pulserede det Hele. Rummet var næsten ganske fyldt af et mægtigt Hjul, paa hvilke Arbeiderne sad skilte fra hverandre, medens Alt dreiede og brusede; Bladene løftede sig, bleve befugtede, vendte sig i en Maskine, kom frem med de trykte

Ord paa den ene Side, vendte sig, og den anden Side stod ogsaa med trykte Spalter, gik derpaa hen over ophedede Valser, bredtes ud, lagdes sammen, kom og forsvandt; jeg saae, at de store hvide Blade lynsnart bevægede sig, optoge Ordenes Tryk og faldt fra Haand til Haand. Det lød, som om en brusende, styrtende Flod trængte frem; Galeriet, jeg stod paa, rystede ved Maskinens Bevægelse, en Sittren gik gjennem mine Nerver, jeg bøiede mig for Hr. Blodløs og hans Herre, „Mennesketanken".

Har jeg nu nogenlunde med Ord givet en Forestilling om denne brusende, hvirvlende Malstrøm, London frembyder, vil man forstaae, hvor velgjørende og velsignet det bliver midt herinde at føle sig henflyttet til et Hjems Hyggelighed, ja dets meest udsøgte Beqvemmeligheder.

Som Englands rigeste Dame nævner man Miss Burdett Coutts, hvem Dickens har dediceret sin Roman „Martin Chuzzlewit"; hendes Formue skal være umaadelig, men hvad der er det Herlige derved, er, at hun tillige er en af de ædleste og meest velgjørende Qvinder i Landet; det er ikke nok, at hun har bygget flere Kirker, men hun sørger fornuftigt og christeligt for de Fattige, de Syge og Trængende; hendes Huus i London er søgt af de Rigeste og meest Anseete. Ude hos Dickens paa „Gadshill" fandt jeg, de første Dage jeg kom, en ældre, sortklædt Dame og en noget yngre; de bleve der nogle Dage og vare høist elskværdige, ligefremme og hjertelige; vi vandrede sammen op til Monumentet; jeg kjørte med dem til Rochester, og da de forlode os, sagde den Yngste, at jeg kunde boe i hendes Huus, naar jeg nu en af Dagene kom ind til London. Af Dickens hørte jeg, at det var Miss Coutts; han talte om hende med dyb Høiagtelse og om den smukke, christelige Brug, hun gjorde af sin utrolige Formue; jeg vilde hos hende faae at see et i al sin Rigdom indrettet engelsk Huus. Jeg kom her, og det var ikke de rige Malerier, det pyntede Tjenerskab, det

hele slotsmæssige Præg, der tilsammen gav det Storhed og eiendommelig Glands, men det var den ædle, qvindelige, høist elskværdige Miss Coutts selv; hun stod saa hjertensgod, i elskelig Simpelhed lige over for sit fornemme Tjenerskab. Hun havde ude paa Landet lagt Mærke til, at jeg de første Dage fandt det koldt; endnu var det ikke ret varmt, og derfor brændte herinde Ilden lysteligt i min Kamin; der var saa hyggeligt; der var Bøger, magelige Lænestole, Sophaer og Roccoco-Meubler og fra Vinduerne Udsigt over en lille Have til Piccadilly og den store Park.

Tæt udenfor London ligger Miss Coutts Landsted og Have; her ere store Alleer af Rhododendron, der strøede deres røde Blomster ud over Vognen, jeg kjørte i; mægtige Cedertræer og sjeldne Planter fandtes her, og i Drivhusene voxede Palmer, Druer, Ananas og duftende Frugter i en Fylde og Rigdom, jeg aldrig før har seet. Fra al denne Herlighed førte Eierinden mig til en lille Kjøkkenhave med Urter og Ærter; hun syntes helst at dvæle her; det var som om disse i Tarvelighed og Nytte Velsignelse bringende Væxter meest tiltalte hende. Foran os laae London halv skiult i Kultaagen, Banetog kom og gik under hvislende Piben og henflyvende Dampskyer.

Endnu et Hjem, jeg fandt i London, maa jeg nævne, et Hjem, hvor den største Deeltagelse og Opmærksomhed mødte mig hos Forældrene og deres Børn: det var hos min Forlægger, den bekjendte hædrede Richard Bentley; han har været Dickens' Forlægger, senere blev han Marryats. Paa hans Forlag ere Improvisatoren og de fleste af mine Skrifter paa Engelsk udkomne; Huset for sin Boghandel har han inde i Byen, men boer med sin Familie i en Udkant af London, næsten landligt; her saae jeg milde Øine, hørte Musik, følte mig forstaaet og glad. Her og paa Gadshill var jeg hos venlige, deeltagende Venner, Gadshill var dertil langt fra London, midt ude i den frie Natur: derhen var det en Forfriskelse at komme fra den op-

hedede, dunstende, larmende Verdensstad. Paa Dampdragens Ryg foer jeg da gjerne afsted, medens den nedgaaende Sol skinnede paa Glaspaladset og paa de store Bølger, Themsen i Blæst kunde vælte. Fra Higham vandrede jeg saa i den stille Aften op til det oplyste, venlige Hjem, hvor Musik klang mig imøde. Miss Mary og hendes Tante spillede Stykker af Beethoven, Mozart eller Mendelsohn. Saa hyggeligt var der i den lille Stue om Claveret, hvor Dickens med Hustru og Gjester sad i Kreds; siden i den stjerneklare Aften og i Maaneskin gik vi paa det dugfrie Græs udenfor; der var en Fred over den hele Egn, Himlen løftede sig saa høi og klar; hvor ofte tænkte jeg ikke og blev veemodig derved: om nogle Dages Forløb er denne Tid som en forsvunden Drøm, den er hendød som de Toner, her nylig klang; disse kunne lyde igjen, disse kan jeg maaskee i lignende Stemning faae at høre paany, men denne Tid og paa dette Sted kommer aldrig mere for mig. En Aften, da jeg netop følte saaledes, greb Dickens pludselig min Haand, og med en uendelig Hjertelighed, som om han kunde have seet ind i min Tanke, bad han mig blive hos sig endnu en Tid og see den dramatiske Forestilling, hvori han og nogle af hans Familie toge Deel; han sagde mig, hvor glad han var ved at have mig hos sig; han tog mig i sine Arme, jeg følte og forstod, at jeg var velkommen, det lyste ud af hans Øine, det klang saa fuldelig i hans tillidvækkende Røst. Det var lykkelige Timer, livsalige Dage, og dog komme saa tidt i disse tunge og mørke Øieblikke, ikke indenfra, men udenfra; dennegang var det en Kritik over min sidste Bog, som satte mig i et daarligt Humeur, hvad den ikke skulde; jeg nævner det kun her for at udtale det uforglemmelige Indtryk, Dickens uendelige Hjertelighed da øvede paa mig. Han kom fra London, hvor han havde været et Par Dage; i disse var jeg gaaet om, mørk og indesluttet og havde piint og plaget mig. Dickens erfarede, hvorledes jeg havde

det og lod nu et heelt Fyrværkeri af Spøg og Lune lyse, og da det endnu ikke trængte heelt ind i mit Humeurs mørke Kroge, kom der Alvor i al Hjertelighedens Glands, en saa varm Erkjendelse, at jeg følte mig løftet, styrket og fyldt af Lyst og Trang til at fortjene Sligt. Jeg saae ind i Vennens milde, straalende Øine og følte, at jeg burde takke „en streng Kritik" for at have vundet et af de deiligste Øieblik i mit Liv. Sorgens tunge Søer tilkastede mig Sympathiens rige Rav. Ved denne Leilighed fortalte Dickens mig den nu for os saa morsomme Dom over Shakspeares „Macbeth", fældet af en af den store Digters dygtige Samtidige. Dommen lød omtrent saaledes: „Hr. Shakspeare har nu skrevet en ny Tragedie: Macbeth, men større Nonsens er nok aldrig før bragt paa Papiret." Snart kom jeg igjen i det gode Humeur, saae Verden i Solskin, og det maa man ved at leve med Dickens; hans livsprudlende Tale opvarmer og belyser, Sjælsudtrykket i hans Øine vækker Tillid og Hengivenhed — det fornemmer og erkjender Enhver, som kommer i hans Nærhed.

Den gamle Bonde, hvis Køer og Faar græssede oppe ved Monumentet paa Gadshill, vidste, at jeg boede hos Dickens og fortalte mig, at han hver Dag bragte os frisk Brød; „det er prægtige Mennesker!" sagde han; „det seer man ogsaa strax baade paa Manden og Konen." De havde begge To talt saa jevnt og hjerteligt til ham; de havde ganske vundet ham. „Ja," vedblev han, „for nogle Aar siden boede ogsaa dernede tæt ved denne Lady, som de kaldte den svenske Nattergal!" — det var Jenny Lind, som havde boet her — „hun var ogsaa saadan et Menneske, saa velsignet og ligefrem, ligesom Hr. Dickens."

Jeg søgte ned til det Sted, hvor Jenny Lind skulde have boet; Vinduerne vare overkalkede, Døren lukket, Ingen boede her, Buret stod tomt, Nattergalen var borte. Mange Tanker og gamle Minder vaktes, jeg gik aldrig siden forbi dette Sted, uden at der overfaldt mig et eiendommeligt Veemod.

Snart stundede Tiden til Afreisen fra Gadshill og Dickens, men først skulde jeg i ham lære at kjende og beundre den store Skuespiller.

Theaterprøverne paa den dramatiske Forestilling til Indtægt for Douglas Jerrolds Enke kaldte os i en Uges Tid til London. Dickens vilde i St. Martins Hall læse sin „Christmas Carol"; Adelfi-Theatret gav sin Skjerv ved at opføre Jerrolds to berømteste Dramaer „The Rent day" og „Black-eyed-Susan". Glandspunktet var unegtelig den Forestilling, hvori Dickens med nogle af sin Familie og Venner optraadte; et nyt romantisk Drama „The frozen deep" af Digteren Wilkin Collins skulde opføres, Forfatteren vilde selv udføre den ene Elskers Rolle, Dickens den anden.

Det havde længe været Dronningens Ønske at see en af de Forestillinger, Dickens gav. Hendes Majestæt vilde nu med sin Nærværelse beære en af disse, et Par Aftener før den offentlige Forestilling, blev given paa det lille Theater: „the galery of illustration". Dronningen, Prinds Albert, de kongelige Børn, ligesom ogsaa den unge Prinds af Preussen og Hans Maj. Kongen af Belgien vare tilstede; foruden denne høie Kreds var kun et Udvalg af Tilskuere forundt Adgang, saaledes alene de allernærmeste Beslægtede af de Spillende. Fra Dickens' Huus kom kun hans Kone, Svigermoder og jeg.

Vare vi reiste ind til London Søndag Aften med det sidste Tog og ikke, som Tilfældet blev, tidligt Mandag Morgen, da kunde let den hele Forestilling paa en sørgelig Maade være bleven kuldkastet. Fra Gadshill saae jeg Aftentoget gaae afsted, og to Stationer fra London skete det skrækkelige Sammenstød, en Ulykke, hvorom vi næste Morgen læste paa Stedet selv, idet vi toge til London. Vognrækken havde om Aftenen gjort Holdt, Alle vare i Vognene for at fare afsted, da kom et andet Tog bagefter, Føreren saae ingen Signaler om, at det foregaaende

Tog endnu holdt stille, og foer derfor med al Kraft imod dette; de bageste Vogne fyldte med Mennesker knustes, tretten Personer døde strax og fyrretyve fik Arme og Been knækkede.

Det havde været et skrækkeligt Skue. Jeg talte med en Herre, hvis Landsted laae paa Skrænten ovenfor, hvor Ulykken skete; han havde netop været ifærd med at gaae tilsengs, da han hørte Sammenstødet, Fortvivlelsens Skrig og den skærende Jammer af de Forulykkede og af Tilskuerne; han skyndte sig derned; Vogne og Mennesker laae knuste, Alt svømmende i Blod. Det var en egen Følelse med det første efterfølgende Tog at fare hen over dette Sted. Streng Undersøgelse blev anstillet for at udfinde den Skyldige, og Jernbane-Comiteen idømtes en uhyre Bøde, ikke ringere end 70,000 Lstl. til de Dræbtes Efterladte.

I Galery of illustration var Alt i Anledning af Dronningens Nærværelse festligt smykket med Blomster, Grønt og Tæpper; en særskilt Buffet med Forfriskninger fandtes for de kongelige Herskaber, en anden for os, som havde Tilladelse til at bivaane Forestillingen, der nogle Aftener gjenopførtes for Publicum, og hvor jeg da ogsaa var med.

Indholdet af Stykket er korteligt dette: en ung Søofficeer, Richard Wardour og Clara Burnham ere som Børn voxne op sammen og holde meget af hinanden; men hos Richard er denne Følelse Kjærlighed, og da han saa erfarer, at Clara er bleven forlovet med en anden Søofficeer, Franz Aldersby, troer han, at Forlovelsen er et Arrangement af hendes Familie, og at hun ikke elsker sin Brudgom, men derimod ham; han vil derfor hevne baade sig og hende. Begge Elskere gaae paa en Nordpol-Expedition, men paa forskjellige Skibe, den unge Pige, der elsker sin Brudgom og ikke Richard Wardour, tilbringer angestfulde Dage for at Rivalerne skulle mødes. I anden Act er man ved Nordpolen, hvor begge Skibe ligge inde-

frosne. Scenen er i Kahytten af det ene Fartøi; Sneen fyger udenfor; Franz Aldersby lever lykkelig i sin Kjærlighed og seer selv i Kaminens Røg sin Elskedes Billede. Nu kommer Richard Wardour, og ved Lodtrækning træffer det sig, at de To netop sammen sendes ud fra Skibene for at finde Land og Mennesker. Man er i Forvisning om, at den Kugle, Richard lægger i sit Gevær, vil ramme den lykkelige Brudgoms Hjerte; men ude paa „det frosne Dyb", i Sneefog og Storm, vildfaren og forladt, i Nød og Dødsfare, vaagner den ædlere Natur hos Richard; han erfarer, at Franz ikke blot elsker men er gjenelsket af Clara, og nu i sit Hjertelag for hende bliver det Richards hele Stræben at frelse og bevare ham for hende. I Stykkets Slutning, hvor Clara med en anden af de ombordværende Søofficerers Fruer er reist op til Newfoundland for om muligt at faae Efterretning om de forsvundne Skibe, bringer Richard afkræftet, rystet paa Legeme og Sjæl, sin unge Ven frelst til Clara og døer efter Anstrengelsen, segnende ned foran hende. Dickens udførte Richards Rolle med gribende Sandhed og stor dramatisk Genialitet; han gav den med en Ro, en Naturlighed, der var ganske forskjellig fra den sædvanlige Maade at spille Tragedie paa i England og Frankrig. Han vilde ogsaa herhjemme hos os strax, uden at man vidste at det var den store Digter, vundet Beundring og Erkjendelse; i Meget lignede han Michael Wiehe. Foruden Dickens optraadte ogsaa i samme Stykke hans to Døttre, hans ældste Søn, begge hans Svigerinder og Broderen Alfred. Digteren Collins udførte som sagt Franz Aldersbys Parti.

Forestillingen for Hendes Majestæt Dronningen sluttede med „Two o'clock in the morning", en Farce, vi have under Navnet: „En Nattegjest"; den udførtes med en mageløs Livlighed og et sprudlende Humor af Charles Dickens og Udgiveren af „Punch", Mr. Mark-Lemon. De To gave ogsaa

ved den offentlige Forestilling ganske mesterligt Hovedrollerne i Farcen „Uncle John". Dickens var i det Komiske ligesaa fortræffelig som i det Tragiske; og hører unegtelig mellem Tidsalderens første dramatiske Konstnere.

Efter første Forestilling samledes seent paa Natten alle de Spillende og Medvirkende til „en munter Aften" i household-words office"; der var Liv og Glæde, sprudlende Humor; Festen fornyedes senere ude i det Grønne hos Albert Smith, Bestigeren af Montblanc, og om hvis ypperlige Foredrag og Optræden vi herhjemme kunne læse i Billes interessante „Skizzer fra England".

Altfor snart for mig henfløi de lykkelige Dage hos Dickens; Afskedsmorgenen kom; jeg skulde forlade den feirede levende Digter, og, endnu før jeg naaede Danmark, see Apotheosen for Tydsklands digteriske Storhed. Jeg var indbudt til Festen i Weimar ved Afsløringen af Goethes, Schillers og Wielands Statuer. Fra Shakspeares Land, Dickens' Hjem, gik det nu til Minnesangernes Land, Digterbyen Weimar.

Dickens lod spænde for sin lille Vogn, og satte sig selv op som Kudsk for at kjøre mig til Maidstone, hvorfra jeg tog paa Jernbanen til Falkestone, hvor Dampskibene ventede. Vi fik saaledes Leilighed til endnu et Par Timer at være sammen, og det i den skjønneste Deel af Kent; rige Marker og prægtigt Skovland rullede vi forbi; Dickens var saa livlig, saa hjertefuld, men jeg kunde ikke løfte mig fra den Forstemthed, jeg følte ved at Afskedsøieblikket nærmede sig. Paa Banegaarden omfavnede vi hinanden, jeg saae ham ind i hans sjælfulde, ærlige Øine, ham, i hvem jeg beundrer Digteren og elsker Mennesket. Et Haandtryk endnu, og han kjørte bort; jeg brusede afsted med Toget. — „Forbi, forbi, og det blive alle Historier."

I Danmark.

Skagen.

Vi vilde besøge denne „Danmarks Afkrog", Sandørkenen mellem to brusende Have, Byen, som ikke har Gade eller Stræde, høre Maager og Vildgæs opfylde Luften med Skrig hen over de bevægelige Sandklitter og den tilsygede begravne Kirke. Er Du Maler, da følg os herop, her er Motiver for Dig, her er Sceneri for Digtning; her i det danske Land finder Du en Natur, der giver Dig et Billede fra Afrikas Ørken, fra Pompejis Askehøider og fra de med Fugle omsvævede Sandbanker i Verdenshavet. Skagen er nok et Besøg værd.

Fra Kjøbenhavn med Dampskib, i een Nat, naaer Du Aalborg og derfra i faa Timer Frederikshavn, Udgangspunktet for vor Skildring. „Deroppe er jo alting fladt!" siger Du, „Fladstrand var det gamle Navn for Frederikshavn, og Navnet er nu overført paa Citadellet." Kom selv at see! Naturen her er saa eiendommelig, Egnen heromkring saa storartet, saa uventet overraskende. Kjør ud til Knivholt, Flade Banker og Bangsbo! som et Bjergland løfter sig her den jydske Høiryg, det er et Stykke Silkeborg, dette Danmarks Skov- og Høiland, men et Stykke Silkeborg ved Havet. Kom her i Sommertiden, naar Lyngen blomstrer, see de mægtige Hedebanker smykkede med et lilla Tæppe, spættet med Grønt af

Enebær- og Egebuske! Mellem disse maleriske Høider løfte sig Kornmarker og i Baggrunden Havet, det Hele saa ægte dansk, at man tænker her maa Fru Jerichaus Danmark træde frem med Guldringen om Haaret, med draget Sværd og Danebrogsfane, skridende gjennem Kornet; betragt, mellem Bankerne, hvilken en yndig Dal; alle Farver, friske og glødende; maleriske Bondehuse ligge der ved smaa græsgrønne Enge, Frugthaver og Kornmarker. Her er Egeskov, Bøgeskov, rislende Bække; store Træer helde sig ud over det klare Vand. Vi komme forbi Bangsbo, og see paa Skovpynten ved Havet Sæbys hvidglindsende Kirke, og Nord for os Frederikshavn med sine røde Tage, Citadel, Havn og Fyr; Skuet minder om Helsingør, kun mangler den svenske Kyst, den er her ni Mile borte; man seer ud over Hirtsholmene, Tordenskjolds Ly, Steenblokke-Øerne med den tynde Jorddug over. Vort Øie følger Landets Kyst til Skagens yderste Spidse, i klart Veir viser den sig som en Lysstribe i Horizonten, det fjerneste hvide Punkt, her sees, er ikke Fyrtaarnet, men Skagens gamle Kirketaarn.

Endnu et Stykke Nord for Frederikshavn have vi Landevei, og rundt om Kornmarker, men snart er det Gode forbi, og vi komme over knoldet Lynghede, hvor Veisporene, i Aaringer overgroede med Lyng, tidt ere at foretrække for de hverandre krydsende, dybe Sandveie; to Mile ere lagte tilbage og vi ere ved Landsbyen Jerup.

Veiret er godt, vi have Lavvande, det maa benyttes, nu skal det med hurtigere Fart gaae de tre Miil, vi endnu have Nord paa. En af Jerups Bønder der kjender Havstokken, spænder for sin lave Trævogn, vi sætte os op og over Mark, Hede og Mosegrund gaaer det nu ned til Kattegattet; her i Brændingen, hvor det vaade Sand ligger fast, kjøre vi. Det er en Amphibiereise, halv paa Landet, halv i Vandet; Vogn-

hjulene tilvenstre ere paa det Tørre, Vognhjulene tilhøire ude i Kattegattet. Kudsken kjender nøie sin Vei, ellers kunde Farten blive farlig, Qviksandet ligger skjulende hen over Ferskvandets Væld, der hule Sand- og Leerlagene, de briste, og man synker i, dybere, altid dybere; Vogn og Heste indslurpes af den sugende Grund. Havet selv i nok saa stille Veir ruller hen under os, det stænker op under Hestens Hov. Vi nærme os de første lave Klitter; som Sneedriverne ved Vintertid, ligger her det fine, bløde Sand, kruset af Vinden, enkelte Klitter ere uden al Vegetation, paa andre groe Marehalm og Klittag med deres halvhundrede Alen lange Rødder. Vestens Storme hidbare og reiste disse Sandmeels-Høie, som de ogsaa kaldes, forvandlede Landtungen til et Ørkenland. I Flodtiden skylles Havets fine Sandpartikler op paa Strandbredden, Vinden tørrer og løfter de lette Dele, fyger dem til Bunke, til mægtige Høie, og Stormene Vest fra flytte dem mod Øst; dog endnu have vi kun seet en lille Deel her paa vor Vei.

Vi ere ud for Fiskerleiet Aalbæk; her hen over Bugtens sikkre Ankergrund, gaae fra August til Mai, Baadene til rig Østersfangst paa Bankerne under Skagens Kyst; herfra forsvinder for Øiet den beboede Egn, Klitterne blive høiere; ude i Vandet løfte sig sorte Vrag, besatte med utallige Søfugle. Havstokken frembyder Skuet af Millioner Maager, Terner og Vildgæs, der, idet vi nærme os, flyve vildtskrigende i Veiret; deres Mængde tager til, det er, som kom man ind i Fuglenes Rige. Ud over Havet er Afvexling, der glide Skibe og Baade for fulde Seil, der kommer et Dampskib, længere ud seer Du Røgen af et andet og snart viser sig et tredie, men ind imod Land er kun at see de hvide Sandbanker, hist og her sænke de sig, og Du har et længere Indblik i Landet, der viser sig et Stykke Sandørken, som i Afrika. Strandbredden er belagt med bævrende rødbrune Medusaer, som konstige Geleer fra en Restauration;

snart kjøre vi hen over et Lag af Konchylier og smaa Skaller, snart over den hvide Sandbund, og ihvor stille end Kattegattet kan være, ind under os ruller dog Dønningen og ude dreie sig Malstrømme mellem Revler og Banker. Vraget af et og andet mægtigt Fartøi, hvis Skrog rager op over Vandet, være Holdested, at Hestene kunne tære deres Foder og vinde friske Kræfter til at føre os til Maalet. Vi øine Kirketaarnet, Fyrtaarnene, det gamle og det nye, see hvor Skagens Green strækker sig langt ud; vi ere ved Skagens By. Hvad veed man om dens Fortid, hvad veed man om Landet selv? De kulhaarde Maretørv, lagviis skudte op i Klitterne Vester paa, mæle om et her forgaaet Skovland. Sagn og Historie blande sig om Byens Oprindelse. Der fortælles, at engang en dansk Konge, Nogle mene Erik Glipping, kom herop paa Jagt, og besøgte en af sine Bønder Thorkil Skarpe, der da bad om at faae i Forlening Skagens Mark for paa den at holde sine vilde Øg, han fik den og satte en Hyrde ved Navn Trond til at vogte Bæsterne; denne var den Første, der reiste sig et Huus herude paa Skagen; for at fordrive Tiden gav han sig af med at fiske, og her var Fisk nok i Kattegat og Nordsø; det kunde blive et Erhverv, Flere flyttede til, de reiste deres Hytter og tilsidst stod her en heel By; i Aaret 1284 blev den plyndret af Nordmændene, hvis Land jo kun er sexten Miil fra Skagen, Isen har endogsaa engang lagt til, saa at de ere gaaede herned. Sin Kjøbstadret skal Skagen have faaet af Dronning Margrethe, som engang strandede her og blev reddet af Skagboerne.

I vor Tid bestaaer Byen af tre Dele, Vesterby, Østerby og det fra dem en halv Miil borte ved Nordsøen liggende Høien eller Gammel Skagen. Her lod hollandske og skotske Skippere bygge og indvie St. Laurentius en Kirke i gothisk Stiil, den længste og betydeligste i hele Vendsyssel; nu er den begravet i de høie Sandklitter, kun Taarnet sees og vedlige-

holdes som Sømærke. Mellem Kirken og Østerby fandtes en hundrede Favne bred Sø, fem til sex Favne dyb, med Gjedder og Karudser, rundt om var Marker, Kjær og Krat, men de ødelagdes; Stormen tog fat i den sandede Grund, man standsede ikke Ødelæggelsen, Sø og Moser fyldtes med Havets henveirende Sand; Agerland og Gaarde skjultes og de mægtige Sandmiler reiste sig, Egnen blev et Ørkenland; Byens Huse maatte søge Stade der, hvor Sandet tillod det, og her blev en henkastet, underlig Stad, uden Gade, uden Stræde, omsuset af Vinden, gjennemtordnet af det rullende Hav. De vilde Svaner synge her deres melancholske Sang i den frostklare Vinternat, Maager, Terner og Vildgæs opløfte deres gjennemtrængende Skrig paa den varme Sommerdag, og paa en saadan komme vi her.

Vi forlade Havstokken, kjøre op i Klitterne, hen over dem, hvor de ere lavest, Vei kan man ikke kalde det, Veisporet lukkes strax i det dybe, bløde Sand, og næsten umærkelig bevæge vi os fremad; her ligger et Huus halv skjult af en Sandklit, derovre et andet; mørke, tjærede Træbygninger med Straatag; derhenne skinne et Par røde Tage, her løfter sig et Plankeværk, Sandet er nær ved at faae det under sig; Luftstrømmene bringe en stærk Lugt af tørrede Fisk; et heelt Espalier af Flyndre næsten skjuler os den større Gaard. Børn og Fruentimmer ligge i Sandet og sole sig, de ligge, hvor vi skulle frem, men vi komme saa langsomt afsted at de i al Magelighed kunne løfte og flytte sig. Hist og her i Sandet staae Vragstumper, og der ved Huset, hvor en lille Kartoffelhave er indpælet og omsluttet med Tougværk, staaer en Gallion-Figur, Haabet, støttende sig paa sit Anker, man har tøiret en Griis ved hende. Strandingstømmer, Planker og Vragstykker sees i Husene og kastet imellem Klitterne; her staaer et Skuur, hvis Tag er Skroget af en Baad, og her, svøbt i en brogetmalet Plaid, Overdelen af en colossal Skikkelse, der minder om Walter Scott og vist var Gallion for

et Fartøi, der bar Digterens Navn, nu er den nok til Ziir i den lille Kartoffelhave ved Fiskerhuset. Kornmarker, Kjøkkenhaver og Klitter ligge med Huse og Gaarde, som de bedst kunne. Det dybe bløde Sand er den egenlige Gade; den er hist og her antydet ved Snore, trukne fra Vragstump til Vragstump, at Beboerne kunne, om ikke holde paa Gaden, saa dog vide dens Retning, naar Vinden løfter den. Solen brænder varmt mellem Sandhøiderne, men ogsaa disse have deres Pragtbouquet; lige foran os, hilses vi af en blomstrende Have; en udstrakt Plantage med mange Sorter Træer, Eeg og Bøg, Piil og Poppel, Fyr og Gran; Grønsvær dækker i Gangene Sandgrunden, der ellers snart ved Vinden vilde faae Overmagt. Vi træde ind mellem Blomster og Frugttræer. Det er Byfogdens Bolig, den ligger saa smukt, har noget saa hyggeligt og dertil herskabeligt. Man føler sig med Eet flyttet hen i et frodigt Landskab; det har menneskelig Udholdenhed formaaet. Man gaaer paa det friske Grønsvær under skyggende Løvtræer, hvor Fuglene synge, og kun et Skridt udenfor og vi maae arbeide os frem gjennem det dybe bløde Sand, hvor den stadige Vandring gjør Skagboen kroget i Lænderne og tilvænner ham en egen Maade at løfte Benene paa. Vi naae Præstegaarden; Huus og Have see saa indbydende ud, deilige Blomster og smukke Børn see vi og nær herved er den nye Kirke, indviet 1841 og i Stiil som Vor Frue i Kjøbenhavn, lille, men venlig, fra Pulpituret sees ud over Nordsø og Kattegat.

Altsom vi komme mere Nord paa i Byen, rykke Husene hinanden nærmere; her ligger Gjestgivergaarden omgivet af Plankeværk og Have, Træer, Hyldebuske og Stokroser skygge op om Vinduerne og gjøre halvdunkelt i Stuen, man har formeget af det Grønne, men er iøvrigt godt indqvarteret, kun at Sovekamrene synes gamle Ruf af Skibe, klistrede til Huset, og Alt gjennemtrængt af Fiskestank. Et Par af de nærmeste Gaarde

har ogsaa Plankeværks-Indhegning, som Sandet udenfor er fyget op om; underlige Brostilladser ligge og næsten spærre Indgangene, de høre til at gjøre Byen veibar ved Efteraar og Vinter, sagde man. I Regntid og naar Sneen smelter, kan Sandgrunden ikke sluge alt det Vand, her da staaer, da bliver Skagen et Slags „Venedig", som en Skagboer udtrykkede sig; og man kan med Baad stage sig frem mellem enkelte Klitter og Huse.

„Føre Sladder til Torvs," den Talemaade kan ikke anvendes i Skagens By, her er intet Torv, men man kan føre Sladder paa Bakke. Hist paa en af de høieste Klitter, mellem Huse og Kartoffelagre, hvoroppe man seer ud over Kattegattet og ind imellem Huse og Sandhøider til det nye og gamle Fyrtaarn, samles i godt Veir Fruentimmerne; her er deres Forum, Byens eneste Samlingsplads, Caffeen hvor Blæsten dreier sin Lirekasse, Regnbygen staaer for Skjenken og Havgusen for Opdækningen; Bakken her kaldes: „Sladderbakken." Vi saae Ingen paa den. Glaskuplen paa det nye Fyrtaarn bag de høie Klitter viste sig herfra som en Glasballon, idet just en lav Skytaage skjulte Taarnet. Hen til det er Veien herfra ikke kort. De to Dele af Skagens By, langs Kattegattet, omtrent en Havmiil, have vi passeret, men endnu er der en Fjerdingvei til det nye Fyrtaarn; derud vilde vi; det gamle ottekantede Taarn komme vi først forbi, det venter paa at nedbrydes.

Vi rumle hen over en haard, stenet Grund mellem magre Kornagre og elendig Græsning og holde foran det nye Taarn, der angives at være 140 Fod og har en Lysvidde til fire en qvart Miil, Kong Frederik den Syvendes Navnechiffer smykker den slanke Taarnbygning; et storartet Vaaningshuus med elegante Værelser og Comfort er opført her; smaa Haver med en Rigdom af Blomster og store modne Meloner overraskede os. En magelig Vindeltrappe fører gjennem Taarnet op til Fyret, et

Lindsefyr med fire Væger; det er et Slags Moderateur-Lampe i stor Stiil; Lampen rummer 60 Potter Olie og brænder tre Pægle i Timen, sagde man os.

Hvilket Skue ud over de udstrakte Vande! hvilken Susen, naar i Efteraaret Stormene fare hen over denne Menneskebolig med en Tonefylde, hvorved de oprørte Haves dybe Rullen forsvinder. Høie Sandklitter ligge mod Nord i Halvkreds om Taarnet og naar vi ere over disse, staae vi paa den lange smalle Rullesteens Revle, der kaldes Grenen, og have endnu en Fjerdingvei til dens yderste Spidse.

Vi vare her en stille Solskinsdag. Her var over et halvhundrede Fiskere, ogsaa Qvinder, ude at drage Vaad fra Nordsøen og fra Kattegattet. Garnene laae mange, mange Aareslag ude. Hvilket Dræt! meest store Rødspætter, men ogsaa Katfisk, Taderfisk, Søstjerner og Torsk. En Gelee af Medusaer klistrede sig om Garnet, hvorfra de mindre Fiske smuttede ud og Krabberne gik deres skjeve Gang. Her laae flere Fiskeqvaser med Kjøbere fra Gøteborg og Kjøbenhavn.

Vi gik ud paa Grenens yderste Rand, der runder sig med en lille Svip Sandpynt mod Øst, ikke større end at kun eet Menneske kunde staae der og prøve, at Bølgerne fra Nordsøen slog hen over den ene Fod, og Bølgerne fra Kattegattet slog over den anden, man saae tydeligt de to Vande mødes; Nordsøen havde stærkest Kraft. Herfra, ud under Vandet, mod Nord og Nordvest, strækker sig, som to lange Følehorn, en heel Miil ud i Havet, Skagens farlige Rev. Gjennemtrængende Skrig af talløse Søfugle fylde Luften, den dybe Summen i det umaadelige Havsvælg, Dønningens Rullen og Bryden, der slaaer os over Fødderne, og dertil Skuet ud over Havets i Luft hensvindende Flade, virker svimlende, man vender sig uvilkaarlig for at see, om man har fast Land endnu bag ved sig og ikke

staaer ude paa Havdybet, en Orm kun for disse Skysværme af skrigende Fugle.

Mollusker, Søstjerner, døde Fiske ligge for vore Fødder, Vragstumper og Skrog af Skibe, sorte og afblegede Rester, staae som Mammuths Knogler ude i det klare gjennemsigtige Vand, det vinker saa lokkende, smiler saa mildt, man glemmer dets frygtelige Magt, dets voldelige Kræfter, naar Stormene fare hen over det, og det forvandles til et skummende Vandfald, der vælter mod Kystens Revler, bider sig ind i de lerede Banker og de opfygede Sandbjerge.

Hvor nu de tunge Bølger vælte, laae engang Gammel Skagen; Beboerne maatte Aar for Aar flytte deres Huse ind i Landet, til hvor de nu ligge langs den med slebne Rullesteen opfyldte Strand. Derhen ville vi, det er en heel Miil herude fra Grenen, vi maae igjen tilbage gjennem „Vester-“ og „Østerby,“ forbi Plantagen, hen over magre Kornmarker og fattig Græsning, men her stode engang Klitter, gamle Folk erindre det endnu, og hvor vi nutildags see Klitter, huske de, laae dyrket Land og Mosestrækning. Vi komme forbi en større Gaard, før var den en Herregaard, men efterhaanden, som alle dens Jorder bleve dækkede af Sandklitter, blev den et ringe Vaaningshuus kun, her boer en Møller. Hvor den favndybe „Hofsøe“ strakte sig, saae vi nu som Tegn paa at den havde været, lange Rør skyde deres bruunfjedrede Duske op igjennem Sandet. Olavius, der har givet en „Skagens Beskrivelse,“ fortæller, at omtrent 1780 var endnu tilbage af denne Sø to smaa Huller og i dem bleve de sidste Fisk, nogle ynkelige Skaller, fangne; Øinene stode ud af Hovedet paa dem, saa forsultne vare de, Bylder havde de paa Kroppen, og Maven var fyldt med Flyvesand og Stumper af Siv og Rør. Til denne engang favndybe Sø knytter sig Sagnet om en gammel Gaard, her har ligget; dens rige Eier sendte i Overmod Bud efter Præsten

for at have en taabelig, ugudelig Spøg; han lod sige, at en Syg skulde berettes, Præsten kom, men her var ingen Syg, man havde lagt en So i Sengen; da sank Gaarden, her blev en favndyb Sø, og kun Stolen, paa hvilken Præsten havde lagt sin Bibel, flød op paa Vandet.

Herinde mellem Klitterne strækker sig endnu Kornland og Hede. Vi saae den afskrællede Lyngtørv reist i Stakke, de saae i Afstand ud som en heel Leir; man fortalte, at i Krigen med Englænderne havde Fjenden ikke vovet Landgang, de antoge Stakkene for Soldater-Barakker.

Snart naaede vi de foran os opfygede Sandbanker, bedækkede hist og her med Klittag og Marehalm, et Gravdække hen over Skagens mægtige Kirke; imellem den og Byen gik tidligere en Kirke-Vase, der fygedes til, Veien var høist besværlig for Alle og om Vinteren fast ufremkommelig; Sandet lagde sig om Kirkegaardens Muur og snart over den og over Grave og Liigstene heelt op mod Kirkens Vægge og Vinduer; men endnu søgte Menigheden herhen og holdt deres Gudstjeneste; tidt maatte de skovle sig frem til Indgangen, og der var Tale om at nedlægge denne brøstfældige Bygning. Men Skagboerne vilde nødig miste deres Guds-Huus; dog en Søndag kom Sognefolkene og Præsten, en mægtig Sandmile havde lagt sig for Kirkedøren, Præsten læste da en kort Bøn og sagde:

„Vorherre har nu lukket her dette sit Huus, vi maae reise ham et nyt andetsteds.“

Den 5te Juni 1795 blev Kirken ved kongelig Resolution nedlagt, Taarnet skulde vedligeholdes som Sømærke, Gudstjeneste holdes i et Trækapel midt i Østerbyen, indtil den nye Kirke blev reist; men deres gamle Kirkegaard vilde Skagboerne dog endnu ikke give Slip paa, de Gamle ønskede at hvile hos deres kjære Forudgangne og med stor Besværlighed skete det indtil

Aaret 1810, da Sandet saa aldeles var gaaet over Kirkegaarden, at en ny maatte anlægges.

Med en egen Følelse, som ved Askehøiderne over Pompeji, staaer man her ved denne tilfygede begravne Kirke. Blytaget er brækket af; det hvide Sandmeel, glødende i den hede Sol, ligger skjulende hen over Kirkens Hvælvinger; i Gravnat derinde er Alt skjult, gjemt og af Slægter glemt, til engang Vestens Storme maaskee bortfyge de tunge Sanddynger, og Solstraalen igjen lyser ind gjennem de aabne Vinduesbuer, hen paa Billederne i Choret, den lange Række Portraiter af Skagens Raadmænd og Borgemestere med deres Bomærke. Maaskee en fjerntkommende Slægt træder ind i dette Skagens Pompeji og igjen beundres den gamle konstigt udskaarne Altertavle med dens bibelske Billeder; det varme Solskin bestraaler igjen Maria med Barnet, der i sin Haand holder den gyldne Verdenskugle. Nu ligge de døde Sandbølger hen over Kirken, et Vildnis af Klittjørn med dens gule Bær voxe i Sandet, vilde Roser sætte her Blomst og Hyben; man kommer til at tænke paa Eventyret om Prindsessen i den sovende Skov, hvor Slottet skjules af et uigjennemtrængeligt Krat. Det mægtige Kirketaarn løfter endnu vist to Trediedele af sin Høide over Sandklitterne, Ravne bygge deroppe, en Vrimmel omsusede det, deres Skrig og de knasende Grene af Klittjørnen, vi traadte paa for at komme frem, var den eneste Lyd, vi fornam i denne Sandørken. Klit paa Klit rundt om os, og først efter lang besværlig Gang i det dybe Sand aabnede sig igjen en grøn Markstrækning henimod den yderste Klitrække foran Havet, og derude Gammel Skagen, eller som den kaldes: „Høien." Vragstumper ere benyttede til Bygning og Brug, Skibsgallioner og Indskrifter i forskjellige Tungemaal prange over Porte og Døre; her staaer snittet i Træ eller med farvede Bogstaver „Neptunus", her „de tre

Søstre", der „Haabet", men det er Vragstumper uden Betydning heftede paa til Stads.

Hele Kysten er et Mosaik af Rullesteen, dem Havet har slebet flade og runde; hvad vilde de kunde fortælle, om de fik Lyd og Taleevne! Hvormange Aartusinder hengik siden Iis og Vand bar dem til denne Kyst og gav dem deres glatte smukke Form!

Klitterne langs Stranden løfte sig høiere; Maretørvens sorte Lag skinner frem i det hvide Sand; altid Et og det Samme, Hav og Klitter, Vrag og skrigende Søfugle; man møder maaskee et eensomt vandrende Postbud; han søger sin Vei ude i Havstokken, hvor Bølgerne have klappet Sandet fast, eller han stavrer hen over Steenlaget; stiger Søen, er det et stormende Veir Vester fra, maa han søge Veien inde i de dybe tunge Klitkrumninger, hvor kun Klitharer er hans Selskab; han maa kjende de farlige Grunde, hvor Væld og Bække grave Faldgruber og Qviksandet uden Redning sluger ham; en heel Brudeskare, hedder det, er engang saaledes forsvunden. Som en Muur mod sin egen Vælde har Havet reist Klitternes takkede Bjergaas, Folketroen lader beskjermende Klitnisser boe derinde, og fortæller, at da engang en fjendtlig svensk Flaade laae udenfor „Gammel Skagen" og vilde gjøre Landgang, mylrede fra Sandet en Mængde bevæbnede Smaa, de holdt Udkig til Mørket kom og med det en Storm; da gik den hele Flaade under, Havstokken rullede med Vragstumper og Liig.

Følge vi Vestkystens Klitter og Leerskrænter herfra ned mod Hjørring, da begrændses Horizonten af de Høider, vi gik ud fra ved Frederikshavn, det er den samme Høideryg Vester paa ned imod „Løkken", hvor høit oppe, Børglumkloster, som en Sphinx paa Bjerget, ligger og seer ud over Vildmosen, Nordhavet og Skagens Land.

Herfra over Mark, Hede og Klitter ud i Nordsøens Hav-

stok, kommer man, om vi saa tør sige, den historiske Vei heelt ud til Skagens Green; snart forbi lerede Skrænter, hen over Sandmiler og ind paa udstrakt Græsgang, hvor den buskhøie duftende Pors og den himmelblaae Entian groer; Gammel Skagen ligger for os, og den i Sandflugt begravne Kirke. Slægter kom og gik, men Hædersnavne bleve i Minde. Fra Skagens fattigste Fiskerhytte kom Sjællands berømte Biskop Scavenius, fra Skagens By kom Mathematikeren Scavenius, Mænd af Driftighed og Dygtighed fik vi fra denne Landets „Afkrog."

Gjennem Plantagen, gjennem Vester- og Østerby naae vi det nye Fyrtaarn; det lyser over de dybe Vande, naar de hvile, og naar Stormene fare hen over det og Menneskehjertet synger:

„Den Gud, i hvis Hænder
Et Hav er en Draabe,
Han ene kan redde —!" *)

Og gjennem Mandens Mod og Kløgt kommer Redningen, næst Gud.

Følg os herop i et stormende Veir, naar Skibet sidder fast derude i Sandet, og Bølgerne brydes mod Plankerne. Sit eget Liv vover den kjække Skagbo, det kunne alle Aaringer heroppe fortælle os; Mod og mandig Villie mægter vel ikke at bryde hver Skranke, men da overflyver Kløgten den. Forlad din Stue i den mørke Nat, det er en Storm, saa stærk, at Du ikke hører det rullende Hav, Vindens stærke Kast møder Dig, idet Du træder ud; det fygende Sand og de skarpe Smaasteen pidske dit Ansigt tilblods. Du fornemmer over Dig og om Dig en Kraft, som synes mægtig til at suge Havet op; det

---

*) Ewald.

er en buldrende Lyd, som udfoldede sig over Dig et Verdens-Telt. Arbeid Dig op paa Klitterne i dette Mulm; sniig Dig mellem Vindkastene frem. Du fornemmer, naar Du har naaet herop, thi Søens salte Fraade flyver Dig i Øinene, og først lidt efter lidt vænnet til Mulmet, skimter Du det skumkogende Hav; og mere gjennemtrængende end Søfuglenes skærende Skrig lyder til Dig Nødraab, Fortvivlelsens Skrig; da lysner det, Natfaklen tændes, og ud over Vandet kastes en Raket fra Land hen over Skibet; ved Faklens Blaalys seer Du Fartøiet boret fast i Sandet; de tunge fraadende Bølger vælte sig mod det, og over det; Menneskene derude løbe i Dødsangst mellem hverandre, Enkelte holde sig fast i Tougværket, den næste Bølge, som løfter sig, kan falde knusende, saa at Planker og Bjælker blive Spaaner i Havstokken; men Redning er bragt, en Finger, der bliver en heel Haand, som bærer de Strandede frelste i Land. Ved Raketten er bundet en Line, den er falden hen over Skibet, ved Linen drages et stærkere Toug derud, Forbindelse er bragt tilveie mellem Landjorden og de Skibbrudne, og snart flyver Redningsstolen frem og tilbage mellem Land og Kyst. De Frelste føres til Skagens By, Byen uden Gade eller Stræde, men hvor under Straatag i det tjærede Huus findes stærke Arme og varme Hjerter. Udholdenhed, Mod og Hengivenhed er Skagboens og Vestklitboens Natur; Havgusen gjør kolde Hænder, men „kolde Hænder, varme Hjerter!" siger Ordsproget.

Udholdenhed vil dæmpe Sandflugten, Plantagens unge Dryader hviske om kommende Skov og Krat, Kornmark og Enge. Byens Huse skulle da stille sig i Række, med smaa Haver foran hver, der komme Gader og Stræder ud til aaben god Landevei, der fører til Frederikshavn, Endepunktet for Jyllands Jernbaner ned til Fastlandets; Frederikshavn er da Havnen for Dampskibene, som i faa Timer knytte Bro mellem

Norge, Sverig og Danmark; og den Tid vil komme! — Fyrtaarnet paa Skagen, som nu staaer i sit første Virksomheds Aar, vil ikke kaldes gammelt, naar det opnaaes; vor Tid virker med Aandens Magt, byder over Materien, idet denne troer at herske og være Nutidens Herre.

Vænø og Glænø.

Der laae engang ved Sjællands Kyst, ud for Holsteinborg, to skovbegroede Øer, Vænø og Glænø, paa dem var Kirkeby og Gaarde; de laae Kysten nær, de laae hinanden nær, nu er der kun den ene Ø.

En Nat blev det et forfærdeligt Veir, Havet steg som det ikke var steget i Mands Minde; Stormen tog voldsomt til; det var et Dommedags-Veir, det lød, som om Jorden revnede; Kirkeklokkerne kom i Sving og ringede uden Menneskehjelp.

I den Nat forsvandt Vænø i Havets Dyb; det var som om den Ø aldrig havde været. Men siden, mangen Sommernat, ved stille, klart Lavvande, naar Fiskeren var ude at stange Aal ved Blus forude i Baaden, saae han, med rigtigt skarpt Syn, dybt nede under sig Vænø med dens hvide Kirketaarn og den høie Kirkemuur. „**Vænø** bier efter **Glænø**," sagde Sagnet; han saae Øen, han hørte Kirkeklokkerne ringe dernede, men deri tog han dog feil, det var tilvisse Lyd fra de mange vilde Svaner, som her tidt ligge paa Vandfladen; de klukke og klage, som hørte man langt borte fra Klokkeklang.

Der var en Tid, da endnu mange gamle Folk paa Glænø huskede saa godt hin Stormnat og at de selv, som Smaa, havde ved Lavvande kjørt mellem de to Øer, som man nutildags fra

Sjællands Kyst, ikke langt fra Holsteinborg, kjører over til Glænø; Vandet naaer kun midt op om Hjulene. „Vænø bier efter Glænø," blev der sagt, og det blev Sagn og Vished.

Mangen lille Dreng og Pige laae i stormfulde Nætter og tænkte: i Nat kommer Timen, da Vænø henter Glænø. I Angest læste de deres Fadervor, sov saa ind, drømte sødt — og næste Morgen var Glænø der endnu med sine Skove og Kornmarker, sine venlige Bønderhuse og Humlehaver; Fuglen sang, Daadyret sprang; Muldvarpen lugtede ikke Havvand, saa langt den kunde rode.

Og dog ere Glænø's Dage talte; vi kunne ikke sige, hvor mange de ere, men de ere talte, en skjøn Morgen er Øen forsvunden.

Du var maaskee endnu igaar hernede ved Strandbredden, saae de vilde Svaner ligge paa Vandet mellem Sjælland og Glænø, en Seilbaad med udspændte Seil gled forbi Skovtykningen, Du selv kjørte over det lave Vadested, der var ingen anden Farvei; Hestene trampede i Vandet, det plaskede om Vognhjulene.

Du er reist derfra, reiser maaskee nu et lille Stykke ud i den vide Verden og kommer efter nogle Aaringer tilbage igjen: Du seer da Skoven her omslutte en stor grøn Engstrækning, hvor Høet dufter foran pyntelige Bønderhuse. Hvor er Du? Holsteinborg pranger jo her endnu med sit forgyldte Taarnspir, men ikke tæt ved Fjorden, det ligger høiere oppe i Landet; Du gaaer igjennem Skov, hen over Mark, ned mod Stranden, — hvor er Glænø? Du seer ingen Skovø foran Dig, Du seer det aabne Vand. Har Vænø hentet Glænø, som den saa længe biede paa? Naar var den Stormnat, hvori dette skete, hvor Jorden rystede, saa at det gamle Holsteinborg flyttedes mange Tusind Hanefjed op i Landet?

Det var ingen Stormnat, det var ved den lyse Solskins-

Dag. Menneskekløgt lagde Dæmning for Havet, Menneskekløgt blæste Indvandet bort, bandt Glænø til det faste Land. Fjorden er bleven Eng med frodigt Græs, Glænø er groet fast til Sjælland. Den gamle Gaard ligger hvor den altid laae. Det var ikke Vænø, som hentede Glænø, det var Sjælland, som med lange Dige-Arme greb til og med Pompernes Mundveir blæste og læste Trylleordene, Formælingens Ord, og Sjælland fik mange Tønder Land i Brudegave. Det er Sandhed, den er thinglæst, Du har Syn for Sagn, Øen Glænø er forsvunden.

Dag. Menneskeslegt lagde Lemming for Daabet, Menneskeslegt blerle Indvaanber bort, bauet Grenu til det faste Land. Kjerben et Stereu Sang med freidigt Mod. Glenu er gravet fuft til Sjelland. Den gamle Gaard ligger hvor den altid laae. Det nat ikke Wenay, som bemærke Glenu, det var Sjelland, som med lange Dige-Arme greb til og med Pommerens Munde-veir, vlefte og fatte Trylleordene, Formelingens Ord, og Sjelland fik mange Tønder Land i Brudegave. Det er Sandhed, den er tilvinglost. Du har Syn for Sagn. Den Glenu er forsvunden.

Gudfaders Billedbog.

Gudfader kunde fortælle Historier, saa mange og saa lange, han kunde klippe Billeder og tegne Billeder, og naar det var mod Juul, tog han frem en Skrivebog med rene hvide Blade, paa disse klinede han Billeder, tagne ud af Bøger og Aviser, havde han nu ikke nok til hvad han vilde fortælle, saa tegnede han dem selv. Jeg fik, da jeg var lille, flere saadanne Billedbøger, men den deiligste af dem alle var dog den fra „det mærkværdige Aar, da Kjøbenhavn fik Gas istedetfor de gamle Tranlygter“, og det stod bemærket paa det forreste Blad.

„Den Bog maa rigtig forvares vel,“ sagde Fader og Moder; „den tør kun komme frem ved Stads-Leilighed.“

Paa Bindet havde dog Gudfader skrevet:

„Riv Bogen istykker, det siger ei stort,
Værre har andre Smaavenner gjort.“

Deiligst var det naar Gudfader selv viste Bogen frem, læste Versene og det andet Skrevne, og saa fortalte dertil Saameget; da blev Historien just en rigtig Historie.

Der var paa det første Blad et Billede klippet ud af „Den flyvende Post“, hvor man saae Kjøbenhavn med Rundetaarn og Frue Kirke, tilvenstre var klinet et Billede, der fore-

stillede en gammel Lygte, paa den stod skrevet: „Tran“, tilhøire var en Candelaber — paa den stod skrevet: „Gas“.

„See det er Placaten!“ sagde Gudfader; „det er Indgangen til Historien, Du skal faae. Den kunde ogsaa være givet som en heel Komedie, naar man kunde have givet den: „Tran og Gas eller Kjøbenhavns Liv og Levnet“. Det er en meget god Titel! Nederst paa Bladet sees endnu et lille Billede; det er ikke saa let at forstaae, derfor skal jeg forklare Dig det, det er en Helhest. Han skulde først komme ved Bogens Slutning, men han er løbet forud for at sige, at hverken Indgangen, Inderdelen eller Udgangen duer; han kunde have gjort det bedre, dersom han kunde have gjort det. Helhesten, skal jeg sige Dig, staaer om Dagen tøiret i Avisen, han gaaer paa Spalter, som de kalde det, men om Aftenen slipper han ud og stiller sig udenfor Poetens Dør og vrinsker, at Manden derinde skal døe strax, men han døer dog ikke, er der rigtigt Liv i ham. Helhesten er næsten altid en stakkels Fyr, der ikke kan finde Rede i sig selv, ikke finde Levebrød, og maa have Luft og Føde af at gaae omkring og vrinske. Han synes, er jeg forvisset, slet ikke om Gudfaders Billedbog, men derfor kan den dog nok være det Papir værd, den er skrevet paa.

See, det er det første Blad i Bogen, det er Placaten!“

Det var netop den sidste Aften, de gamle Tranlygter vare tændte; Byen havde faaet Gas og den straalede, saa at de gamle Lygter ligesom bleve reent borte i det.

„Jeg var selv paa Gaden den Aften,“ sagde Gudfader. „Folk gik op og ned for at see paa den nye og den gamle Belysning. Der var mange Mennesker og dobbelt saa mange Been, som Hoveder. Vægterne stode saa sørgmodige, de vidste

ikke naar de skulde afskediges, ligesom Tranlygterne; disse selv tænkte saa langt tilbage — de turde jo ikke tænke frem. De huskede saa Meget fra de stille Aftener og de mørke Nætter. Jeg støttede mig op til en Lygtepæl," sagde Gudfader; „det spruttede i Tran og Væge, jeg hørte hvad Lygten sagde og det skal Du ogsaa faae at høre."

„Vi have gjort hvad vi kunde," sagde Lygten. „Vi have været vor Tid nok, lyst til Glæde og til Bedrøvelse; vi have oplevet mange Mærkeligheder; vi have, saa at sige, været Kjøbenhavns Natøine. Lad nu kun nye Blus løse os af og overtage Embedet; men hvor mange Aaringer de skulle lyse og til hvad de skulle lyse, det vil vise sig! De skinne jo nok lidt stærkere, end vi Gamle, men det er da ingen Sag, naar man er støbt som Gas-Candelaber og har saadanne Forbindelser som de have, den Ene helder i den Anden! De have Rør til alle Kanter og kunne hente Kræfter i Byen og udenfor Byen! Men hver af os Tranlygter lyser af hvad man selv har i sig og ikke ved Familieskab. Vi og vore Forfædre have lyst for Kjøbenhavn fra uendelig gammel Tid, langt tilbage. Men da det nu er den sidste Aften vi lyse og staae, saa at sige, i andet Geled her i Gaden med Eder, I skinnende Kammerater, saa ville vi ikke mule og misunde, nei langtfra, vi ville være glade og godmodige. Vi ere de gamle Skildvagter, som afløses af nystøbte Drabanter i bedre Uniform end vor. Vi ville fortælle Eder, hvad vor Slægt, heelt op til Tip-tippe-tip-Oldemoer-Lygte har seet og oplevet: hele Kjøbenhavns Historie. Gid I og Eders Efterkommere, indtil den sidste Gas-Candelaber, maae opleve og kunne fortælle ligesaa mærkelige Ting, som vi, naar I engang faae Afsked, og det faae I! Det maae I være forberedte paa. Menneskene finde nok paa en stærkere Belysning end Gas. Jeg har hørt en Student sige, at man ymtede om at de vilde komme til at brænde Søvand;" det spruttede i Vægen,

da Lygten sagde disse Ord; det var som den allerede havde Vand i sig.

Gudfader hørte nøie efter, tænkte over og fandt, at det var en udmærket Idee af de gamle Lygter, i denne Overgangs-Aften fra Tran til Gas at fortælle og fremvise hele Kjøbenhavns Historie. „En god Idee maa man ikke slippe," sagde Gudfader, „jeg tog den strax, gik hjem og lavede denne Billedbog til Dig, den gaaer endnu længere tilbage i Tiden end Lygterne kunde.

Her er Bogen, her er Historien: „Kjøbenhavns Liv og Levnet", den begynder med Bælgmørke, et kulsort Blad, det er det mørke Tidsrum."

„Nu vende vi Bladet!" sagde Gudfader.

„Seer Du Billedet? Kun det vilde Hav og den blæsende Nordostvind; den driver svære Iisstykker; Ingen ere ude at seile paa dem uden store Steenblokke, som oppe i Norge ramlede fra Fjeldene ned paa Isen. Nordostvinden blæser Isen afsted; han vil vise de tydske Bjerge hvilke Knolde der findes oppe i Norden. Iisflaaden er allerede nede i Sundet ud for Sjællands Kyst, hvor nu Kjøbenhavn ligger, men da var der intet Kjøbenhavn. Der var under Vandet store Sandbanker, imod en af disse stødte Iisstykkerne med de store Rullesteen; den hele Iisflaade blev staaende, Nordostvinden kunde ikke faae den af Grunden og saa blev han saa gal i sit Hoved, som han kunde blive det, og lyste Forbandelse over den Sandbanke, „den Tyvegrund", som han kaldte den, og han svor, at løftede den sig nogensinde op over Havfladen, da skulde Tyve og Røvere komme der, Steiler og Hjul blive reiste.

Men idet han saaledes bandede og skjændte, brød Solen frem, og paa dens Straaler gyngede og svang sig lyse, milde

Aander, Lysbørn; de dandsede hen over de kuldebringende Iisstykker, der smeltede derved, og de store Rullestene sank ned paa Sandbunden.

„Sol-Krapyl!“ sagde Nordostvinden. „Er det Kammeratskab og Familieskab! Det skal jeg huske og det skal jeg hevne. Nu lyser jeg Forbandelse!“

„Vi lyse Velsignelse!“ sang Lysbørnene. „Banken skal hæve sig, vi ville skjerme den! Det Sande, det Gode og Skjønne skal bygge der!“

„Sludder for en Sladder!“ sagde Nordostvinden.

„See, om alt Dette vidste nu Lygterne ikke at fortælle,“ sagde Gudfader, „men det veed jeg, og det er af stor Vigtighed for Kjøbenhavns Liv og Levnet.“

„Nu vende vi Bladet!“ sagde Gudfader.

„Aaringer ere gaaede, Sandbanken har løftet sig; en Søfugl har sat sig paa den største Steen, der ragede op af Vandet. Du kan see det paa Billedet. Aaringer og Aar ere gaaede. Havet kastede døde Fisk op paa Sandet, den seige Marehalm skød frem, visnede, raadnede, gjødede; der kom flere Arter Græs og Urter, Banken blev en grøn Holm. Vikingerne gik i Land. Der var Holmgang til Dødskamp og god Ankergrund ved Holmen udfor Sjælland. Den første Tranlampe brændte, jeg troer at de stegte Fisk over den og Fisk var her nok af. Silden gik i store Stimer gjennem Sundet, det var svært at føre Baaden hen over dem, det blinkede i Vandet som var der Kornmodn dernede, det lysnede i Dybet som Nordlysskin, Sundet havde Velstand af Fisk, derfor byggedes der Huse paa Sjællands Kyst; Væggene vare af Egetræ og Taget af Bark,

der var Træer nok til det Brug. Skibe søgte ind i Havnen; Tranlygten hang i det gyngende Tougværk; Nordostvinden blæste og sang: „Uh-u-ud!“ Lyste paa Holmen en Lygte, da var det en Tyvelygte: Smuglere og Tyve øvede deres Færd paa „Tyvsø“.“

„Jeg troer nok det groer, alt det Ilde, som jeg vilde,“ sagde Nordostvinden. „Snart kommer Træet, hvor jeg kan ryste Frugter.“

„Og her staaer Træet,“ sagde Gudfader. „Seer Du Galgen paa Tyvsø. Der hænge i Jernkjæder Røvere og Mordere, accurat som de dengang hang. Vinden blæste saa at de lange Beenrade klapprede, men Maanen skinnede meget fornøieligt ned paa dem, som den nu skinner til et Skovbal. Ogsaa Solen skinnede fornøieligt ned, smuldrede hen de dinglende Beenrade og fra Solstraalerne sang Lysbørnene: „Vi vide det, vi vide det! Her skal dog blive smukt i en kommende Tid! Her skal blive godt og prægtigt!“

„Kyllingesnak!“ sagde Nordostvinden.

„Nu vende vi Bladet!“ sagde Gudfader.

Klokkerne ringede i Roeskilde By, der boede Bisp Absalon; han kunde læse sin Bibel og svinge sit Sværd; han havde Magt og Villie; de driftige Fiskere ved Havnen, hvis By groede frem og var Markedsplads, vilde Absalon skjerme mod Overfald. Han lod stænke med Vievand den uærlige Grund: Tyvsø fik hæderligt Mærke. Murer og Tømrer toge fat derovre; der voxte en Bygning paa Bispens Bud. Solstraalerne kyssede de røde Mure, alt som de løftede sig.

Der stod Axels Huus.

„Slot med Taarne
Høivelbaarne;
Trapper,
Karnapper;
Buh!
Hu! —
Nordostvinden
Tyk i Kinden
Hvæste,
Blæste,
Borgen stod alligevel!"

Og ud for den stod „Hafn", Kjøbmændenes Havn.

„Havfrubuur med Søer blanke,
Bygt i grønne Lund." *)

De Fremmede kom der og kjøbte den megen Fisk, byggede Boder og Huse med Blæreskind i Vindueshullet, Glasset var for dyrt; der kom Pakhuus med Gavl og med Vinde. Seer Du derinde i Boderne sidde de gamle Svende, de tør ikke gifte sig, de handle med Ingefær og Peber, de Pebersvende!

Nordostvinden blæser gjennem Gader og Gyder, lader Støvet fyge, river ogsaa et Straatag af. Ko og Griis gaae i Gadegrøften.

„Jeg skal kue og knuge," siger Nordostvinden; „suse om de Huse og om Axels Huus! Jeg kan ikke feile! De kalde det Steileborg paa Tyvsø."

Og Gudfader viste et Billede deraf, han selv havde tegnet. Paa Muren var Pæl ved Pæl, paa hver sad en fangen Sørøvers Hoved og viste Tænder.

---

*) N. F. S. Grundtvig.

„Det er virkeligt skeet," sagde Gudfader; „det er værd at kjende og godt at forstaae. Bisp Absalon var i Badstuen og hørte da gjennem den tynde Væg, at et Fribytterskib kom derude. Strax sprang han af Badet og paa sit Fartøi, blæste i Hornet og Mandskabet kom. Pilene fløi i Røvernes Ryg, de vilde derfra, de roede saa skrapt; der fæstede sig Pile i deres Hænder, der var ikke Tid til at rive dem ud. Bisp Absalon fangede hver levende En og hug Hovedet af dem; hvert et blev sat paa Slottets Ringmuur. Nordostvinden blæste med tykke Kjæver, med ondt Veir i Kjæften, som Sømanden siger.

„Her vil jeg strække mig," sagde Vinden; „her vil jeg lægge mig og see paa det hele Kram."

Den hvilede i Timer, den blæste i Døgn; Aaringer gik.

Vægteren kom frem paa Slottets Taarn; han saae mod Øster, mod Vester, mod Sønder og Nord. „Der har Du det paa Billedet," sagde Gudfader og viste det. „Du seer ham der, men hvad han saae skal jeg sige Dig."

Fra Steileborgs Muur er der aabent Vand heelt ud til Kjøgebugt og bredt er Farvandet over til Sjællands Kyst. Foran Serritslev Mark og Solbjerg Mark, hvor de store Landsbyer ligge, voxer meer og meer den nye Stad med gavlede Bindingsværkshuse. Der er hele Stræder for Skomagere og Skindere, for Kryderhandlere og Ølfolk; der er Markedsplads, der er Gildeshuus, og tæt ved Stranden, hvor før var en Ø, staaer den prægtige Kirke for Sanct Nicolaus. Den har Taarn og Spiir, umaadeligt høit; hvor speiler det sig i det klare Vand! Ikke langt herfra staaer Vor Frue Kirke, hvor Messerne læses og synges, Røgelsen dufter, Voxlys brænde.

Kjøbmandshavn er nu Bispens Stad; Bispen af Roeskilde raader og regjerer.

Bisp Erlandsen sidder paa Axels Huus. Der brases i Kjøkkenet, der skjenkes Øl og Claret, der er Lyd af Giger og Kobbeltrommer. Kerter og Lamper brænde, Slottet skinner, som var det Lygten for det hele Land og Rige. Nordostvinden blæser om Taarn og om Muur, de staae nok fast; Nordostvinden blæser om Byens Befæstning Vester paa, et gammelt Plankeværk kun; det holder vel! Derudenfor staaer Danmarks Konge Christopher I. Oprørerne sloge ham ved Skjelskør; han søger Tilflugt i Bispens By.

Vinden suser og siger som Bispen: „Bliv ude! Bliv ude! Porten er lukket for Dig."

Det er Ufreds Tid, det er tunge Dage; hver Mand vil raade sig selv. Det holstenske Banner vaier fra Slottets Taarn. Der er Savn og Suk, det er Angestens Nat: Strid i Landet og den sorte Død, bælgmørk Nat — men saa kom Atterdag.

Bispens By er nu Kongens By; den har gavlede Huse og snevre Gader, den har Vægter og Raadhuus, den har en muret Galge ved Vesterport. Ingen udenbyes Mand tør hænges i den; man maa være en Stadens Borger for at kunne dingle der, komme op saa høit, at see Kjøge og Kjøgehøns.

„Det er en deilig Galge," siger Nordostvinden; „det Skjønne groer!" og saa hvæste og blæste den.

Fra Tydskland blæste Fortræd og Nød.

„Hanserne kom," sagde Gudfader; „de kom fra Pakhuus og Disk, de rige Kjøbmænd fra Rostock, Lübeck og Bremen, de vilde snappe meer end Guldgaasen fra Valdemars Taarn; de raadede mere i Dankongens By end Dan-

kongen selv, de kom med væbnede Skibe, Ingen var forberedt; Kong Erik havde ei heller Sind at slaaes med de tydske Frænder, de vare saa mange, saa stærke. Kong Erik og alle hans Hofmænd joge hasteligt ud af Vesterport til Sorø By, til den stille Sø og de grønne Skove, til Kjærligheds Sang og Bægerklang.

Men Een blev tilbage i Kjøbenhavn, et Kongehjerte, et Kongesind. Seer Du Billedet her, den unge Kvinde, saa fiin og spæd, med havblaae Øine og hørguult Haar; det er Danmarks Dronning Philippa, Englands Prindsesse. Hun blev i den ængstede Stad, hvor i de smaa Gyder og Gader, med de steile Trapper, Skure og tilklinede Boder, Byfolkene vrimle og vide ikke ud eller ind. Hun har Mands Mod og Hjerte; hun kalder Borgere og Bønder, opmuntrer, opmander. Skibene tiltakles, Blokhusene faae Mænd, Karrebasserne knalde; der er Ild og Damp, der er godt Humeur, Vorherre slipper ei Danmark. Og Solen skinner ind i alle Hjerter, den lyser ud af alle Øine i Seirsglæde. Velsignet være Philippa! Det er hun i Hytte, det er hun i Huus, det er hun i Kongens Slot, hvor hun pleier de Saarede og Syge. Jeg har klippet en Krands og lagt om Billedet her," sagde Gudfader. „Velsignet være Dronning Philippa!"

„Nu springe vi Aaringer frem!" sagde Gudfader. „Kjøbenhavn springer med. Kong Christian I har været i Rom, er velsignet af Paven, og hædret og hyldet paa den lange Vei. Han bygger herhjemme en Gaard af brændte Steen; der skal Lærdommen groe, sættes frem paa Latin. Fattigmands Barn fra Plov og fra Værksted kan ogsaa komme med, tigge sig frem, faae den lange, sorte, side Kappe, synge for Borgernes Dør.

Tæt op til Lærdommens Gaard, hvor Alt er Latin, ligger et lille Huus; derinde raader det Danske, i Sprog og i Sæder. Der er Øllebrød til Morgenkost og der er Middag Klokken ti om Formiddagen. Solen skinner ind ad de smaa Ruder, paa Madskab og Bogskab; i det ligger skrevne Skatte, Hr. Mikkels „Rosenkrands“ og „gudelige Comedier“, Henrik Harpestrengs Lægebog, og Danmarks Riimkrønike af Broder Niels i Sorø; den bør hver Danismand kjende, siger Huusherren, og han er Mand for at de kunne blive kjendte. Det er Danmarks første Bogtrykker, Hollænderen Gotfred van Gehmen. Han øver den sorte, velsignede Konst, Bogtrykkerkonsten.

Og Bøgerne komme til Kongens Slot og i Borgerens Huus. Ordsprog og Sange faae evigt Liv. Hvad Mennesket ikke tør sige i Sorg og Lyst, synger Folkesangens Fugl, forblommet og dog klart; den flyver saa frit, den flyver saa vidt igjennem Borgestue, gjennem Ridderborg; den sidder som Falk paa Ridderfrøkenens Haand og kviddrer, den lister sig ind som lille Muus og pipper i Hundehullet for den trælbundne Bonde.

„Det er Mundsveir det Hele!“ siger den skarpe Nordostvind.

„Det er Foraarstid!“ sige Solens Straaler; „see hvor pipper det Grønne!“

„Nu blade vi frem i vor Billedbog!“ sagde Gudfader.

Hvor straaler Kjøbenhavn! Der er Turnering og Leg, der er Optog med Pragt; see de ædle Riddere i Rustning, see de høie fornemme Fruer i Silke og Guld. Kong Hans giver sin Datter Elisabeth til Churfyrsten af Brandenborg. Hvor er hun ung, hvor er hun glad! hun træder paa Fløiel; der er en Fremtid i hendes Tanker: Huuslivets Lykke. Tæt ved hende staaer hendes kongelige Broder Prinds Christjern

med de tungsindige Øine og det hede, brusende Blod. Ham har Borgerfolket kjær, han kjender deres Tryk, han har Fattigmands Fremtid i Tanke.

Gud alene raader for Lykken!

„Nu blade vi frem i vor Billedbog!" sagde Gudfader. „Skarpt blæser Vinden, synger om det skarpe Sværd, om den tunge Tid, om Ufredstid."

Det er en iiskold Dag, det er midt i April. Hvorfor stimler Mængden sammen udenfor Slottet foran den gamle Toldbod, hvor Kongeskibet ligger med Seil og Flag? I Vinduer og paa Tage ere Folk at see. Der er Sorg og Bedrøvelse, Forventning og Angest. De see mod Slottet, hvor før var Fakkeldands i de gyldne Sale, men nu saa stille og tomt; de see mod Vindueskarnappen, hvor Kong Christjern saa ofte saae ud over „Hofbroen" og ad det smalle „Hofbrostræde" til sin Duelil, den hollandske Pige, han hentede fra Bergens By. Skodderne ere skudte for. Mængden seer mod Slottet, nu aabnes Porten, Vindebroen sænkes. Der kommer Kong Christjern med sin trofaste Hustru Elisabeth; hun vil ei forlade sin kongelige Herre, nu han er saa haardt betrængt.

Der var Ild i hans Blod, der var Ild i hans Tanke; han vilde bryde med den gamle Tid, bryde Bondens Aag, være Borgeren god, stække „de graadige Høge"; men de vare ham for mange. Han drager fra Land og Rige, for derude at vinde Venner og Frænder for sig. Hans Hustru og trofaste Mænd følge med; hvert Øie er vaadt nu i Skilsmissens Stund.

Der blander sig Stemmer i Tidens Sang, imod ham og

for ham, et tredobbelt Chor. Hør Adelens Ord, de staae strevne og trykte:

Vee over Dig, Christjern den Onde! det udøste Blod paa Stockholms Torv raaber høit over Dig, Forbandelsens Vee!"

Og Munkenes Raab har den samme Dom: „Du være forstødt af Gud og af os! Den lutherske Lære kaldte Du hid; til den gav Du Kirke og Prædikestol, lod Djævelens Tunge tale. Vee over Dig, Christjern den Onde!"

Men Bonde og Borger græde saa dybt: „Christjern, du Folkekjære! Ei Bonden skal kunne sælges som Kvæg, ikke byttes bort for en Jagthund! Den Lov er dit Skudsmaal!" Men Fattigmands Ord er som Avner for Vinden.

Nu seiler Skibet Slottet forbi og Borgerne løbe op paa Volden for der endnu engang at see den seilende Kongesnekke.

Tiden er lang, Tiden er trang; stol ikke paa Venner, stol ikke paa Frænder!

Farbroder Frederik paa Slottet i Kiel vilde nok være Konge i Landet.

Kong Frederik ligger for Kjøbenhavn. Seer Du Billedet her: „det troe Kjøbenhavn". Rundt om ere kulsorte Skyer med Billed paa Billed; betragt kun hvert! Det er et klingende Billed, det klinger endnu i Sagn og Sang: Den tunge, trange, den bittre Tid i Aaringers Gang.

Hvor gik det Kong Christjern, den vildsomme Fugl? Derom have Fuglene sjunget, og de flyve vidt, over Land og Sø. Storken kom tidligt i Foraarstid, Syd fra over det tydske Land; den havde seet, hvad der nu fortælles.

„Den flygtende Kong Christjern saae jeg kjøre paa

lynggroede Hede; der mødte ham et usselt Kjøretøi, forspændt med een Hest; i det sad en Kvinde, Kong Christjerns Søster, Markgrevinden af Brandenborg; tro den lutherske Lære var hun jaget bort af sin Huusbond. Paa den mørke Hede mødtes de landflygtige Kongebørn*). Tiden er trang, Tiden er lang, stol ikke paa Ven eller Frænde!"

Svalen kom fra Sønderborg Slot med klagelig Sang. „Kong Christjern er forraadt! Han sidder der i det brønddybe Taarn; hans tunge Trin slide Spor i Steengulvet, hans Finger sætter Mærke i det haarde Marmor."

„O hvilken Sorg fik slige Ord,
Som Stenens Fure fik?**)

Fiskeørnen kom fra den rullende Sø; den er aaben og fri, der flyver et Fartøi, det er den kjække Fyenbo Søren Nordby. Lykken er med — men Lykken er som Veir og Vind omskiftelig.

I Jylland og Fyen skrige Ravn og Krage: „Vi ere oppe at age! Det gaaer saa bra, saa bra! Her ligge Aadsler af Heste, og Mennesker med." Det er Ufreds Tid, det er Grevens Feide. Bonden tog sin Kølle, Kjøbstedmanden sin Kniv, saa raabte de høit: „Vi slaae Ulvene ihjel, saa at ingen Unger blive tilbage!" Der drive Skyer og Røg fra de brændende Byer.

Kong Christjern er Fange paa Sønderborg Slot; han slipper ei fri, seer ei Kjøbenhavn og dens bittre Nød. Paa Nørre-Fælled staaer Christian III hvor Faderen stod. I Staden er Angest; der er Hunger og Smitsot.

---

*) „Oc er vel underligt at betencke, at saadan en gudfryttig, fin og fornem Første, som Kong Hans vaar, at hans Børn skulde haffue saa liden Lycke i Verden." Arild Hvitfeld.

**) Fr. Paludan-Müller.

Op til Kirkens Muur sidder i Pjalter en udmagret Kvinde, et Liig er hun; to levende Børn ligge paa hendes Skjød og suge Blod af den Dødes Bryst.

Modet er faldet, Modstanden falder. Du troe Kjøbenhavn!

Der blæses Fanfare; hør Pauker og Trompeter!

I rige Klæder af Silke og Fløiel og med vaiende Fjer komme paa guldbræmmede Heste de adelige Herrer; de ride til Gammeltorv. Er der Carroussel eller Turnering efter vante Skik? Borgere og Bønder i deres bedste Pynt søge ogsaa derhen. Hvad er der at see? Er der reist et Baal til at brænde papistiske Billeder, eller staaer Bøddelen der, som han stod ved Slaghoeks Baal? Kongen, Landets Herre er Lutheran, det skal kjendes, hævdes og lyses i Kuld.

Høifornemme Fruer og adelige Jomfruer sidde med høie Kraver og Perler paa Huen bag de aabne Vinduer og see al den Stads. Paa udbredt Klæde, under Klædestag, sidder Rigets Raad i ældgammel Dragt, nær Kongens Throne. Kongen er taus. Nu læses op i det danske Sprog hans Villie, Rigsraadets Villie; Borger og Bonde faae strenge Ord, Revselsens Ord for al den Modstand, de havde viist mod den høie Adel. Ydmyget blev Borgeren, Bonden blev Træl. Nu lyder Fordømmelsens Ord mod Landets Bisper. Deres Magt er forbi. Alt Kirkens og Klostrenes Gods bliver henlagt til Konge og Adel.

Der er Hovmod og Had, der er Prunk, der er Ynk.

„Fattige Fugl kommer hinkende,
Kommer linkende . . .
Rige Fugl kommer susende,
Kommer brusende!“ —

Omskiftelsens Tid har tunge Skyer, men ogsaa Solskin;

det lyste just nu i Lærdommens Gaard, Studentens Hjem, og Navne lyse ud derfra heelt op i vor Tid. Hans Tausen, den syenske fattige Smedesøn:

„Det var hiin liden Smaadreng fra Birkende By,
Hans Navn fløi over Danmark med folkelig Ry.
En dansk Morten Luther, han stred med Ordets Sværd,
Og seirede med Aanden i Hjertefolkets Hær."*)

Der lyser Navnet Petrus Palladius, Latin, men paa dansk Peter Plade, Roeskilde Bisp, ogsaa Søn af en fattig Smed i Jydernes Land. Og af Adelsnavne straaler Hans Friis, Rigets Cantsler. Han satte Studenten ved sit Bord, sørgede for ham og for Peblingen med. Og Een fremfor Alle faaer Hurra og Sang:

„Mens een Student ved Axels Havn
Et Bogstav veed at skrive,
Saalænge skal Kong Christians Navn
Med Hurra hilset blive."**)

Der kom Solstraaler mellem de tunge Skyer i Omskiftelsens Tid.

Nu vende vi Bladet.

Hvad suser og synger i „Store Belt" under Samsø Kyst? Af Søen stiger en Havfrue med tanggrønt Haar, hun spaaer for Bonden: En Prinds skal fødes, der bliver en Konge, mægtig og stor.

Paa Marken, under den blomstrende Hvidtjørn, han fødtes. Nu blomstrer hans Navn i Sagn og i Sange, i Riddergaarde og Slotte rundt om. Børsen skød frem med Taarn og Spir; Rosenborg løftede sig, saae langt ud over Volden; Studenten

---

*) B. S. Ingemann.

**) Poul M. Møller.

selv fik sit eget Huus, og tæt derved staaer og peger mod Himlen det Rundetaarn, en Urania-Søile, der seer mod Hveen, hvor Uranienborg stod; dens gyldne Kupler fik Glands i Maaneskin, og Havfruer sang om Manden derinde, som Konger og Aandens Stormænd besøgte, den Snilletsbaarne, af Adelsblod, Tycho Brahe. Han løftede Danmarks Navn saa høit, at med Stjernehimlen det kjendtes i alle Jordens aandlyste Lande. Og Danmark stødte ham bort fra sig.

Han sang Trøst i sin Smerte:

„Er ei Himlen allevegne,
Hvad behøver jeg saa meer?"

Hans Sang har Folkesangs Liv, som Havfruens Sang om Christian den Fjerde.

„Nu kommer et Blad, Du skal rigtig see paa!" sagde Gudfader; „der er Billed paa Billed, som i Kæmpevisen Vers paa Vers. Det er en Sang, saa glædelig i sin Begyndelse, saa sørgelig i sin Udgang."

Der dandser et Kongebarn paa Kongens Slot, hvor er hun yndig at see! Hun sidder paa Christian IV's Skjød, hans elskede Datter Eleonore. I kvindelige Sæder og Dyder hun groer. Den mægtige Adels fornemste Mand Korfits Ulfeldt er hendes Brudgom. Hun er Barn endnu; hun faaer ogsaa Riis af sin strenge Hovmesterinde; hun klager for Kjæresten og hun har Ret. Hvor er hun kløgtig, danis og oplært, kan Græsk og Latin, synger Italiensk til sin Luth, veed at tale om Paven og Luther.

Kong Christian ligger i Gravcapel i Roeskilde Dom, Eleonores Broder er Konge. Der er Glands og Pragt paa Slottet i Kjøbenhavn, der er Skjønhed og Snille, først Dronningen selv: Sophie Amalie af Lyneborg. Hvo

styrer sin Hest saa vel som hun? Hvo har i Dandsen en Majestæt som hun, hvo taler med Kjendskab og Aand som Danmarks Dronning?

„Eleonore Christine Ulfeldt!“ de Ord blev sagt af den franske Gesandt. „I Skjønhed, Kløgt overstraaler hun Alle.“

Fra Slottets bonede Dandsegulv voxte Niddets Borre; den hængte sig fast, den filtrede ind og hvirvlede om sig Krænkelsens Haan: „Det Slegfredbarn! Hendes Karm skal holde ved Slottets Bro; hvor Dronningen kjører, skal Fruen gaae!“ Det fyger med Sladder, med Opspind og Løgn.

Og Ulfeldt tager sin Hustru ved Haand i den stille Nat. Nøglerne har han til Stadens Porte; han aabner en af dem. Hestene vente derudenfor. De ride langs Stranden, og seile saa bort til det svenske Land.

Nu vende vi Bladet, som Lykken vender sig for de To.

Det er Efteraarstid, Dagen er kort, Natten er lang; det er graat og vaadt, Vinden saa kold og i stigende Styrke. Det suser i Løvet paa Voldens Træer, Løvet flyver ind i Peder Oxes Gaard; den staaer tom og forladt af sit Herskab. Vinden suser ud over Christianshavn, om Kai Lykkes Gaard, nu er den Tugthuus. Han selv er jaget fra Ære og Land, hans Vaaben er brudt, hans Billed hængt i den høieste Galge; saaledes er straffet hans kaade, letfærdige Ord om Landets hædrede Dronning. Høit tuder Vinden og farer hen over den aabne Plads, hvor Rigshovmesterens Gaard har staaet; nu er kun tilbage af den een Steen, „den drev jeg som Rullesteen herned paa den seilende Iis,“ suser Vinden, „Stenen strandede hvor siden Tyvsø skød op, forbanded mig; saa kom den med i Hr. Ulfeldts Gaard, hvor Fruen sang til den

klingende Luth, læste Græsk og Latin og kneisede stolt, nu kneiser kun Stenen her med sin Indskrift:

„Forræderen Corfitz Ulfeldt
til ævig Spot, Skam og Skjændsel.““

Men hvor er hun nu, den fornemme Frue? Hu—ih—hu—ih! piber Vinden med skærende Røst. I „Blaa Taarn“ bag Slottet, hvor Havvandet slaaer mod den slimede Muur, der har hun alt siddet i mange Aar. Der er i Kamret mere Røg end Varme; det lille Vindue er høit under Loftet. Kong Christian IV's forkjælede Barn, hun den fineste Frøken og Frue, hvor sidder hun ringe, hvor sidder hun slet! Erindringen hænger Gardin og Tapet om Fængslets tilrøgede Vægge. Hun husker sin Barndoms deilige Tid, sin Faders milde, straalende Træk; hun husker sin pragtfulde Bryllupsfærd: hendes Stoltheds Dage, hendes Trængselstid i Holland, i England og paa Bornholm.

„Ei Noget synes tungt for ægte Kjærlighed!“

Dog, da var hun hos ham, nu er hun ene, for altid ene! Hun veed ei hans Grav og Ingen veed den.

„Troskab mod Manden var al hendes Brøde.“

— Hun sad i Aaringer, lange og mange, mens Livet rørte sig udenfor. Det staaer aldrig stille, men det ville vi et Øieblik her, tænke paa hende og Sangens Ord:

„Min Huusbond holdt jeg tro min Eed
I Nød og stor Elende!“

„Seer Du Billedet her?“ sagde Gudfader.

Det er Vintertid; Frosten slaaer Bro mellem Laaland og Fyen, Bro for Carl Gustav, som drager ustandseligt frem. Der er Plyndring og Mordbrand, Angest og Nød i det hele Land.

Svensken ligger for Kjøbenhavn. Det er bidende koldt og en fygende Snee; men tro sin Konge og tro sig selv staae Mænd og Kvinder rede til Kampen. Hver Haandværksmand, Bodsvend, Student og Magister er oppe paa Volden til Værn og Forsvar. Der er ingen Frygt for de gloende Kugler. Kong Frederik svor, han vilde døe i sin Rede. Han rider deroppe og Dronningen med ham. Der er Mod og Mandstugt og Fædrelandssind. Lad Svensken kun trække sin Liigskjorte paa og snige sig frem i den hvide Snee, forsøge at storme! Der væltes Bjælker og Steen ned paa dem; ja Kvinderne komme med Bryggerkjedler og helde sydende Beg og Tjære over de stormende Fjender.

I denne Nat ere Konge og Borger een samlet Magt. Og der er Frelse og der er Seir. Klokkerne ringe, Takkesang lyder. Borgerfolk, her vandt Du Adelsspore!

Hvad følger vel nu? See Billedet her!

Bisp Svanes Frue kommer i lukket Karm; det tør kun den høie, mægtige Adel. De stolte Junkere bryde Vognen itu; Bispinden maa gaae til sin Bispegaard.

Er det den hele Historie? — Langt Større skal brydes i næste Stund, Overmods-Vældet.

Borgemester Hans Nansen og Biskop Svane række hinanden Haand til Gjerning i Herrens Navn. De tale med Kløgt og med Ærlighed; det høres i Kirken og i Borgerens Huus. Et Sammenholds-Haandslag og Havnen spærres, Portene lukkes, Stormklokken ringer, Magten er givet til Kongen alene, han som blev i sin Rede i Farens Stund; han herske, han raade over Store og Smaa!

Det er Enevoldstiden.

Nu vende vi Bladet og Tiden med det.

„Hallo, halloi, hallo!" Ploven er lagt tilside, Lyngen faaer Lov at groe, men Jagten er god. „Hallo, halloi!" Hør de skingrende Horn og de halsende Hunde. See Jægerskaren, see Kongen selv, Kong Christian V; han er ung og glad. I Slot og i Stad er der Lystighed. I Salene Voxlys, i Gaarden Fakler, og Byens Gader have faaet Lygter. Alt straaler saa nyt! Den nye Adel, indkaldt fra Tydskland, Baroner og Grever faae Gunst og Gave; nu gjælde Titler og Rang og det tydske Sprog.

Da klinger en Stemme saa ægte dansk, det er Væverens Søn, som nu er Bisp; det er Kingos Røst; han synger de deilige Psalmer.

Der er en anden Borgermands Søn, en Viintappersøn, hans Tanke lysner i Lov og Ret; hans Lovbog blev Guldgrund for Kongens Navn, det staaer ind i kommende Tider. Den Borgersøn, Landets mægtigste Mand, faaer Adelskjold og Fjender med, saa Bøddelens Sværd paa Retterstedet er over Griffenfeldts Hoved. Da lyder Benaadning med evigt Fængsel. De sende ham til en Klippeø under Throndhjems Kyst:

„Munkholm — Danmarks Sanct Helena."

Men Dandsen gaaer let i Slottets Sal, der er Glands og Pragt, der er livlig Musik, der dandse Hofmænd og Fruer.

Nu kommer Frederik IV's Tid!

See de stolte Skibe med Seiersflag! See det rullende Hav! Ja, det kan fortælle om Storbedrift, om Danmarks Hæder. Vi huske Navne, den seiersæle Sehested og Gyldenløve! Vi huske Hvitfeld, der for at frelse den danske Flaade sprængte

sit Skib og fløi mod Himlen med Danebroge. Vi tænke paa Tiden og Striden dengang, og Helten, der sprang fra det norske Fjeld til Danmarks Værn: Peter Tordenskjold. Fra det herlige Hav, fra det svulmende Hav tordner hans Navn fra Kyst til Kyst:

„Der slog et Lyn igjennem Pudderstovet,
En Torden gjennem Tidens Hvisken lød;
En Skrædderdreng sprang ned fra Skrædderbordet,
Fra Norges Kyst løb ud en liden „Snau".
Og Vikingaanden over Nordens Hav
Fløi atter, ungdomskjæk og staalomgjordet."*)

Der kom en Luftning fra Grønlands Kyst, en Duft som fra Bethlehems-Landet; den meldte om Evangeliets Lys ved Hans Egede og hans Huustro.

Det halve Blad her har derfor Guldgrund; det andet Halve, der tyder Sorgen, er askegraat med sorte Stænk, som fra Ildens Gnister, som fra Sot og Syge.

I Kjøbenhavn raser Pesten. Gaderne ere tomme, Dørene stængede, rundt om er tegnet med Kridt et Kors: derinde er Soten, men hvor Korset er sort ere Alle døde.

I Natten bæres Ligene bort, uden Klokkeklang; de tage paa Gaden de Halvdøde med; Rustvognene rumle, de ere fyldte med Liig. Men ud fra Krostuen lyder fælt Berusedes Sang og vilde Skrig. Ved Drik ville de glemme den bittre Nød; de ville glemme og ende — ende! Alt faaer jo Ende; her ender Bladet med anden Nød og Prøvelsestid for Kjøbenhavn.

Kong Frederik IV lever endnu; hans Haar er graanet

*) Carl Ploug.

i Aarenes Løb. Fra Vinduet paa Slottet seer han ud i det stormfulde Veir; det er seent paa Aaret.

I et lille Huus ved Vesterport leger en Dreng med sin Bold; den flyver op paa Loftet. Den Lille tager en Tællepraas, gaaer op for at søge, da tændes der Ild i det lille Huus, i den hele Gade. Det lysner i Luften, saa Skyerne skinne. See Flammerne voxe! Der er Føde for Ilden, der er Hø og Halm, der er Flæsk og Tjære, der er Stabler af Brænde til Vintertiden. Og Alting brænder. Der er Graad og Skrig, der er stor Forvirring. I Vrimlen rider den gamle Konge, opmuntrer, befaler. Der sprænges med Krudt, rives Huse ned. Nu brænder det ogsaa i Nørre Kvarteer, og Kirkerne brænde: Sanct Petri, Vor Frue! Hør Sangværket spiller sin sidste Sang: „Vreden Du afvend, Herre Gud af Naade!"

Kun Rundetaarn staaer og Slottet staaer; rundt om ere rygende Tomter. Kong Frederik IV er Folket god, han trøster og mætter, han er hos det, er de Huusvildes Ven. Velsignet er Frederik IV!

See nu dette Blad!

See den gyldne Karm med Tjenere rundt om, med væbnede Ryttere foran og bagved, kommer fra Slottet, hvor der er spændt en Jernlænke for at hindre Folket i at komme altfor nær. Hver uadelig Mand maa gaae over Pladsen med blottet Hoved; thi sees ei Mange, de undgaae Stedet. Der kommer nu Een med nedslaaet Blik, med Hatten i Haanden, og det er just den Mand, i den Tid, som vi nævne høit:

„Som rensende Stormvind hans Tale klang,
Til Solskin i kommende Dage;
Indsmuglede Noder som Græshopper sprang
Den Vei, de var komne, tilbage." *)

*) Christian Wilster.

Det er Snillet og Lunet, det er Ludvig Holberg. Den danske Scene, hans Storheds Slot, har man lukket, som var det Forargelsens Bo. Al Glæde er skrinlagt; Dands, Sang og Musik er forbudt og lyst bort. Nu raader den mørke Christendom.

„Der Dänenprinz!" som hans Moder ham kaldte, nu kommer hans Tid med Solskinsveir, med Fuglenes Sang, med Glæde, Danskhed og Lystighed: Kong Frederik V er Konge. Og Lænkerne tages fra Pladsen ved Slottet; den danske Scene er aabnet igjen, der er Latter og Lyst, der er godt Humeur. Og Bønderne ride Sommer i By! Det er Munterhedstid efter Fastetid og Forknyttelsens Tid. Det Skjønne trives, sætter Blomst og Frugt i Toner, i Farver, i bildende Konst. Hør Gretrys Musik! See Londemanns Spil! Og Danmarks Dronning elsker det Danske. Lovise af England, deilig og mild; velsigne Dig Gud i sin Himmel! Solstraalerne synge lifligt i Chor om Dronninger i det danske Land: Philippa, Elisabeth, Lovise.

Den jordiske Deel er længst skrinlagt, men Sjælene leve og Navnene leve. Igjen sender England en Kongebrud: Mathilde, saa ung og snart saa forladt! Om Dig ville Digtere synge i Tiden, om Ungdomshjertet og Prøvelsens Stund. Og Sangen har Magt, en unævnelig Magt gjennem Tider og Folk. See Slottets Brand, Kong Christians Borg. Man søger at frelse det Bedste, der findes. See Holmens Folk slæbe bort en Kurv med Sølvtøi og kostelige Sager; stor Rigdom er det, men pludseligt see de gjennem den aabne Dør, hvor Flammerne lyse, en Buste af Bronce, Kong Christian IV. Da kaste de den Rigdom, de bære; hans Billede derinde er dem

langt mere! det maae de redde, hvor tungt det endogsaa maa være at bære. De kjende ham jo fra Ewalds Sang, fra Hartmanns deilige Melodi.

Der er Magt i Ordet og Sangen, og den skal klinge eengang saa stærkt om den stakkels Dronning Mathilde.

„Nu blade vi frem i vor Billedbog."

Paa Ulfeldts Plads stod den Skjændselssteen; hvor reistes i Verden vel en som den? Ved Vesterport blev en Støtte reist, hvor mange i Verden er der vel som den?

Solstraalerne kyssede Rullestenen, Grundlaget under „Frihedsstøtten". Alle Kirkeklokker ringede, Flagene vaiede; Folket jublede for Kronprinds Frederik. Gamle og Unge bare i Hjerte og paa Tunge Navnene Bernstorff, Reventlow, Colbjørnsen. Med straalende Øine og takfyldte Hjerter læses Støttens velsignede Indskrift:

„Kongen bød, Stavnsbaandet skal ophøre, Landslovene gives Orden og Kraft, at den frie Bonde kan vorde kjæk og oplyst, flittig og god, hæderlig Borger, lykkelig!"

Hvilken Solskinsdag! Hvilken „Sommer i By"!

Lysaanderne sang: „Det Gode groer! Det Skjønne groer! Snart falder Stenen paa Ulfeldts Plads, men „Frihedsstøtten" skal staae i Solskin, velsignet af Gud, Konge og Folk."

„Vi har en gammel Landevei,
Den gaaer til Verdens Ende."*)

Det aabne Hav, aabent for Ven og Fjende, og Fjenden

---

*) N. F. S. Grundtvig.

var der. Den seilede op, den mægtige engelske Flaade; en Stormagt kom imod en lille. Kampen var haard, men Folket modigt:

„Hver stod fast og ufortrøden,
Stod og stred og favned Døden!" *)

Vandt Beundring af sin Fjende, og begeistrede Danmarks Skjalde. Den Slagdag mindes den Dag idag med vaiende Flag: Danmarks hædrende anden April, Skjærtorsdags-Slaget paa Rheden.

Aaringer gik. En Flaade blev seet i Øresund. Gjaldt det Rusland eller Danmark? Det vidste man ei, selv Ingen ombord.

Der er en Fortælling i Folkemund, at den Morgenstund i Øresund, da den forseglede Ordre blev brudt og læst op, og den lød: at tage den danske Flaade, traadte frem for sin Chef en ung Capitain, høihjertet i Ord og Daad, en Bretlands Søn: „Jeg svor," var hans Ord, „at til min Død vilde jeg kæmpe for Englands Flag, i aabent, ærligt Slag, men ei at ville overmande."

„Og dermed styrted han sig overbord!"

„Og Flaaden styrede mod Kjøbenhavn. —
Fjern fra det Sted, hvor Slaget skulde stande,
Laae han, Captainen — ukjendt er hans Navn —
Et vandkoldt Lig, skjult af de sorte Vande,
Til Strømmen drev ham op, og svenske Mænd
Paa Fiskertog i stjernefulde Nætter
Ham fandt, bar ham i Baad til Stranden hen
Og — rasled om den Dødes Epauletter." **)

---

*) W. H. F. Abrahamson.
**) Carl Bagger.

Fjenden stod for Kjøbenhavn; det lyste i Flammer, vi mistede Flaaden, men ikke Modet og Troen paa Gud; han ydmyger, men løfter igjen. Vunderne læges som i Einheriars Slag. Kjøbenhavns Historie er rig paa Trøst.

Altid Folketroen var den,
Danmark har i Vorherre en Ven.
Holde vi fast, han holder igjen,
Og Solen skinner imorgen.

Snart skinnede den paa den reiste Stad, paa rige Kornmarker, paa Kløgt og Snille; en Fredens velsignet Sommerdag, hvor Digtningen reiste sit fata morgana saa farverigt herligt ved Oehlenschläger.

Og i Videnskaben blev gjort et Fund, langt meer end et Guldhorn i gammel Tid, en Bro af Guld blev funden:

— — „en Bro for Tankens Lyn
I alle Tider ind i Folk og Riger."

Hans Christian Ørsted indskrev der sit Navn.

Og see! Ved Slottet op til Kirken blev reist en Gaard, til den gav selv den fattigste Mand og Kvinde glad sin Skjerv. „Du husker fra foran i Billedbogen," sagde Gudfader, „de gamle Steenblokke, som ramlede fra Norges Fjelde, og førtes paa Isen herned; de ere løftede igjen fra den dybe Sandgrund paa Thorvaldsens Bud i Marmorets Skjønhed; deiligt at see!"

Husk hvad jeg har viist Dig og hvad jeg fortalte! Sandgrunden i Havet løftede sig op, blev Værn for Havnen, bar Axels Huus, bar Bispens Gaard og Kongens Slot og bærer nu det Skjønnes Tempel. Forbandelsens Ord ere veirede hen, men hvad Sollysets Børn i Glæde sang om en kommende Tid, er blevet opfyldt.

Saa mangen Storm er faret hen, den kan komme igjen og vil atter henfare. Det Sande og Gode og Skjønne har Seiren.

Og hermed er Billedbogen sluttet; men langtfra ikke Kjøbenhavns Historie. Hvo veed, hvad Du selv engang skal opleve.

Det har tidt seet sort ud, blæst en Storm, men Solskinnet er dog ikke blæst bort, det bliver! og stærkere endnu end det stærkeste Solskin er Gud! Vorherre raader for Mere end for Kjøbenhavn."

Det sagde Gudfader og gav mig Bogen. Hans Øine lyste, han var saa vis i sin Sag. Og jeg tog Bogen saa glad, saa stolt og forsigtigt, som nyligt jeg bar min lille Søster for første Gang.

Og Gudfader sagde: „Du maa meget gjerne vise En og Anden din Billedbog, Du maa ogsaa nok sige, at jeg har lavet, klistret, tegnet det hele Værk. Men det er en Livssag, at de strax vide, hvorfra jeg har faaet Ideen til den. Du veed det, fortæl det. Ideen skyldes de gamle Tranlygter, der netop, sidste Aften de brændte, viste for Stadens Gascandelabrer, som fata morgana, Alt hvad der var seet fra den første Lygte blev tændt ved Havnen, til nu Kjøbenhavn i denne Aften belystes baade af Tran og af Gas.

Du maa vise Bogen til hvem Du vil, det vil sige, til Folk med milde Øine og venligt Sind, men kommer en Helhest — saa luk

Gudfaders Billedbog.

Biographisk.

J. P. E. Hartmann.

B. S. Ingemann.

Johan Peter Emilius Hartmann.

Ved en Aftenunderholdning i Foraaret 1832 hørte man første Gang Oehlenschlägers Digt „Guldhornene“ fremsagt som Melodrama til en Musik af J. P. E. Hartmann, en ung Componist, af hvem Musikens Venner allerede kjendte enkelte lovende Arbeider; denne Aften hørtes første Gang i det kongelige Theater en Musik af ham. Den sluttede sig til „Guldhornene“, et Varsel blev det, at ham skulde forundes at hæve mangt et Tonekonstens Guldhorn fra den danske Jordbund.

Det var et Stykke Poesiens Guld af Oehlenschläger, hvori Hartmann indgravede Klangfigurer og satte sin Indskrift, hvilken vi nu, efter i Aaringers Række at have fornummet de Kræfter, hans Snille fik, dybere forstaae; just i „Guldhornene“ ligger ligesom antydet hele Hartmanns kommende Virken. De klingende Runer mæle om den dybe danske Grund-Accord, vi siden høre svulme frem i „Liden Kirsten“, det Hjerteslag i enkelt Melodi, vi fornemme hos „lille Kathrine“ og „flyv Fugl, flyv over Furresøens Vove“, her bølger Luftning fra „en Sommerdag“, her bruser det om „Hakon Jarls Ouverture“, „Slaget vedStiklestad“ og „Thorvaldsens Sørgemarsche“, der lød som om

„—de Dødes Rækker
Gik med bag Baaren op ad Kirkens Gang.“

Betegnende ere de Ord, der nylig bleve sjungne ved Festen for Hartmann:

„Danmark har ingen Flod,
Men baade Flod og Fos
Svulmed' i dine Toner
For Nordens Folk med os.
I Danmark har de hjemme
Af Kæmpehøi sprungne,
Og her skal de længe
Med Tak vorde sjungne.“

Melodramaet „Guldhornene“ var som en lille Vignet for Hartmanns kommende Værker.

„Hvem er denne Hartmann?“ spurgte Mange dengang. Enkelte vidste et Slags Besked og sagde: „Det er Sønnesønnen af ham, som componerede „Kong Christian stod ved høien Mast!“ ja, det sagde man dengang, „han er en Sønnesøn af ham, der satte Musik til Ewalds „Fiskerne“ og „Balders Død““. En Enkelt sagde vittigt, aldrig savnede vi det Slags Vittige: „Det er en Secretair ved den borgerlige Indrulleringscommission!“ Ja, det var Hartmanns Embede og det er det endnu; det klinger ganske snurrigt, ligesom det, at Skotlands store Digter Burns var et Slags Toldbetjent. Man vidste naturligviis ogsaa om hans Privatliv, vidste, at han havde taget sin juridiske Examen med bedste Charakteer og nylig var gift med en Datter af Agent, Grosserer Zinn og stod sig ret godt. — Mellem Tilhørerne sad to Mænd, begge af Dygtighed, begge høist forskjellige i musikalsk Anskuelse, Weyse og Siboni, men de To mødtes i at føle Interesse for den unge Componist og vise ham Deeltagelse, og han var modtagelig for hvert nyttigt Vink.

„Hvem er denne Hartmann?“ det spørge vi nu ikke længere om her i Danmark; Enhver, som har Sind og Hjerte

for god Musik, kjender Componisten til „Liden Kirsten", „Dryadens Bryllup" og Sangene om „Salomon og Sulamith".

I „Dansk Pantheon" er Hartmanns Levnet fortalt og hans Værker til den Tid opregnede; der og i mundtlig Meddelelse samlede vi nogle Træk.

Det er vel en halv Snees Aar siden, da stod paa Hjørnet af Bredgaden og Garnisonspladsen en gammel Bygning; der boede Organisten til Garnisonskirken, og her blev født, den 14de Mai 1805, Johan Peter Emilius Hartmann. Musik klang fra Stamtræet; Moderen, Christiane Wittendorf, var en Datter af Organisten paa Fredensborg; Faderen, August Vilhelm Hartmann, tidligere Violinist i det kongelige Capel, dengang Organist ved Garnisonskirken, var Søn af den i den danske Musikverden berømte Schlesier Johan Hartmann, hvis mange Værker desværre gik tabt, da Christiansborg brændte. Velstaaende Folk vare Forældrene, og et ægte christeligt Sind havde de i Eie. Deres Huus var et Musikens Hjem; jævnligt blev her spillet Qvartetter. Hartmanns Fader havde selv et ikke ringe Compositionstalent, men holdt strengt og beskedent sine Arbeider tilbage. Den lille Søn, vor Hartmann, viste tidligt stor Lyst til Musik, og Faderen blev hans Lærer i Violin- og Claveerspil. Den Lilles høieste Ønske var at bringe det saa vidt, at han kunde blive Capelmusicus, men den fornuftige Fader, som vidste, at dette juſt ikke var nogen stor Lykke, holdt ham til at studere, og ved Hjelp af en Slægtning, nuværende Conferentsraad Sibbern, kom den unge Hartmann i Borgerdydskolen. Dog, det at componere opgav han ikke, og Faderen lagde intet Baand paa ham i denne Retning, men opmuntrede ikke heller. En Dag havde den tolvaarige Søn fuldendt et Musikstykke og lagt de skrevne

Noder paa Kakkelovnen for at tørres. Faderen saae Compositionen igjennem og gav den derpaa tilbage med de Ord: „Ja den er tør, min Dreng!"

Tidligt tog Faderen ham med paa Orgelet, ja tillod ham endog under Kirketjenesten at spille til Psalmesangen, men i Begyndelsen hændede det mere end een Gang, at Faderen pludseligt greb ham i Armen: „Naa, vil Du spille rigtigt, Dreng!" Snart var han imidlertid vel øvet og phantaserede tidt og smukt paa Orgel og Fortepiano. Componisten Weyse blev glad overrasket ved de geniale Tanker og det fornuftigt Gjennemførte hos den unge Componist og satte det igjennem, at den unge Hartmann blev taget ud af Skolen for at kunne anvende mere Tid paa at vinde musikalske Kundskaber. Studierne bleve imidlertid ikke opgivne, men fra nu af havde han i Weyse en trofast Ven, til hvem han viste enhver Composition.

Det var netop paa denne Tid, at der var kommet ligesom en ny Strømning i den kjøbenhavnske musikalske Verden. Ved den dygtige Sanglærer Siboni fik italiensk Musik Fremgang; den ildfulde Italiener søgte at hævde sit Fædrelands Compositioner, der ligge saa smukt for Menneskestemmen; hele den fornemme Verden sluttede sig til Siboni; denne musikalske Smag var aldeles mod Weyses Natur og Anskuelse; den Modstrid og Modstand, han herved mødte, bevirkede maaskee, at den store Componist stillede sig endmere dansk, endmere nordisk. Hartmann, hans begavede Discipel, sluttede sig forstaaende til ham; imidlertid læste vor unge Componist samvittighedsfuldt til juridisk Embedsexamen, som han i 1827 og 28 tog med bedste Charakteer. Nu begyndte en friere musikalsk Virksomhed.

Ansat som Lærer ved Musikconservatoriet, hvor Siboni var Directeur, fik han Leilighed til nærmere at kjende denne dygtige Mand, og om de end vare forskjellige i mange Anskuelser,

mødtes de dog snart i Venskab. Hartmann componerede aldrig nogen Sang, uden at den blev viist til Siboni, ligesom til Weyse, Begges Vink og Raad bleve efter Overveielse benyttede.

Nu kom et nyt Afsnit i de stille henglidende Ungdomsaar, han forlod sine Forældres Huus, for selv at eie et lykkeligt Hjem. Hans unge Hustru, Emma Zinn, var en høitbegavet Qvinde med stor musikalsk Dannelse, og vi have af hende flere melodieuse Musikstykker. Ved hendes Humor og Naivetet fik Hjemmet her en egen poetisk Tillokkelse; det var et lykkeligt Ægtepar, med to Mennesker ret skabte for hinanden.

I disse første lykkelige Aar componerede Hartmann sin første Opera „Ravnen" og under denne Virken blev, som sagt, ogsaa Melodramaet „Guldhornene" givet os; snart fulgte Operaen „Corsarerne", der ligesom „Ravnen" vakte stor Deeltagelse og Opmærksomhed, uagtet den unge Componist var gaaet sin egen Vei og slet ikke slaaet ind i den Retning, Modesmagen forlangte. Kjøbenhavnernes Musiksmag var dengang ikke udviklet, men det skulde den blive. I Aaret 1836, paa Weyses Fødselsdag, blev Musikforeningen stiftet. Hartmann var en af Stifterne og har indtil nu vedblevet at være en af dens mest virksomme Ledere.

Componisten Marschner kom til Kjøbenhavn, gjorde Bekjendtskab med Hartmann og vakte hos ham Lysten til en Reise i Udlandet for nøiere at kjende det Dygtige der. Ved Marschner kom Hartmann i Forbindelse med den tydske Musikhandels mest betydende Mænd, ligesom han paa denne Reise lærte at kjende Componisterne Rossini, Paër, Spontini og Spohr; denne Sidste var det især, han sluttede sig til og hos hvem han mødte stor Sympathi. Hartmann havde medbragt sin første Symphoni i G Moll og ved denne vandt han aldeles den store Mester; de kom i Brevvexling og Spohr

skrev, at han vilde bringe „Ravnen“ paa Theatret i Cassel. Det kom ikke istand af Mangel paa en Sangerinde for Armillas Parti.

I Mai 1846 kom „Liden Kirsten“ til Opførelse og vandt en Erkjendelse, der som den ædle Viin er tagen til med Aarene; ogsaa til Udlandet er denne Opera naaet, man har opført den paa det storhertugelige Theater i Weimar, hvor denne ægte danske Musik vandt stor Opmærksomhed hos Musikens Elskere.

Endnu var ikke Sorgen traadt ind i Hartmanns lykkelige Hjem; det rige Tonevæld sprudlede i Huuslivets Solskin, han følte sig uendelig lykkelig. Nu kom Aaret 1851, da kaldte Gud bort fra ham hans elskelige Hustru Emma, og netop idet hendes Kiste førtes fra Huset hen til Garnisons Kirke, døde et elsket Barn; de to Grave staae som een, pyntet med Blomster, tæt op til det Hjem, hvor Hartmann tilbragte sin Ungdoms Tid. Ogsaa hans livsfriske, herlige Datter Sophie, gift med Componisten Gade, kaldte Gud herfra. Tunge Dage, dyb Hjertesorg, ogsaa disse modtage vi fra Herren, vor Gud. Med fromt christent Sind heldede den Bedrøvede sig til Ham, der aldrig slipper os i Sorg og Savn.

Det hyggelige Hjem blev her endnu; elskværdige Døttre, opvakte Sønner sluttede sig her om ham, han havde Børneverdenens Solskin. Der kom Ro og Fortrøstning.

Hartmanns anden Hustru, Thora Jacobsen, en varm Sjæl, et christeligt og trofast Sind, stræber med kjærligt Hjerte at bevare Hjemmets Hyggelighed, der saa ganske hører til for en Natur som Hartmanns. Enhver, som kjender ham, vil sige, at i ham smelter Mennesket og Konstneren sammen; forenede straale de ud fra hans Værker. Vi gjenkjende ham i de naive Toner om Storken i Pharaos Land; vi gjenkjende hans Inderlighed i:

„Hvad Bonden følte ved Kong Frederiks Grav,"
ligesom hans Genialitet i Storhed bruser gjennem „Sørgemarschen ved Thorvaldsens Jordefærd."

Man træffer i Konst og Videnskab Mænd, hos hvem vi møde en saa stor Elskelighed, en saa tiltrækkende Personlighed, at man glemmer Storheden for Mennesket; i vort eget Land have vi Exempler herpaa i H. C. Ørsted og Thorvaldsen; hos Begge aabenbarede sig et barnligt Sind, en Naivetet, en elskelig Uskyld, og til disse Naturer hører unegtelig Hartmann; derfor slutte de Unge sig saa varmt og saa snart til ham, derfor feirede danske Studenter nyligt en Fest for ham og afslørede hans Buste; „den første Steen til den danske Studenterbygning." Og Sandhed var der i Sangen:

— „Mens Du voxte fra din egen Ungdom
Du voxte aldrig fra de Unges Kreds".

Ungdomsfriskhed er der endnu hos ham, rigt sprudler Tonevældet.

Senest bleve fuldendte to Ouverturer, een til „Axel og Valborg", een til „Correggio". Operaen „Ravnen" er igjen taget frem, paany gjennemcomponeret, efter de Fordringer, Componisten nu har til sig selv; Dialogen er bleven Recitativ, og de gozziske Masker, dem man her ikke forstode, borttagne; omtrent en tredie Deel af dette musikalske Værk er blevet et nyt Arbeide for Scenen. Allerede ere et Par Acter af Bournonvilles nye Ballet „Valkyrien" fuldendte, en Balletdigtning, der synes at ligge saa ganske for Hartmanns Omraade og lover en Tonedigtning, charakteristisk og melodieus, som vi fik den i anden Act til „Et Folkesagn".

Gud lægge Aar til Hartmanns Dage! Thi der rummes endnu en rig Skat, som Billedskriften paa „Guld=

hornene" antydede. Navnet Hartmann har en mægtig Klang; det leve lydeligt i Slægten! det leve i Toner og Meiselslag! —

„Aandens Snille kan man eie,
Men der maa et Hjerte til —!"

og tilvisse det findes her! Hjerte eier Hartmann! trofast er han i Venskab, hjelpsom og elskelig i Omgang; hos ham er den Aandens Uskyld, som Konstens Aladdin maa eie for at hente dens vidunderlige Lampe.

Bernhard Severin Ingemann.

1862.

Ved hans Vugge stod Danmarks Genius og Poesiens Engel; de saae gjennem Barnets milde blaae Øine ind i et Hjerte, der ikke kunde ældes i Aaringer, Barnesindet vilde aldrig forsvinde, han skulde blive en sjelden Urtegaardsmand i Poesiens Have i det danske Land, og de gave ham Hilsen og Indvielse ved et Kys.

Hvorhen han saae, faldt en Solstraale; den tørre Green, som han berørte, satte Blade og Blomster; han brød ud i Sang, som Himlens Fugle synge, i Glæde og Uskyldighed.

Fra Folketroens Ager, fra svundne Tiders mosgroede Grave tog han Frøkorn, lagde dem ved sit Hjerte, lagde dem paa sin

Pande, plantede dem og lod dem groe; og de trivedes, de voxte ind i Bondens lave Hytte, slyngede sig som Sanct Hansurten hen under Loftet og bredte ud de friske Blade; hvert Blad var for Bonden et Historiens Blad, der susede i den tankerige Vinteraften hen over den lyttende Kreds; den hørte om gammel Tid i Danmark og om Danskens Sind; de danske Hjerter løftedes derved i Glæde og Kjærlighed.

Han lagde Frøkorn bag de brusende Orgelpiber, og Cherubernes syngende Træ viftede sine Grene, susede Psalmesang: Fred i Hjertet, Glæde i Gud!

I Hverdagslivets tørre Jordbund lagde han Eventyrets Blomsterløg, og det skød frem, udfoldede sig i broget Pragt og gribende Sælsomhed.

Han førte ind til de Smaa Storken fra Kong Pharaos Land; han lærte dem Morgen- og Aftensange, og de forstode hos ham hvert eneste Ord.

Hvad han plantede groer, thi det har slaaet Rødder i Folkets Hjerter. Hans Tale lagde Toner i det danske Sprog, hans Fædrelands Sind lægger Kraft i Sværdet, hans rene Tanke er som den forfriskende Søvind.

Det var nu sidste Juul. Hvad vi melde er ikke Digtning, selv fortalte han til Vennen sin Drøm: hans Jordeliv var endt, Legemet en henkastet Støvklædning, han løftedes bort, men fast holdt han endnu paa en Haand, han kunde ikke slippe den, hans trofaste Hustrues Haand; og han fornam, at den blev vaad af Taarer, og i det Øieblik fulgte hun ham — da vaagnede han.

Vakt er han i denne Stund, men hun sidder ene tilbage i det Hjem, hvor Hver, som traadte ind, blev mildere og bedre; hun sidder i Længsel og Savn; for ham er til Mødets Stund Tiden, som Minutet for os, det veed hun; „Tak og Kjærlig-

hed!" lyder fra hendes Mund, lyder fra Barnehjertet og fra det danske Folk.*)

Hvad der maa forsvinde og veire hen er nu lagt i Graven under Kirkeklokkers Klang, Psalmetoner og Kjærlighedens Taarer; hvad der aldrig døer, er hos Gud; hvad han plantede, er hos os til Glæde og Velsignelse.

*) Fru Ingemann fulgte ham 1868.

Et Besøg i Portugal 1866.

I „Mit Livs Eventyr" har jeg fortalt fra min første Ungdomstid i Kjøbenhavn, hvilket Hjem jeg fandt i Admiral Wulffs Huus paa Søcadetacademiet. Her kom paa den Tid to unge portugisiske Drenge, José og George O'Neill, Sønner af Chefen for Handelshuset Tolades O'Neill i Lissabon; Faderen vilde, at hans Børn skulde kjende Folket og Sproget i det Land, hvis Consul han var; maaskee ogsaa de politiske Uroligheder i det dengang ulykkelige Portugal bestemte ham dertil. De bleve af vor spansk-portugisiske Minister dal Borgo anbefalede Admiral Wulff, optagne i hans Huus og satte i Professor Nielsens Skole; snart lærte de vort Sprog og fik Kjærlighed til vort Land. Jeg saae dem næsten daglig i de fire Aar de levede her, de reiste derpaa til Sverrig for ogsaa at kjende dette Land og dets Sprog. Fra den Tid ligge mange Aar imellem, vi vare ikke i Brevvexling, hørte ikke fra hinanden. Da kom for et Aarstid siden en Landsmand og bad mig om et Par anbefalende Ord til En eller Anden i Lissabon, et Sted han troede, at jeg havde besøgt. Jeg vidste ingen Bedre at skrive til end min Ven fra Ungdomstiden, Hr. George O'Neill, der efter sin Faders Død var bleven dansk Consul. Jeg skrev, fik Brev fra ham igjen og atter Brev, der gjentog paa det

Varmeste den Indbydelse, ogsaa selv at komme til ham, see hans skjønne Fædreland, boe hos ham og hans Brødre, ret blive hjemme der, have det saa godt som et varmt Hjertelag formaaede, og det er opfyldt. Jeg har gjenseet Ungdomsvennerne, levet med dem og Deres, seet en Deel af deres skjønne Fædreland, det jeg ikke før kjendte, og som de Fleste af mine Landsmænd kun vide saa Lidet om. Jeg bringer her de flygtigt nedskrevne Erindringer fra denne Udflugt i Aaret 1866.

I.

Bordeaux. Ristori som Medea. I Baskernes Land. Burgos. Jernbanefart til Madrid og Ophold der. Romantisk Reise med Courreer over Truxillo til Badajoz. Skjønhedsblomsten.

Gjennem Tydskland, Holland og Belgien var jeg naaet Paris, hvorfra jeg efter en Maaneds Ophold kom til Bordeaux, det egenlige Udgangspunkt for mit Besøg i Portugal.

Den Fem og Tyvende i hver Maaned gaaer fra Bordeaux til Rio Janeiro et af de største, velindrettede keiserlige Skibe; det anløber Lissabon; allerede havde jeg meldt min Ankomst der med Fartøiet, som man antog vilde indtræffe den otte og tyvende April.

Veiret var ugunstigt og stormende, den spanske Sø, vidste jeg, var ingen Lystfart; men gjennem Spanien, hvor endnu ikke Jernbanen var aabnet mellem Madrid og den portugisiske Grændse, vilde det blive en besværlig og længere Reise; jeg var ubestemt. Da læste jeg paa Gadehjørnet: „Ristori er i Bordeaux“, hun træder op som Medea og som Maria Stuart. Endnu har ingen tragisk Konstnerinde i Udlandet, selv ikke

Rachel, saaledes betaget og opfyldt mig som Ristori; jeg havde tidligere i London seet hende som Lady Machbeth; Scenen, hvor hun gaaer i Drømme, er bleven mig uforglemmelig som det meest Fuldendte af tragisk Konst. Jeg besluttede at blive et Par Dage endnu for at see Ristori, og da at lægge Reisen over Land, opgive Søveien, hvor Stormen idelig blæste, see igjen en Deel af Spanien, som jeg for et Par Aar siden, med saa meget Udbytte, havde besøgt. Nu, først og fornemmeligt var det at see Ristori som Medea.

Det var i Sandhed storartet! Det var Tragedien selv, der i hende aabenbarede sig; her var en saa plastisk Skjønhed, en saa gjennemtænkt og følt Gjengivelse af Medeas Charakteer, man forstod, at en Qvinde som hun kunde dræbe sine Børn, og selv heri just være Moder af det fulde Hjerte. Ristoris Stemme er saa klangfuld, den er som en Musik, der, i Forening med Betoningen og det sjælelige Udtryk, gjør, at selv Den, som ikke forstaaer det italienske Sprog, dog forstaaer Tanken af det, hun siger. Uforglemmelig er mig Slutningsscenen, det Blik fuldt af Kjærlighed og Sjælekamp, hvormed hun seer paa sine Børn, og derpaa Smerten, Moderhjertets hele Inderlighed, hvormed hun betragter de Smaa, hun har dræbt; man faaer Taarer i Øinene derved. Og nu, idet deres Fader spørger hende: „Hvo har dræbt dem?“ løfter Medea sit Hoved, fæster sit Blik paa ham og siger: „Du!“ I dette ene Ord veed Ristori at lægge en saa gribende Kraft, at det risler os koldt ned ad Ryggen. Med Ristori døer Tragedien; hvo skal kunne træde i hendes Sted?

Næste Dag var jeg i Banetoget over Tours til Bajonne; Pyrenæerne løftede sig foran. Jeg skulde atter betræde Cervantes' og Murillos romantiske Fædreland.

Nu var ikke, som sidst jeg reiste her, Afbrydelse i Jernbanen imellem Paris og Madrid. Toget foer afsted, Dampen løf-

tede sig som Skyer i Luften og fordunstede; et Blik paa den Biscaiske Havbugt og den skjultes af Landhøider, hvorfra man paa en kort Vandring naaer Biarrits, hvis porøse Klippehuler med rullende, tordnende Søer, lyslevende kom mig i Tanke. Uden Spørgen om Pas foer vi denne Gang ind i Spanien; endelig ogsaa her er denne Reiseplage og Uleilighed ophørt. Jeg har saa ofte ved dette for den Veifarende kjedelige og kun ved Pengepresseri længe bevarede Standsningssystem tænkt paa Historien, man har om en Grændsesoldat, der spurgte en Reisende: „Har De Pas?" og fik til Svar: „Nei!" Da svarede han: „det er meget heldigt for Dem, ellers havde De faaet megen Uleilighed, nu har De ingen!" og han lod ham passere; det Samme lode de os, takket være Jernbaneflugten og Oplysningen.

Da jeg for tre og tredive Aar siden første Gang var i Rom, saae jeg i Peterskirken, paa ophøiede Fløielsstole, to kongelige Flygtninge, Don Miguel af Portugal og Dronning Christine fra Spanien; nu drog jeg til den Førstes Fædreland, men Dronning Christine selv drog netop med samme Banetog, som jeg, ind i Spanien, for at aflægge Besøg hos sin Datter, den regjerende spanske Dronning Isabella den Anden; de kongelige Vogne vare sendte hende imøde; baskiske Bønder med deres røde Nationalhuer musicerede, medens hun tog Middag i Irun, den første Stad over Grændsen; jeg vilde blive et Døgn i det nære, romantisk liggende St. Sebastian.

Paa Reisen hjemme fra, gjennem de forskjellige Lande, havde jeg i de fleste større Byer seet i Boutiksvinduer som Photographibillede Kaulbachs skjønne Fremstilling af mit Eventyr „Engelen", der bærer det døde Barn og dets Blomster op mod Himlen; sidst saae jeg det i Bajonne, men ogsaa her i St. Sebastian var det at see. „Engelen" var fulgt mig over Pyrenæerne; maatte det være mig et billedligt, godt Varsel, bad jeg.

Da jeg sidst reiste gjennem Baskernes Land laae alle Bjerge og Dale med Snee, nu var her Foraar, Solen skinnede varmt, Alt var vaarligt grønt. Jernbanetoget fløi gjennem de sprængte Bjerge; Tunnel fulgte paa Tunnel, uendelige lange og mørke, ikke ganske at stole paa, sagde en af de Reisende. — Vildt og eensomt, forskjelligt fra det veldyrkede, stærkt beboede Frankrig, bredte sig Landskabet med enkelte halvt forfaldne Gaarde og smaa, sorte, opklistrede Byer; men Sagn og Sange i digterisk Kraft og Fylde lever og klinger her; en Samling af disse Folkedigtninger, oversatte paa Fransk, fulgte mig, befolkede Landet og gød Poesiens Skjær over disse Egne.

Atter saae jeg Burgos' mægtige Kathedral, atter gik jeg under dens prægtige Buer og fornam den samme tunge, ildedunstende Luft, blandet med Røgelsen, som da jeg sidst var her. Jeg tænkte paa Cid, der ikke længer som i mine yngre Aar, seet gjennem Digtningens Farvespil, staaer mig saa ideal ridderlig. Heller ikke som sidst følte jeg mig glad i dette besjungne Land; allerede ved Indtrædelsen mødte jeg saa mange mørke, ildeseende Ansigter, det være nu tilfældigt eller ei, fornøieligt var det ikke. I St. Sebastian og ogsaa her i Burgos vare Hotellets Folk tvære; i Barberens Bod sad en Kreds af skjæggede Folk, skidne og lasede; Alt var ubehageligt lige til Barberens løglugtende Fingre; men det kunde jo være værre! jeg tænkte paa en endnu uhyggeligere Situation som en Landsmand havde været i, da han paa sin italienske Reise kom ind til en Barbeer i Terracina. Idet han der sad paa Stolen og Kniven gik ham over Ansigtet, saae han en Mængde Folk staae udenfor Gadedøren og gjøre sære Tegn til ham. Han spurgte Barberen hvad dette havde at betyde, og denne svarede ganske ligefrem: „jeg har nylig været gal, de troe, at jeg endnu ikke er ved Forstanden og ere bange for, at jeg skal skære Halsen over paa Dem!" Det var

en værre Situation end min; og det er altid en Trøst, at man ikke prøver det Værre.

Næstfølgende Nat vilde jeg reise med Banetoget til Madrid; Folk i Burgos bare endnu den tre og tyvende April store tykke Kapper, saa koldt var det. Jeg sad i min Vinterfrakke og med en stor ulden Plaid om mig, og dog frøs jeg, mine Tænder klapprede, Natten var lang og iisnende, stærk Røg af daarlige Cigarer fyldte Vognen, udenfor skylregnede og haglede det.

Over Valladolid og Escorial naaede vi i Morgenstunden Madrid, hvor for tredie Gang, siden jeg kom over den spanske Grændse, min Koffert blev aabnet og gjennemrodet. Leietjeneren førte mig til Fonda del Francia, der er aldeles spansk og ligger i Calle del Carmen.

Under mit forrige Besøg behagede Madrid mig ikke, denne Gang tiltalte det mig endnu mindre; jeg følte mig uhyggelig, ilde stedt og utilfreds; Murillos og Velasquez' mageløse Billeder formaaede ikke at lyse ind i mig. Ligesom forrige Gang fandt jeg nu heller ikke her nogen Repræsentant for Danmark, vor danske Consul var reist til Paris, jeg havde staaet aldeles forladt om ikke den portugisiske Gesandt, til hvem jeg var anbefalet, paa det Smukkeste og Bedste havde viist Interesse for mig.

Jernbanen mellem Madrid og den spanske Grændse var, paa et lille Stykke nær, længst fuldført; Kongen af Portugal havde nyligt passeret denne; men til privat Brug var Banen endnu ikke aabnet og vilde neppe blive det, sagde man, før til Udstillingstiden i Paris, det kommende Foraar; vilde jeg altsaa paa den hurtigste Maade fra Madrid til Lissabon, maatte jeg med Coureren; hver Aften tager denne afsted med Breve og smaa Pakker; det er en lille Vogn, der kun har Plads til Kudsk, Coureer og to Reisende; jeg maatte, for at være sikker paa en Plads, tegne mig fem Dage før Afreisen, og altsaa vente saa længe i det ikke hyggelige Madrid. Med Undtagelse af Billedgaleriet frem-

byder Spaniens Hovedstad ikke noget Eiendommeligt for en Fremmed, ikke engang Udseendet af en ægte spansk By med romantiske, mauriske Minder. Koldt var her, Solen vilde ikke komme til Kræfter, man vidste vel, at Regjeringen havde faaet Magt over de revolutionaire Bevægelser, General Prims Tropper vare ude af Landet, men hvorledes egenlig Folkestemningen var, vidste jeg ikke. „Vi gaae paa en Vulkan!" blev der sagt og tilvisse, denne brød ogsaa ud nogle Uger efter at jeg var naaet til Lissabon; Telegrammer meldte i Avisen om Urolighederne i Madrid, om blodige Kampe i Gader og Stræder, hvormange der vare blevne dræbte og hvormange der senere bleve nedskudte.

I de Dage jeg maatte blive i Madrid var her en stor Nationalfest til Erindring om de Spaniere, der for Aaringer tilbage, under Napoleon den Første vare blevne skudte som Oprørere. Nu vaiede Sørgeflor og Faner over deres Grave, Musik og Taler løde, det var en Folkefest; man fortalte mig, hvor glødende og heftigt Gemytterne udtalte sig mod Franskmændene, og for Almuesmanden vare alle Fremmede strax Franskmænd.

„Det er bedst jeg følger Dem, naar De imorgen gaaer ud!" sagde Leietjeneren; „der er meget Folk paa Gaderne, meget Militair, stor Bevægelighed."

Paa mit Spørgsmaal om der var Noget at befrygte, svarede han Nei! jeg besluttede da at gaae ene om og gik uden Ledsagelse, dog paa den lange Vei til den portugisiske Gesandt, hvor jeg skulde tilbringe Middagen, fornam jeg Raab og Tiltale af daarligtklædte Folk, der, uagtet jeg ikke forstod Ordene, sagde mig, at man var ikke den Fremmede venligt stemt. Ud paa Aftenen kjørte Gesandten mig til mit Hotel, og Natten gik stille hen uden Forstyrrelse.

En særdeles Glæde under mit korte Ophold blev mig,

idet jeg i disse Dage mødtes her med den høist elskværdige svenske Baron Stedingk, hvem jeg kjendte fra hans Studentertid i Upsala og senere som Intendant ved det kongelige Theater i Stokholm; han var kort før min Ankomst indtruffen til Madrid som svensk Minister, hos ham fandt jeg mig hjemligt, kunde tale mit danske Sprog, tale om Hjemmet i Norden; hos ham fandt jeg de hyggeligste Timer under Opholdet her.

Torsdag Aften, den tredie Mai, skulde jeg endelig afsted; det vilde blive en besværlig Reise, vidste jeg; den vilde vare henved to Dage, havde man sagt; saalænge skulde jeg sidde knuget ind i Diligencen, men det drog endnu længere ud, det blev hele tre Nætter og to Dage; først tresindstyve Timer efter Afreisen fra Madrid i saagodtsom uafbrudt Fart naaede jeg Maalet. Den portugisiske Gesandt Marquis de Sobrals sendte sin Tjener til Diligence-Contoret for der at være mig til Tjeneste; min eneste Reisekammerat var en ung Læge fra Lissabon, han talte lidt Fransk, vi kunde underholde os med hinanden; han var paa den hele Reise høist elskværdig og forekommende.

Endelig efter lang Nølen smældede Kudsken med sin Pidsk og vi foer afsted gjennem de just ikke stærkt belyste Gader, ud gjennem en af Byens Porte, over gamle, murede Broer. Det gik i vild Fart, ret som om Muuldyrene ogsaa ønskede snarest at slippe bort fra Madrid; Lysene blinkede, Campagnen aabnede sig, udstrakt og øde. Vi saae ikke en Bygning; stille og mennesketomt syntes der rundt om. En eensom Borgruin viste sig i det klare Maaneskin. Milevidt var det mellem de enkelte opreiste Vaaninger for Gensdarmerne, der med Kone og Børn her have deres lille Stykke Jord, hvorfor de, tilfods og tilhest, velvæbnede maae vogte Landeveien og sikkre de Reisende mod Overfald. Sex til otte Muuldyr trak i flyvende Fart vor Vogn, der hoppede og stødte mod Veiens løse Steen og Ujævnheder. Maanen skinnede rund og stor i den klare, gjennemsigtige Luft; der

var noget uforglemmeligt Romantisk i denne eensomme Nattefart i Cids og Don Quixotes Land.

I den tidlige Morgen, efter at have passeret Floden Tajo, hvis sivbegroede Bredder og Slyngninger her viste sig paa det meest Maleriske, under de ildfarvede Skyer, naaede vi Byen Talavera de la Reina; her vrimlede allerede paa Pladsen af Bønder i side, lasede Kapper og med en bred Hat paa Hovedet, der gav hver Udseendet af en Bandit; en Skare endnu mere pjaltede Tiggere, Mænd og Qvinder, omringede os foran det ynkelige Vertshuus, hvor en gammel Qvinde uappetitlig lavede os vor Chocolade. Tiggersværmen, formeligt lagde Hænder paa os, trak os i Ærmer og Skjøder for at faae et Par Kobberskillinger. Vi ligesom omslyngedes af Polyper i Pjalter; den ene Las slog den anden, idet de hang sig op om Vognen, til denne endelig kom i Fart.

Veien førte gjennem smukke Skovstrækninger. Ud paa Eftermiddagen naaede vi Bjergene, der prangede med en Rigdom af blomstrende Hække; det var som laae der Snee hen over det Grønne; men det var hvide Blomster, ikke ulige vore vilde Roser, kun at hvert Blad var større og mere reent hvidt med en kulsort Prik. Veien steg i Zikzak; vi fik Oxer til Forspænd og kunde altsaa tilsods i jævn Gang følge med og nyde det vidtudstrakte Skue. Nedfarten førte til den første større By paa vor Vei, Truxillo, Pizarros Fødeby.

Man havde i Madrid gjort mig opmærksom paa, hvad der ogsaa viste sig nødvendigt, at føre en god Madkurv og Viin med sig; med Coureren bliver saa godt som intet Ophold for den Reisende, og i Vertshusene kan man ikke være sikker paa at erholde andet end Chocolade. Min Vert i Fonda del Francia havde forsynet mig med en heel stegt Kalkun, Brød, Ost og Viin, min Medreisende førte ogsaa Proviant med, endnu havde vi hele

Dagen ikke ret nydt noget ordenligt Maaltid, nu blev der forundt os en heel Times Ophold i Truxillo.

Postens Ankomst er en Begivenhed i en saa lille, midt inde i Landet liggende Stad; medens vi sad tilbords fik min Medreisende Besøg af et Par unge Venner, der fra Byens Casino, ligeover for Vertshuset, havde seet os komme og kjendt ham. To af Husets Piger vartede os op og sladdrede med megen Ligefremhed og godt Humeur. Den Yngste spurgte mig, fra hvilket Land jeg var, og hørte nok nu første Gang Navnet „Dinamarca". Med spansk Livlighed, under Latter og Lystighed, forsikkrede hun, at derhen vilde hun gjerne reise, Navnet lød saa smukt, og nu spurgte hun med en halv alvorlig Mine om jeg vilde tage hende med, hun var beredt dertil.

Conducteuren kom, tog Deel i Maaltidet og snart sad vi igjen i Vognen for at prøve den anden Reisenat og det paa den meest ubarmhjertige, slette Vei, hvor Vognen hoppende slingrede hen over Hul og Stene; hvert Dieblik var den ved at vælte, at dette ikke skete, at vi ikke brak en Arm eller et Been, hører til det Vidunderlige.

Klokken fire om Morgenen naaede vi Merida; det var endnu ganske mørkt, alle Huse lukkede og ikke et Menneske at see i den lange snevre Gade hen til det Sted, hvor Diligencen skulde standse. Vi fik Folk drevet op, en Karl skaffede os et Slags Kjøretøi, en bedækket Karre, der kunde føre vort Tøi ned til Banegaarden; thi endelig her begynder det korte Stykke Jernbane, der i Spanien er fuldført som Fortsættelse af Portugal-Banen. Medens vore Sager kjørte til Stationen, førte min Reisekammerat mig i Dagningen om i nogle Gyder og Stræder, for at see paa Ruiner fra Romernes Tid, Buer og Søilerækker. Jeg var saa træt, saa aldeles lidt begjerlig efter at kjende Alderdoms-Minder, at jeg uvillig og humpende, med halv søvnige Dine, i den kolde Morgenluft saae paa de gamle Steen;

det var mig langt fornøieligere at høre Locomotivets Stønnen og see Dampen hvirvle ud. Egnen rundt om mindede om Roms Campagne, seet fra Jernbanen mellem Rom og Civita Vecchia. Kun kort havde vi at fare, og vi vare i den spanske Grændseby Badajoz, der er stor og anseelig med malerisk Udseende og ligger ved Floden Guadiana.

Kun hertil havde jeg taget Plads med Coureren, forvisset om, at mine Kræfter neppe sloge længere til; men jeg var stærkere end jeg havde troet og fandt det da beqvemmest og behageligst at følge videre med min Reisekammerat, der endnu samme Dag vilde fortsætte Reisen til Lissabon, hvor vi da kunde indtræffe næste Morgen. Et Par Timers Hvile i Badajoz vilde give Styrke dertil.

Det var da endelig en Stad at see, den eneste betydelige vi havde paa hele Reisen fra Madrid. En lang, snavset Vei førte derind fra Stationen; desuagtet benyttede ingen Andre den store rummelige Omnibus end min Reisekammerat og jeg, samt to Damer, der pludseligt kom os i Syne. De vare vist, tænkte jeg, komne herud for at tage mod Slægtninge eller Bekjendte, de ventede. Den Ene var en ældre, noget tarvelig klædt Kone med et speidende Blik, hun sad bestandig og hviskede til den Anden; denne var en velklædt, fuldendt Skjønhed, ung og yndig, frisk som en Rose; der var Noget saa fiint i dette jomfruelige Ansigt; de store blaae Øine bag de lange mørke Øienhaar havde Noget saa drømmende; stille og næsten forlegen, syntes det, sad hun her. Det var som om det Skjønneste, hvad Badajoz havde at fremvise, forsvandt, da hun forlod os.

Min Reiseven og jeg forfriskede os og hvilede en Times Tid i et virkeligt godt Hotel; Mad og Drikke var upaaklagelig, Stuerne høie og luftige, grønmalede Altaner med Blomster i Krukker vendte ud til Gaden. Vi gik en kort Vandring i Byen, og snart holdt igjen vor Omnibus for Døren. Vi stege ind, og

forbi os svævede Skjønhedsskikkelsen, den unge, stille, drømmende Spanierinde.

„Hvor var hun deilig!" sagde vi begge To.

„Og dog ikke Idealet!" sagde min Reiseven; „man har for et Øieblik siden sagt mig, hvem hun er. Det stakkels Syndens Barn!"

Naar Banetoget kom, kjørte jævnlig den Gamle med Omnibus til og fra Stationen, for at vise de Fremmede sin smukke Vare, Skjønhedsblomsten, der ikke var Idealet.

Vi foer afsted; det varede kun nogle faa Minuter, og vi forlode spansk Grund og vare over den portugisiske Grændse.

Her blev ikke spurgt om Pas, kun om Navn; jeg sagde mit, man udtalte det aldeles galt og nedskrev det vist endnu mere feilagtigt. Jeg følte mig glad og halv hjemme idet jeg havde naaet Landet, hvor Venner og et nyt Hjem ventede mig; hele Veien var nu Jernbane.

Hvilken Overgang at komme fra Spanien ind i Portugal! det var som at flyve fra Middelalderen ind i Nutiden. Rundt om saae jeg hvidtede, venlige Huse, indhegnede Skove, dyrkede Marker, og ved de større Stationer vare Forfriskninger at faae. Man ligesom fornam en ny Tids Beqvemmeligheds Brise fra England eller den øvrige levende Omverden. Malerisk smuk, med sine hvide Huse i det Grønne, skinnede i Høiden for os den første portugisiske By, Elvas.

Det blev snart Aften, mørkt og regnfuldt; mod Midnat foer vi forbi Abrantes og naaede snart den lille By Entroncumento, hvor Jernbanen fra den spanske Grændse slutter sig til Hovedbanen mellem Lissabon og Coimbra. Vi fandt her et aldeles storartet, moderne Banehotel, idetmindste forekom det saaledes mig, der paa Farten hertil fra Madrid var ganske vænnet fra al saadan Beqvemmelighed. Kongen af Portugal havde paa sin sidste Gjennemreise fra Spanien overnattet her.

Her var en stor, smuk Sal, god Restauration og Forfriskninger. Selv Thee og Portviin var at erholde; vi vare jo midt inde i Civilisationens Hjem.

Efter et fortræffeligt Midnatsmaaltid lavede min Reisekammerat og jeg os et Sovested, saa godt vi kunde, hele Banevognen stod til vor Raadighed; vi forstyrredes ikke af nogen ny Gjest. Regnen strømmede ned udenfor, men det glemte vi snart og fik nogen Søvn og Hvile. I Dagningen nærmede vi os Lissabon; Tejofloden bredte sig til en stor Sø; langs Bredden foer vi afsted, Luften blev klarere, Solen brød frem.

Klokken henimod fire vare vi i Lissabon, hvor min omhyggelige Reisekammerat skaffede mig en Vogn og bød Kudsken føre mig til **Hôtel Durand** paa Pladsen ved **ruas dos flores**, netop ligeoverfor Huset Tolades O'Neills Contorbygning, men det vilde endnu være for tidligt der at banke paa.

Gaderne vare endnu aldeles menneskelomme, i Hotellet sov de Alle, og da jeg efter lang Hamren fik fat paa en Mand, forsikkrede denne, at alle Værelser vare optagne, i Spisestuen kunde jeg imidlertid faae en Stol at sidde paa. Det var ikke meget fornøieligt og heller ikke det, at O'Neills Huus og Contor her i Byen ikke blev beboet af ham, han havde sit Hjem en halv Miil udenfor Lissabon paa Landstedet Pinieros; det var netop Søndag, og Ingen kom til Byen, sagde man.

Jeg maatte altsaa, ihvor træt jeg var, snarest see at faae en Vogn og kjøre derud. Det gik afsted gjennem Gader og over Pladse, snevre Stræder med fattige Huse, ud ad Porten mellem forfaldne Mure, ad Landeveien til Cintra. Den store Vandledning over Alcantara-Dalen og de mange løvrige Haver gav Omgivelsen Skjønhed. Bønderfolk, Mænd og Qvinder paa deres Asen, knagende, tungtbelæssede Vogne og skrigende Tiggere tæt ved Veien levendegjorde det Hele.

Endelig dreiede vi af mellem snevre Mure op ad en steil besværlig Vei til en eneste gammel Villa, paa en af de største Høider, det var Pinieros, „Pinietræet" kan det oversættes.

II.

Pinieros.

Mit nye Hjem. Arcos dos aquas livres. Den eensomme Park. Marquien af Fronteiras Villa. Huusligt Liv. En romantisk Historie. Natlig Ro. Nonnernes Sang. St. Johannes Kirkegaard.

Kudsken ringede paa; to livlige, næsten fuldvoxne Drenge, O'Neills Sønner, toge med glade Ansigter mod mig, slæbte mit Tøi ind. Fru O'Neill kom mig saa fornøiet imøde, og snart fløi George, Vennen jeg besøgte, mig om Halsen. Han og Landsmænd med danske Skibe paa Tejo havde heiset Danebrog til Hilsen, da det franske Dampskib kom og de troede, at jeg var med; da det ikke var Tilfældet, tænkte han jeg nu var i Badajoz, derhen havde han telegrapheret, derhen vilde han have reist mig imøde; ogsaa til Madrid havde han sendt mig Breve, jeg ikke havde erholdt. Hvor var han lidet forandret og dog ældre! Øinene loe med samme Ungdomsglands; gamle Tider løftede sig i Tankerne, vort første Møde, vort Samliv i Ungdomsaarene. Der hører mange Ord til at fortælle hvad Hjertet har i een Sum, man seer det i et Blik, som man seer Blomsten med dens mange Blade.

Frokosten blev tidligere sat frem end sædvanligt, og efter den sov jeg hele fire Timer uafbrudt, stod saa op, styrket og glad efter alle Reisebesværlighederne. Efter et Par Dages Ophold her var det for mig, som jeg allerede i mange Aar havde kjendt Huset, Familien og Synskredsen rundt om; den var for udstrakt

til at tegnes i eet Billede, men nok at give med Ord; her ere de som jeg da nedskrev dem.

Pinieros kaldes Høiden og Landstedet vi her beboe; det er et gammelt, noget forfaldet to Etagers Landsted med rosenfarvede Mure, grønmalede Døre og Vindueskarme som de fleste ældre Huse inde i Lissabon. En Række Portraitbuster prange langs Taggesimsen. Inde i Bygningen ere en Mængde Stuer og Kamre, flere staae aldeles tomme eller have kun et Sengested, et gammelt Billede eller et enkelt henstillet Huusgeraad. Udsigten strækker sig vidt rundt om, over grønne Høider og Dale; Veien til Cintra løber tæt forbi gjennem Landsbyer, som i lang Strækning danne en fortsat Gade, der synes Forstad til Lissabon. Endnu seent i Mai ere Høiderne grønne, som hjemme i Danmark. Smaa Maismarker titte frem mellem de mange „Quintas", et Navn, hvormed man betegner Landsted og Have. Rundt om i Kornet groe Olietræer; den store Frodighed og Friskhed, de mange Trægrupper giver det Hele noget Beslægtet med Landskabet Kent. Mod Vest er Horizonthøiderne besaaet med smaa Veirmøller, den ene tæt ved den anden, som dannede de en heel Befæstningslinie; lidt mod Syd løfte sig malerisk Cintras Bjerge, paa hvis øverste Kam man tydeligt seer det gamle Slot med dets Taarne. Tidt sænke sig Skyer om det hele Bjergland og det er som forsvundet. Vinduerne i min Stue vendte just herud og til en Deel af Alcantara-Dalen, hen over hvilken, kjækt og storartet, paa svimmelhøie Buer, strækker sig den store Aqvæduct: **Arcos dos aquas livres**, „de frie Vandes Bue". Grønne Høider med Haver og Byens Mure skjule næsten aldeles Lissabon; kun en Deel af den vestlige Forstad og de mod Øst liggende Høider med Klostre og Caserner ere at see. I Horizonten bag Byen og Floden løfter sig Palmella med Bjergene St. Luis og **Monte Arrabida**.

Fra Havens brat nedgaaende Muur er Udsigten især behersket af den mægtige Vandledning, der paa fem og tredive Buer strækker sig hen over Dybden; høie Træer og fire Etagers Huse ligge som for dens Fod. Øverst er en hvælvet Gang, høi og bred nok for Arbeidsfolkene, som jævnlig maae rense og istandsætte Canalen, der har smaa, aabne Taarne, gjennem hvilke den friske Luft kan virke paa det rindende Vand; det er et Slags bedækket Galeri, med en aaben smal Gang for Fodgængere. Herfra var det, for en tyve Aar siden, at en Røver, som huserede i Egnen, sædvanligviis styrtede sine Offre ned i Afgrunden. Man fortæller, at da dette Umenneske kom i Rettens Hænder og blev spurgt om han aldrig havde kjendt til Samvittighed, svarede Nei; kun eengang, da han fra Vandledningen havde nedstyrtet en ung Kone, og derpaa tog hendes lille Barn og kastede det høit i Luften, for at det kunde komme bag efter hende, havde den Lille nok troet, at han legede med det og i Glæde bredt Armene ud og leet til ham. Denne Leen, sagde han, dette Smiil havde været ham ubehageligt, det havde han ikke kunnet glemme.

I hver Belysning, naar Skyerne hang deres Regnslør ned mod Marken, naar Solen brændte fra den skyløse Himmel, mod Aften, naar et regnbuefarvet Skjær gav sin Tinte til Luften, som i det blankklare Maaneskin, var Aqvæducten en mægtig bydende Skikkelse, der beherskede det hele Landskab. De fjerne høit liggende Veirmøller reiste sig i det Fjerne et Stykke over Buen og afrundede dens Linie.

Haven om Pinieros omsluttedes af en Muur, som foran Huset dog var let at klattre over; en glubsk Hund, hvis Lænke strakte sig forbi den aabne Port, bevogtede Indgangen; en løs omløbende Bulldog havde ogsaa Vogtertjeneste, og foran Huusdøren sad paa sin høie Klattrestang en lille lystig Abe og viste Tænder. Den havde en stor Fornøielse i at klattre op ad Muren

og kige ind ad de øverste Vinduer eller at springe paa Ryggen af Bulldoggen og sidde der som Rytter.

I Udhusene var Stald og Badekammer, desuden et Capel indviet den hellige Antonius; to Cypresser stode som stive Kirketjenere udenfor. Vandbassinet var forfaldet og næsten udtørret; i de smaa Kummer svømmede Guldfisk, det danske Flag vaiede ud mod Veien. Gamle, lave Cedertræer dannede en uigjennemtrængelig Skjerm mod de brændende Solstraaler og langs Muren en Allee, der tjente til Skiveskydning og Promenade.

Ved min Ankomst var Haven endnu i sin bedste Flor; her var en Brimmel af Roser og ildfarvede Geranier; Slyngplanter, ikke ulig vore Skovmærker, hang med Passionsblomsterne som store Tæpper hen over Mure og Buske. Hyldetræets hvide Blomster op mod de røde Granatblomster frembøde forenede de danske Farver. Markerne rundt om havde høie Cacteer, Viinløv og mørke Cypresser, men de havde tillige saa mange Blomster og Planter, der førte Tanken til Danmark. I Kornet stod den røde Valmue og den blaae Cichorieblomst, Gaaseurten tittede saa hjemligt frem i det grønne Græs, og Olietræerne mindede om vore Pile.

Hvor Alt i dette Land er skjønt!
Den danske Mark med Korn og Grønt,
Og Sydens Cacter, Olietræer,
En Sol saa varm, en Luft saa skjær,
Alt ved det store Verdenshav,
Et Hjem saa danskt, Gud her mig gav.
Trofaste Venners Hjerteslag,
Er som Musik for mig hver Dag;
Derfor jeg veed, derfor jeg troer,
En Digtning fra mit Hjerte groer,
Der tone skal fra Strand til Strand,
Camoens, dit skjønne Fædreland.

I Sandhed, jeg følte mig hjemlig herude og længtes slet ikke efter den store Stad, der laae saa nær.

Ganske nær Pinieros, i Dalen, ud til Landeveien, ligger en Villa med en betydelig Park, som tilhører Sønnen efter en rig Banquier; her feiredes for ikke mange Aar siden Fest paa Fest; da stod Parken i rig Deilighed og havde endogsaa sit Theater, udstyret med Rigdom og Smag; Eieren lod her opføre Operetter for sine fornemme Gjester; selv Dronning Maria da Gloria indfandt sig her. Theatret brændte senere af og stod derpaa en Tid under Bygning, nu syntes Arbeidet standset; Parken selv med dens Drivhuse og chinesiske Lysthuse, der see ud som colossale Paraplyer, ere ligesom Canaler og Gange forfaldne og gjøre et sørgeligt Indtryk af Forladthed; jeg maatte tænke paa Walter Scotts Skildring af Slotshaven paa Kenilworth, hvor Grev Leicester besøger Amy Robsart. Et uendeligt langt og bredt Bassin, overfyldt med blomstrende Callaer tildrog sig min Opmærksomhed, ligesom ogsaa to rigtig danske Rødtjørne; her stode de imidlertid med henvisnede Blomster og bidroge til at forøge det Forfaldne, hvori den hele Park syntes at hensynke; en eensom Svane svømmede om i den lille Pyt Vand, der endnu var tilbage under den skrøbelige Hængebro. Slottet, hørte jeg, var beboet af Eieren; men jeg saae Ingen der, ikke heller i Haven, med Undtagelse af den gamle Portner, som tilvisse kunde have fortalt om de livlige Dage før, da den ene prægtige Eqvipage efter den anden rullede gjennem den storartede Indgangsport, da Raketter stege og tusinde Lamper lyste.

Jeg gik omkring under de høie Træer; et Par Hunde, med Rævens Hoved, viste Tænder mod mig fra et stort omstyrtet Træ i det høie, fritvorende Græs; Sidegangene vare tilgroede, Drivhusene stode tomme, Luften ude var tung og fyldt med Uddunst-

ninger af forraadnede Planter; jeg blev i daarligt Humeur ved at være her.

Et livligt og dertil eiendommeligt Indtryk gjør derimod en anden, ikke langt herfra liggende Villa med dens Have; den er i italiensk Stiil, gammeldags hyggelig og tilhører Marquien af Fronteira.

En høi Terrasse fra Haven sætter Hovedbygningen i Forbindelse med et lille Capel og fører hen til en Orangelund; hele Terrassen pranger med Marmorbuster af portugisiske Konger, man kan her opfriske sine historiske Kundskaber i denne Retning eller forbauses over hvor ringe disse ere. Galeriets Væg frembyder underlige storslaaede Billeder i Mosaik, alle fremstille Qvindeskikkelser, saaledes Geometrien, Astronomien, Poesien o. s. v.; nedenfor Terrassen er et stort Bassin med Baade, hvori man kan roe hen under hængende Grædepile og Pebertræer ved smaa Grotter, sælsomt pyntede med alle Arter Konchylier. I Spisesalen sees i heel Størrelse Portraitet af Slægtens Stamfader, Don Pedro de Mascarenhas, der havde indtaget den høie Stilling at være Vicekonge i Indien. Hans Krigsbedrifter ere afbildede paa de hvide og blaae Porcellains Fliser, som bedække Væggene.

Marquien af Fronteira, til hvem George O'Neill førte mig, modtog os med stor Hjertelighed, sagde mig, at hans Huus stod mig aabent og at han haabede, da jeg boede i det nærmeste Naboskab, jeg ofte vilde besøge ham og Parken.

Jeg følte mig snart hjemme i Omgivelsen af Pinieros og paa vor Villa i Særdeleshed. Fru O'Neill fortalte interessante Barndomserindringer fra Don Miguels Tider; den ældste af Sønnerne, George, der spillede smukt Piano, havde Læsning og interesserede sig for Naturen, sluttede sig snart til mig; den yngre Søn, Arthur, smuk og flink i at voltigere og jage

afsted paa sin Hest, interesserede mig ved sin friske Livlighed; Faderen, min Ven George O'Neill, tilbragte hele Dagen, med Undtagelse af Søndag, paa sit Contor, men mod Aften saae vi ham og altid glad og livsfrisk; vi talte da Dansk sammen om gammel Tid hjemme; og kom nu Guitaren ned af Væggen eller Sønnen, George, tog Plads ved Claveret, da sang Vennen med smuk fyldig Stemme af Martha og Rigoletto. Der var endnu i Huset en ung, begavet Dame, Børnenes Lærerinde, født og opvoxet i Portugal, men af tydsk Herkomst. Der hvilede en heel romantisk Duft over hendes Forældres Historie. Moderen var, saa vidt jeg erindrer, fra Hannover og havde som ganske lille Barn med sine Forældre og Bedsteforældre forladt Europa; Skibet, der skulde føre dem til Amerika, forfeilede Coursen; den Ene efter den Anden døde af Sult, Barnet laae og sov paa de døde Legemer. Forældre og Bedsteforældre vare Liig. Matroserne gjorde Oprør mod Capitainen, de sagde, han havde ikke forstaaet at føre Skibet; de kastede ham levende i Havet, hvor meget han end bad for sig. Den gamle Dame kunde aldrig siden glemme dette Øieblik, hun som Barn saae og oplevede. Skibet strandede paa Portugals Kyst; hun blev frelst; det var hendes Indtrædelse i Portugal, hvor hun siden har levet og lever endnu som gammel Kone. Manden var ogsaa født i Tydskland, havde som Frivillig været med i Slaget ved Waterloo, var senere gaaet paa sin Fod til Italien og bleven fanget af Røvere; men da der i hans Randsel kun var et Par Skjorter og Sokker, gave de ham fri og endog lidt Reisepenge. Han kom til Portugal, blev, troer jeg, Professor i de levende Sprog, giftede sig der og døde for nogle Aar siden. Jeg talte med den gamle Dame, hendes elskværdige, smukke Døttre og flinke Sønner, Forældrenes Historie lyste Romantik i min Stemning, og denne løftede sig ved hele Omgivelsen.

„Her er nu saa roligt og sikkert som i Danmark," sagde man til mig. „De kan sove trygt som laae De i Kjøbenhavn; Røverne, som for Aaringer siden huserede, ere hængte; vi have en glubsk, aarvaagen Lænkehund, og ladt Gevær i Soveværelset; De kan faae det Samme, om De vil."

Den første Nat vaagnede jeg ved at Himlen paa min Seng styrtede ned over mig, det var et Slags Overfald, om just ikke det jeg tænkte mig; Rotterne sprang paa Loftet i det gamle Huus, det lød som Fodtrin; jeg var den første Nat flere Gange oppe og saae ud i Haven; der stod en Rosenbusk, andet var det ikke, men ved første Blik saae den i Skumringen ud som en liggende, lurende Skikkelse; Vinden lod den nikke som Commandanten i „Don Juan", da mærkede jeg først at det kun var et blomstrende Træ. Jeg saae ud over Marken; nede i Dalen fra Huulveien gik Mænd med brændende Fakler, hvad betød det. Rimeligviis lyste de sig hjem, hen ad den ujævne Sti. Fra Naboens Huus lød et forfærdeligt Brøl. Det var en Løve, som der var bleven optaget i Familien, en Løve fra Afrika; men den var bunden, sagde man mig, bunden som et andet glubsk Huusdyr. Vinden hylede voldsomt den første Nat, den hylede alle Nætter, saa efteraarshjemlig; jeg hørte den, som da den fortalte mig om „Valdemar Daa" og „en Historie mellem Klitterne. Jeg priste min Gud at jeg ikke var paa Havet.

„Derude, et Par Miil fra Kysten, kan det være blikstille," sagde man. „Det er den portugisiske Kystvind, som blæser og gjør Portugals Clima velsignet og sundt."

Det knagede i det gamle Huus, Træerne udenfor bøiede sig for Vindens Kast, hvor var det hjemligt og dog var jeg milevidt fra mit Fædreland.

Den første Søndag jeg var her, og senere endnu et Par Gange, gik jeg i den tidlige Morgen med Fru O'Neill og Sønnerne til Messe i det nærliggende Nonnekloster; her var smuk Musik, den lille Klosterkirke saa andagtsstemmende; vi maatte knæle paa det kolde Steengulv, Røgelseduft og Melodier ombølgede os. En Kirkemusik, jeg her hørte, var af stor Virkning, uagtet den udførtes af gamle Qvindestemmer; i store Tonebølger rullede Sangen; enkelte Stemmer begyndte svagt, svulmede saa høiere og høiere for atter at synke; men i denne Synken, denne hendøende Harmoni, løftede sig atter andre Stemmer, der meer og meer tog til i Fylde for igjen at døe hen; der var Strophe og Antistrophe. Jeg tænkte derved paa Menneskeslægters Henbølgen mod det Evige.

Mellem Klosteret og selve Lissabon, dog nærmere denne, ligger paa en Høide, med viid Udsigt over Tejofloden, et af Stadens større Begravelsessteder, St. Johannes Kirkegaard. Den midterste Plads indtages af et Capel, i hvis mange Nischer prange Helgenskikkelser, hugne i Marmor; men slettere gjort har jeg intet Arbeide seet; det er Vrængbilleder af Helgene, forfærdelige Idiotskikkelser, det er en Forsyndelse mod det rene Marmor. Ud fra Capellet strække sig i Alleer Monument ved Monument, formede som smaa, tunge Taarne eller opstillede Pyramider; man gaaer herude i Billedhuggerkonstens Barndom.

Den større Kirkegaard saae jeg ikke, den fører Navnet „Prazeres", det vil sige „Fornøielse", de Franskes plaisir. Man maa troe, at en Humoristiker har døbt Stedet; ligesaa eiendommeligt er ogsaa Navnet paa Dronningens Slot: „Necessidades": „Nødvendighed".

Det er en lang Vei om Byens Mure, alle Udstrækninger ere store, og Vognleien utrolig, ja utilladelig. For en Tour

omtrent paa to Timer maatte jeg hvergang betale 2,700 Reis, det er omtrent fem Rigsdaler dansk.

III.

Lissabon. Camoens. Castilho. Kong Fernando. Tilbageblik i Portugals Historie. Corpus domini Festen.

Efter alle de Beskrivelser af Lissabon, jeg kjendte, havde jeg forud dannet mig et Billede af denne By, men hvor langt anderledes lys og smuk laae den nu for mig i Virkeligheden. Jeg maatte udbryde: hvor er her de smudsige Gader, jeg har læst om, de udkastede Aadsler, de vilde Hunde og de ynkelige Skikkelser fra de afrikanske Besiddelser, der med hvidt Skjæg i den sorte Hud og med væmmelige Sygdomme her skulle drive om. Jeg saae Intet af alt Dette, og da jeg spurgte herom, svarede man, at det hørte til en Tid for henved tredive Aar siden; Mange erindrede det fuldt vel. Nu er her brede, rene Gader; venlige Huse, hvis Vægge prange med blanke Porcellains Fliser, med Tegning, Blaat i Hvidt; Døre og Altaner ere grønmalede eller røde, to Farver, der overalt træde frem, selv paa Vandbærernes Tønder. Den offentlige Promenade, en lang, smal Have midt inde i Byen, er om Aftenen oplyst ved Gas, her musiceredes, og fra de blomstrende Træer strømmer en Duft, næsten altfor stærk, det er som stod man ved en Kryderbod eller et Conditori, hvor just Vanille-Iis blev lavet og frembaaren.

I Hovedgaderne er Liv og Røre; lette Cabrioletter jage forbi, tunge Bondervogne af antediluviansk Udseende bevæge sig langsomt, trukne af Oxer; her seer man en Mælkebonde, han er tilfods, har to, tre Køer med sig; de malkes paa Gaden; sædvanligt følger der en stor Kalv med Lædermundkurv, han tør kun erholde sin bestemte Mælkeportion. Gadehjørnerne

prange med store Theaterplacater, Operahuset var under mit Ophold lukket; Price's Circus, hvor smaa Syngestykker og Operetter opførtes, ligesom ogsaa Theatret Maria secunda, vare de meest besøgte; det sidste er ingen stor, men en meget smuk Bygning, med Søilerækker og Statuer, ud til en stor Plads, beplantet med Træer, og med en høist ziirlig Mosaikbrolægning. Lige udfor strækker sig den brede Guldgade, Rua do Ouro; her boe alle Guldsmedene; Boutik ved Boutik pranger med Kjæder, Ordener og slige Herligheder. Fra denne Gade kommer man til Stadens største Plads, „la praça do comercio", der strækker sig til den aabne, flisebelagte Bred af Tejofloden, hvor Skibene ligge. Til begge Sider løfter sig Staden terrassemæssig i betydelig Høide. Det store Hotel „Braganza" ligger saaledes, at man fra dets Kjældervinduer seer ud over Taget paa et fem Etagers Huus i Gaden nedenfor. De mange høiere liggende Stræder og Gader forbindes ved Brohvælvinger hen over den lavere Deel af Byen; Lissabon faaer herved et noget beslægtet Udseende med Genua og Edinburgh.

I den høit liggende, meest besøgte Deel af Staden skal Camoens' Monument reises; Pladsen er allerede beplantet med Træer og Blomster, Fodstykket stillet op, men endnu ikke Statuen, den blev forkastet; en ny er under Arbeide.

Jeg spurgte: „Kommer Camoens' Slave derpaa?" Jeg tænkte mig denne siddende paa Fodstykket, udstrækkende Haanden, som han i Camoens' Levetid sad her i Gaderne og tiggede til sin fattige, forladte Herre, der var nær ved at døe af Sult.

„Den Fremstilling," svarede man mig, „vilde jo være en vedvarende Bebreidelse mod Nationen, der ikke tænkte paa sin store Digter, da han levede."

Hvorledes Monumentet bliver, veed jeg ikke, hans eget Værk vil altid blive hans bedste Monument, ved det er Portugals Navn, mere end ved blodige Kampe og Landes Opdagelse, groet i Erin-

dring hos Slægter i alle Lande. Hans Liv giver Stof til Digtning og er ogsaa benyttet; Portugiseren Garret har vundet Berømthed ved sin „Camoens“, og af Tieck have vi den smukke Novelle „Der Tod des Dichters“.

Louis de Camoens blev født 1517 og nedstammede fra en spansk Familie; i sin tidligste Ungdom mistede han ved et Skibbrud sin Fader. Moderen var fattig, men sendte dog den opvakte Dreng til Universitetet i Coimbra. En Kjærligheds-historie og nogle satiriske Digte var Skyld i, at han forlod Landet og i Afrika tog Deel i Kampen med Maurerne; her begyndte han sit store Værk „Lusiaden“, førte, som han selv siger, „i den ene Haand Pennen, i den anden Sværdet.“ Han kom igjen til Lissabon, men hans Digtertalent blev ikke erkjendt, hvorfor han atter drog bort, seilede til Goa og tog hæderlig Deel i Krigen; et satirisk Digt af ham vakte Vicekongens Mishag, og han forvistes til Macao, paa den chinesiske Kyst, her blev han anbragt som Skifteforvalter. I de fem Aar, han opholdt sig her, fuldendte eller rettere skrev han i Heelhed „Lusiaden“. Det er ikke blot Vasco de Gamas Søfart, men alt Stort, Skjønt og Rørende, den portugisiske Historie frembyder, som er optaget i dette storartede Digt, der fødtes under den indiske, solklare Himmel. Man viser endnu paa Macao en Grotte, i hvilken Camoens fuldførte Nedskrivningen. Endelig fik han Tilladelse til at reise hjem, men paa Seiladsen til Goa forliste Fartøiet; dog lykkedes det ham at svømme med sit Manuscript hen til en Sandbanke, hvor han blev frelst. I Goa gik det ham kun slet, hans Fjender fik ham i Gjeldsfængsel, friet ud herfra vendte han hjem til Portugal; „Lusiaden“ blev trykt og vakte Opmærksomhed. Don Sebastian, Portugals ridderlige, romantiske Konge, forundte Digteren en aarlig Understøttelse, men ihvor ringe den var, omtrent 334 Rigsdaler, den ophørte aldeles efter Kongens Død, da Portugal

bemægtigedes af Spaniens Konge, Philip den Anden. Camoens døde ussel i et Hospital i Lissabon. Hans sorte Slave tiggede i Gaderne til hans Livs Ophold. Der fandtes ikke efter ham saa Meget, at der kunde kjøbes et Liigklæde, dette maatte laanes til ham, Portugals Storhed. Ingen fulgte ham til Graven, Ingen veed hvor den er. Til den sidste Stund, i Sorg og Savn, i den yderste Armod, elskede han sit Fædreland. I et af sine sidste Breve skriver han derom: „Snart er mit Liv til Ende, og da ville Alle erfare, hvor kjært jeg har mit Fædreland!" Det, hvorom han synger:

„Høit, som Europas Pande,
Er Lusitanien sat,
Her slippe Jordens Lande;
Og her i Havets Vande
Faaer Solen Ro hver Nat."

Den portugisiske Literatur begynder, som alle Literaturer, med Folkepoesien; den afløses af Konstpoesien, der her blev Hofpoesi, klingende Hyrdedigte. Gil Vicente anslog igjen de folkelige Strænge i sine Lystspil, men mødte stor Modstand, idet man hyldede, hvad man da kaldte det Classiske; den nationale Digtning var ved at bukke under, men Camoens hævdede dens Betydning og Storhed ved sin „Lusiade". Den gav Glands og Glorie, men snart fulgte atter Mørke, Klingklang og Efterabelse, indtil Digterne igjen ved det folkelige Element hævdede deres Betydning; saaledes Gomez, der skrev Tragedien „Ines de Castro"; Bocage, hvis Sange ere trængte ind i Folket; hans Fødeby, Setubal, hvor han levede i Fattigdom, reiser ham nu et Monument. I vor Tid er det at Digterne atter, som ved Instinct, gribe de nationale Strænge; her maa særlig nævnes Carvalho og Garret, den Sidste har malende besjunget Portugals Natur og skrevet det store Digt „Camões".

En af de betydeligste Nulevende er Antonio Feliciano

de Castilho, født i Lissabon ved dette Aarhundredes Begyndelse. Han er gift med en Landsmandinde af os Danske, Frøken Vidal fra Helsingør.

Castilho hører til en Familie, i hvilken Kjærlighed til Literaturen var arvelig. I sit sjette Aar fik han Kopper og mistede i denne Sygdom aldeles Synet, men hans Lyst til at studere tog idelig til; denne brændende Lyst i Forening med hans rige Begavelse hjalp ham saaledes, at han allerede i sit femtende Aar havde tilegnet sig særligt Grammatik, Historie, Philosophi og Græsk. Ved sin Broders Hjelp lærte han at kjende de classiske Forfattere. Ikke fjorten Aar gammel havde han allerede skrevet et latinsk Vers, der vakte Opmærksomhed: hans første Digtning i Modersmaalet blev en Elegi ved Dronning Maria den Førstes Død. Han hengav sig imidlertid til Studiet af Botanik, Historie og Physik. Med sin Broder vandrede han i Coimbras deilige Omegn; Broderen var Øine for ham; med ham og hos ham opfattede han den hele Naturs Skjønhed, saa han maatte besynge den i et Digt: „Foraaret“. Ogsaa i Coimbra skrev han Hyrdedigtet Echo e Narcisso, der i faa Aar oplevede flere Oplag. Han oversatte Ovid og udfoldede stor Digtervirksomhed.

En ung Dame, Maria Isabel de Buena-Coimbra, blev opdraget hos Benedictiner-Nonnerne i et Kloster nogle Miil fra Oporto; efterat hendes Opdragelse her var endt, blev hun endnu nogen Tid i Klosteret og læste der flere classiske og Nutids Forfattere; hun læste Digtet Echo og Narcis og skrev, uden at undertegne sig, de Ord til Forfatteren: „Dersom der fandtes en Echo, vilde De da efterligne Narcis?“

Nu begyndte en Brevvexling mellem Castilho og den unge Ubekjendte. Efter en Tid bad han om at turde erfare hendes Navn. Hun skrev det; Brevvexlingen fortsattes, og i Aaret 1834 bleve de forlovede og gifte. Tre Aar efter døde hun. Det Digt,

han skrev til hendes Minde, stilles af hans Landsmænd ved Siden af det Bedste i Literaturen.

Senere giftede han sig med Charlotte Vidal, hvis Fader var Consul i Helsingør. Ved hendes Hjelp har Castilho oversat paa Portugisisk Baggesens „Der var en Tid, da jeg var meget lille", Oehlenschlägers „Underlige Aftenlufte", Boyes „Kirkeklokken i Farum" og flere danske Forfatteres lyriske og fortællende Digte; af alle disse har Boyes Digt meest tiltalt Portugiserne.

Min Ven George O'Neill, førte mig en Dag hen til Castilho, der boer i en høit liggende Gade ud mod Tejo, og hvor altsaa, selv i den stærkeste Solvarme, to Gange daglig, vifter en kølig Brise fra Havet. Jeg blev modtaget som hos gamle Bekjendte og Venner. Fru Castilho, O'Neill og jeg talte Dansk sammen; vi talte om det fjerne Danmark, der nu ved Jernbanerne ikke længere er saa fjernt; Byerne, ja selve Landene, rykke hinanden nærmere, og ved Telegraphtraaden er selv Amerika nu blevet vort nærmeste Naboland, kun nogle Secunder fra os, over Verdenshavet.

Den kjære Castilho talte saa livlig, saa ungdomsfrisk; han arbeidede i denne Tid paa at oversætte Virgil; Sønnen, der ogsaa er Digter og meget talentfuld, hjelper den blinde Fader; Datteren er den yngste og har prægtige Øine, fyldt med Sydens Sol, jeg improviserede til hende et lille Digt om Stjernerne, jeg før havde seet om Natten, men nu saae ved den lyse Dag.

Faa Dage efter glædede Castilho og hans Familie mig med et Besøg i mit Hjem: O'Neill's Landsted. Mellem mine Erindringsskatte har jeg fra Castilho et Par af ham paa Fransk dicterede Breve, under hvilke han selv kun har kunnet tilføie sit Navn; mine Breve til ham vare skrevne paa Dansk, han gav sine paa Fransk og siger i et af disse: „Vi tale med

hinanden som Pyramus og Thisbe, min Hustru er Væggen." Ved Fru Castilhos Hjelp blive danske Breve og danske Digterværker paa Portugisisk meddeelte den blinde Digter.

Kun nogle faa Dage havde jeg været paa Pinieros, da jeg gjennem O'Neill underrettedes om, at jeg førstkommende Mandag vilde blive modtaget af Hans Majestæt Kong Fernando paa hans Slot inde i Byen; dette har tidligere været et Kloster og ligger, som altid disse, meget smukt, har en viid Udsigt over Tejofloden til dens Munding i Oceanet.

Gammeldags klædte Drabanter, ikke uliig, hvad Costumet angik, de pavelige Soldater i Vaticanet, paraderede ved Hovedtrappen. En Hofbetjent førte mig til den høiereliggende Deel af Slottet, hvor Greve de Foß, til hvem jeg var anbefalet, modtog mig i et stort med Malerier smykket Værelse, der tillige frembød Skuet af velopstillede Vaaben og Rustninger, selv en heel Ridderskikkelse tilhest.

Kong Fernando, en høi, meget smuk Mand, kom mig mild og velvillig imøde, talte om mine Skrifter, om mit Besøg her i Portugal og nævnte med rosende Udtryk Familien O'Neill. Selv førte han mig om i sin smukke store Have, hvor sjeldne Slyngplanter dækkede i rig Fylde med Blade og Blomster de høie Mure; forunderlig skjønne Palmer med store Bladskjerme gave Skygge. Her var uendeligt deiligt. Hele den gamle forfaldne og tilgroede Park var ved Kongens Omhu og Smag forvandlet til en frisk, yndig Have med Græsplainer, Blomster og store Glashuse, hvor de meest sjeldne tropiske Planter groede.

Ved Afskeden rakte Kongen mig Haanden og tilføiede: „Jeg tager ikke Afsked, vi sees igjen!" Der var Noget saa godlidende, ligefremt og dog kongeligt, som gjorde mig dette Besøg kjært og uforglemmeligt.

Som bekjendt er Kong Fernando Fader til den nu re-

gjerende Konge Luis. Paa min Hjemfart hen ad Quaien gjennem Gaderne ud til Pinieros var Tid nok til med Tankerne at følge de sidste tre og tredive Aars Historie i dette Land, der har prøvet saa mange Kampe, men nu synes at groe i Hvile og Velsignelse.

Johan den Sjette, Konge af Portugal og Brasilien, var under constitutionel Forfatning alene Konge i Portugal. Brasilien havde erklæret sig uafhængig under hans ældste Søn Don Pedro; den yngre Søn Don Miguel forsøgte i sin unge Alder at sætte Faderen fra Thronen; det lykkedes ham ikke og han maatte forlade Landet, men blev, efter Faderens Død, af det absolutistiske Parti betragtet som den Arveberettigede, Don Pedro var jo Keiser i Brasilien; denne havde imidlertid ikke opgivet sine Førstefødsels-Rettigheder, men alt fra han forlod Portugal overdraget disse til sin Datter, Maria da Gloria, der blev opdraget i Wien, ved sin Bedstefaders, Keiseren af Østerrigs Hof. Da hun paa Hjemreisen nærmede sig Portugals Kyst, forbød Don Miguel hende at lande, hun søgte til England og derfra til Brasilien. Da Don Pedro snart mistede sit Herredømme der, kom han til Europa for at værne om Datterens Ret, og Kampen mellem Brødrene og Partierne begyndte.

Don Miguel var ung og lidenskabelig, elskede Dyrkampe og Jagtens Glæder; han var en udmærket Rytter. — Det var en mørk ulykkelig Tid under hans Herredømme. Man har fortalt mig derom. Fængslerne fyldtes med politiske Fanger, i Fængselskjælderne ved Tejo vare Mænd af alle Samfundsclasser. I Flodtiden trængte Vandet ind til Fangerne og steg dem høit op om Livet; i de vaade Klæder og ved al den Fugtighed rundt om reves Mange hen af Sygdom før de kom til Retterstedet. En ung Mand derinde

led utaalelige Mavesmerter, hans Underliv ophovnede, han bad om en Læge og denne kom; barsk og vred bød han Fangen at blotte den syge Deel, saae paa den og slog ham med Stokken et Slag over Maven, idet han sagde: „æd Agurker, saa creperer Han nok!“ Daglig fandt Henrettelser Sted paa Torvet. Det var en Tid fuld af Angest og Rædsel. De Fleste vidste endnu at tale derom, den havde først Ende i Begyndelsen af Aaret 1833, da Don Pedro blev den Seirende.

Det var vidunderligt lykkedes ham med sin lille Escadre at lande, Gud var med ham; allerede var han med sine Tropper paa den anden Side af Tejofloden lige overfor Lissabon, som endnu var i Hænderne paa Don Miguels Hær, selv var han ikke langt derfra, i Santarem. Endnu den sidste Dag han var der, bleve i Lissabon flere politiske Fanger hængte paa Torvet, de hørte Befrierens Kanonskud paa hiin Side Floden, men for dem var ikke Frelsens Time. Flere Fanger, som næste Dag skulde lide Døden, førtes ind i Capellet, hvor de i Præsternes Selskab maatte tilbringe deres sidste Levenat; turde de haabe Frelse?

De Liberale vare for den legitime Don Pedro og hans Datter, de Absolutistiske for Don Miguel; Seirens Udfald blev, at denne maatte vige. Hvilken Jubel, Luften rystede af Sang og Glædesskrig. En Dame, som den Tid var Barn, fortalte mig, hvilket Indtryk hun i sin Forbauselse og Uvidenhed om det Hele fik ved at see dette lidenskabelige Røre. Middagsbordet stod dækket, den Lille havde ganske ene sat sig der, Ingen kom, hun saae sin Moder staae paa Altanen med Frihedsfanen i Haanden og synge Frihedshymnen; Folk paa Gaden jublede og sang; Folk trængte høittalende ind i Stuen, omfavnede hinanden, de loe, de græd. Alle Fængsler vare

blevne aabnede; forunderlige Skikkelser bevægede sig i den jublende Brimmel.

I Aaret 1834 holdt Maria da Gloria sit Indtog; hun ægtede Hertug Ferdinand af Sachsen-Coburg-Gotha, som erholdt Titel af Konge og ved hvem hun blev Moder til to Døttre og fem Sønner. Den Ældste, Don Pedro den Femte fik ved Moderens Død 1853 Regjeringen under Faderens Formynderskab. Den unge Konge med to yngre Brødre døde i een Uge af en Epidemi paa Slottet; han omtales med stor Erkjendelse og Kjærlighed, hans Monument reises. Den fjerde yngre Broder Luis, formælet med Victor Emanuels Datter Pia, er nu Regent. Dette er den korte historiske Skizze, der er at læse bedre andre Steder, men her er den lagt som min Tanketraad, idet jeg kom fra mit Besøg hos Kong Fernando.

Sønnen, Kong Luis, havde jeg endnu ikke seet; det blev første Gang ved Corpus domini Festen, som endnu feires med stor Pomp i Portugals Hovedstad. Denne Gang kom den dog ikke til ret at udfolde sig, det var en skyllende Regn; Dronningen tog ikke Deel i Festligheden, kun den unge Konge viste sig. Processionen begyndte ud fra Kirken, men standsede strax ved en voldsom Byge; først da denne hostede, skred Toget igjen frem med Geistligheden i Spidsen, efter denne fulgte til Hest Sanct Georg selv, en stor Træfigur i Rustning med Spyd i Haanden, der ved Hestens Trit bevægede sig dinglende frem og tilbage. Nu kom Ridderens Svend, et virkeligt levende Menneske, og Ridderens Page, en af de smukkeste Drenge, der havde været at finde; man saae tydeligt, at den Lille var frygtsom ved at sidde alene paa den store Hest. Efter disse bares Hostien under en pragtfuld Baldachin, Kongen selv var en af de forrest Bærende. Han var en ung smuk Mand, meget blond, med et særdeles mildt Ansigt; han var i Fløiel

og Silke. Den hele Procession var endnu ikke ude af Kirken, da Regnen begyndte at styrte ned, Toget var netop naaet ud foran det Huus, hvor jeg havde Plads paa Balconen, tæt ved Kirken, og vendte nu atter om til denne, medens kun Geistligheden og Sanct Georgs Billedfigur med Svend og Page drog gjennem Gaderne, hvor der i det slette Veir ikke var mange Folk, som ellers er Tilfældet, idet at Landboerne da festligklædte strømme til Byen.

IV.

En Maaned i Setubal.

Landstedet Dos Bonegos. Klosteret Brancanas. I Campagnen. St. Antonii Fest. Digteren Portella. Tyrefægtning. Jesuskirken. Silhouet af Setubal. Monte Arrabida. En af Sandflugt begravet By. Aftenstemninger.

I den tidlige Morgen, Luften var klar og blaa, selv om Cintras Bjerge vare Skyerne borte, kjørte vi fra George O'Neills Villa ind til Lissabon, en halv Times Vei, og gik strax ombord paa Dampskibet, der daglig staaer i Forbindelse med Jernbanen paa den sydlige Side af Tejo-Floden, der her er bred som en mægtig Indsø; Dampskibet behøver næsten en heel Time for at naae over.

Skibet var overfyldt med Reisende og Reisegods; Farten begyndte, der var en forunderlig Stilhed og Alvor ombord, Herrerne sad og læste Aviser, Damerne skjulte sig under deres Parasoller, man fik slet ikke Indtryk af Sydboens Livlighed, men velvillige og høflige mod den Fremmede viste de sig Alle. Op ad, ind i Landet, breder Floden sig, Vandspeilet smelter sammen med Horizonten; mod Udløbet i Oceanet begrændses den

ved de fremspringende Kyster; den hele Bred er bebygget; mest fremtræder det kongelige Slot og det gamle Belem.

Solen skinnede i den klare Luft og i det blikstille Vand, og foran laae paa sine stolte Høie Lissabon, som en photographeret Dønning af Bygninger; alt som vi kom længere ud, tog den tydeligere Skikkelse som mægtige Bølger af Huse og Paladser. Den sydlige Bred, som vi styrede over imod, løfter sig med Klosterbygninger, Fæstningsværker og Pinieskove. Paa en uendelig lang Træbro naaede vi der Banegaarden til Setubal.

Før Jernbanen kom i Stand, gik Hovedlandeveien her hen over den høitliggende Fæstning Palmella, der som et Akropolis løfter sig over den udstrakte Slette; da var Veien aldeles usikker, Ingen reiste uden Escorte. De gamle, mægtige Korkskove her ere nu af mindre Udstrækning end dengang, dels ere de fældede, dels ere de afbrændte. Skovbranden skal flere Gange have været saa stærk, at man paa den anden Side af Floden, i selve Lissabon, fornam Varmen.

Jernbanen gjør en Bøining mod Øst, hen over en sandet Strækning med Mais og Viin; Indhegningen bestaaer af store Aloer; en Plantning af lave Cactus, prangende med gule Blomster, ligger som et Net og holder fast paa den løse Sandjord. Under Palmellas Bjerghøide bliver Egnen mere malerisk, og snart har man foran sig Setubal, Englændernes St. Ybes, hvor den ene Orangehave ved Siden af den anden fylder Dalen mellem Palmella, St. Luis og Monte Arrabida ud mod Oceanet.

Carlo O'Neills Vogn holdt ved Banegaarden, og snart foer vi afsted gjennem en Del af Byen, der ikke manglede paa grønmalede Altaner, ud igjennem Vandledningens Buer, snart i det dybe Sand, snart over den haarde, nøgne Klippegrund: Veien synes at være bleven til ved sig selv, en Naturvei, flere

Steder saa smal, at to Vogne ikke kunne komme forbi hinanden, snart bred nok for fire. I første Øieblik troede jeg at see ved alle dens Bøininger opreiste Telegraphstænger, men nærmere seet var det et langt herligere Skue, blomstrende Aloer, den ene tæt ved den anden, hver Blomsterstængel vist over ti Alen høi med henved tredive Forgreninger. Det var som Bronce-Candelabrer, der paa hver Arm bar en Skaal med gule Blomster. Foran mig, i Høiden, saae jeg Fæstningen Palmella, nærmere, mellem mægtige, skyggefulde Træer, det nu øde Munkekloster Brancanas og tæt op til dette, mit nye Hjem, Carlos O'Neills Landsted **Dos Bonegos** (Dukkehuset), et Navn, denne Bygning i sin Nyhed erholdt af de Omkringboende; de mange Statuer, Buster og Vaser, hvormed Huset og Havens Terrasser ere smykkede, fremkaldte Navnet.

Til Bygningens Physiognomi hører, at der høit oppe er en susende, spinkel Veirmølle, der løfter Vandstraalerne fra de dybe Brønde op til de store Bassiner, fra hvilke det gjennem Rør vælder ud og forfrisker Haven. Et stort, prægtigt Palmetræ breder sin Skjerm foran min Balcon, hen over det murede Bassin og Vandspring. Haven deler sig i flere Terrasser, en bred Stentrappe fører fra den øverste ned i et stort Blomsterparti. Hvilken Farvepragt og hvilken Forskjellighed af Blomster! selv fra Muurrevnerne skyde frem Nelliker og Cactus, hvilke man hjemme i Norden vilde opelske i Drivhuset. Pebertræerne helde sig som Grædepile hen over de store Vandkummer, hvor Guldfiskene svømme og de hvide Aakander groe; vi stige atter ned ad en Stentrappe og staae i Frugthaven. Citron- og Orangetræerne ere betyngede med Frugt, enkelte frembyde tillige deres hvide, stærktduftende Blomster. Her er Friskhed, Frodighed, Skygge og rislende Vande. Fra den øverste Vandbeholdning, hvor store Skildpadder svømme om, ledes paa maurisk Viis, gjennem Rør og hen ad Havens Muur, det friske, klare Vand

ned til de forskjellige Haveterrasser og taber sig som Vanding om hvert enkelt Frugttræ. Lidt dybere ligger Viingaarden med sit bladrige Løv og de tunge, saftige Druer.

Paa Pinieros var i de sidste Dage Sommeren endelig begyndt, her paa Bonegos var man midt inde i den. Det var en storartet Varme, den største Deel af Dagen lukkedes derfor alle Husets Døre og Vinduer, ikke en Solstraale kunde trænge ind; der blev halvmørkt i Stuerne, der ellers vare lyse og luftige, pyntede med Malerier, Statuer og Grupper; her var Bibliothek, Badekammer og Billard, og fremfor Alt, her var elskelige Mennesker.

Ved Dag kunde man i Haven kun holde det ud under de tætteste Træers Skygge, og vilde man over en Plet, hvor Solen skinnede, da skred man langsomt frem under sin udspændte, hvide Paraply. Morgen og Aften var det en Forfriskelse at træde ud i den stille, yndige Luft. Hvilken paradisisk Deilighed rundt om! jeg fornam en Fred, en Ro, som jeg kunde unde alle Mennesker. I Orangehaven blev tidligst Nat; Mørket lagde sig ind mellem Træerne, hvert Blad blev som et sort Fløiel, og hen over svævede de deiligt funklende Ildfluer; Lysene blinkede fra Setubals hvide Huse; de høie Sandklitter vare endnu at see ud mod det mørkeblaae Ocean, og i et Nu tændtes Stjernerne. Al den Deilighed kan ikke males, ikke gives med Ord.

En snever Dal, bevoxet med Viinranker, og hvor en lille Flods gjennemsigtige Vand strømmer under blomstrende Granatbuske, gjør Grændsen mellem Villaen og det gamle Trappistkloster Brancanas, et Navn, det har efter Stifterinden Donna Branca Annas. Her, som overalt i Portugal og Spanien, bleve i Revolutionen Munkene jagne bort. Et fattigt Ægtepar boer nu i Klosteret og har Tilsyn med den store, forladte Bygning; kun en Pind lukker Porten; i Kirken er ikke længer

Gudstjeneste, denne holdes i en af de smaa Stuer i O'Neills Villa, og er der ikke Plads nok, knæle de Andægtige ude i Haven foran Capellets aabne Dør.

Vor Nabo, Martinez, havde Nøglerne til Klosterets Kirke, Celler og Sale, med ham saae jeg disse; rundt om, ved at bryde Skillevæggen ned mellem de to nærmeste Celler, vare disse blevne eet større Værelse med den deiligste Udsigt, deels over Dalens Orangehaver, dels til Setubal, Bugten og det aabne Hav. Øverst oppe stode endnu uforandrede Novicernes Celler; de saae ud som Fængsler med smaa Kighuller. Her høit oppe, ud mod den indre Klostergaard, er en stor, tillukket Spadseregang, trist og øde, en lang Grav at gaae i, man tænker her kun paa Død og Begravelse; men aabnes Porten ud til Balconen, hvis Mure og Bænke ere prydede med Porcellainsfliser, da strømmer Lys og Orangeduft herind, og man har det deiligste Skue; dog endnu mere udstrakt er det fra Klosterets flade Tag hen over Novicernes Celler. End mere interessant blev det mig her, da jeg senere tilfods, tilvogns eller paa mit Esel havde tumlet mig fjern og nær i Dalen og paa Bjergene, hvert fremtrædende Punkt var da et kjendt Sted, hvis hele Deilighed jeg erindrede. Klosterhaven med dens Cypresser og Korktræer er ikke ved Muur eller Hegn skilt fra de omliggende Haver; i de stortudseende Landsteder boer kun Gartnerfamilien, Eieren holder sædvanlig mest af at blive i Byen.

Bjergsiden om Brancanas har et tykt Krat, der i hele den varme Sommertid forunderligt holdt sig grønt; øverst ligger Veirmølle ved Veirmølle. Haverne i Dalen prange med Citron- og Appelsinlunde, der vexle med Viinløvsalleer, hvor Rankerne støtte sig paa murede Buer; Granattræerne stode i deres Pragt med de ildrøde Blomster og de glindsende grønne Blade, Magnolietræet prangede med store, skinnende hvide Lotusblomster.

O'Neills Søn Carlos og jeg besøgte et øde lille Kloster

paa Bjergsiden under Palmella; vi rede derfra op til selve Fæstningen; Landeveien her, der tidligere var den eneste mellem Setubal og Lissabon, var nu ikke til at befare med lette, almindelige Vogne, vi kom frem som over Barricader, store Stene laae løsnede og kastede omkring. Men hvilket Skue jo høiere man steg! dybt nede Orangehaverne med Setubal, Oceanet, hele Bugten og Adofloden med dens Slyngninger.

Det blev vinterligt koldt heroppe, Vinden var gjennemtrængende som paa en Octoberdag i Norden, jeg var glad ved at kunne tage min tykke Vinterfrakke paa; endelig vare vi under Fæstningens forfaldne Mure, og Udsigten mod Nord aabnede sig; foran Korkskovene ned mod Tejo, paa den modsatte Bred Lissabon belyst af den nedgaaende Sol, Bjergene om Cintra løftende sig i den blaae Luft. Det var ikke let at rive sig løs fra dette Skue; men Aftenen faldt paa, vi maatte vende hjemad; den Hest, min unge Ven Carlos O'Neill red, gjorde dristige Spring over Skrænter og Dybder, medens jeg fulgte den brede Vei, der i Danmark vilde kaldes halsbrækkende, vi sang vore Sange, Luften gjenlød af portugisiske og spanske, danske og svenske Melodier; saa snart vi taug, hvilede en forunderlig Taushed over hele Egnen, Mørket vældede frem fra Buskenes Tykning; her syntes at være Sceneriet til en heel Røverhistorie, og vist nok, flere end een har her udfoldet sig; for endnu ikke ti Aar siden hørte denne Egn til en af de meest berygtede; man fortalte mig om en ung Landmand, bekjendt fra Tyrefægtningerne ved den Dristighed, hvormed han kastede sig mellem Tyrens Horn og lod sig løfte, den Forvovenhed, han viste paa Vildsvinejagten; han havde en Gang ene tumlet med et Vildsviin, begge styrtede de til Jorden, og først der lykkedes det ham med sin Kniv at dræbe Dyret. For en halv Snees Aar siden, da Røverne endnu huserede her, red han paa Jagt med sin Tjener, denne saae i Afstand to Menneskehoveder

stikke frem fra Buskene, han sagde det til sin Herre. „Det har ikke Noget at betyde," svarede denne, men under sin Manta lavede han Geværet til, og da de vare nær nok, raabte han: „svar hvem I er, eller jeg skyder!" der fulgte intet Svar, og Kuglen gik gjennem Røverens Bryst, før denne fik løsnet Geværet, den Anden sendte nu sit Skud og tog derpaa Flugten, men i samme Øieblik ramte ham i Ryggen et nyt Skud af den unge Mand. Det var i Ufredstid, nu er her sikkert, kun høit oppe i de nordlige Provindser høres en enkelt Gang om Røvere og deres Færd.

En større Tour i det varme Solskin gjorde jeg en af de følgende Dage op paa det nærliggende Mont Luis. Carlos var tilfods med sit Gevær i Haab om at finde Jagt, jeg sad paa mit Esel. Fra Viinhaverne, der omgjerdes af høie, tykke Rør, kom vi ud paa den stiløse Mark, mit Esel vilde aldeles ikke frem, Carlos maatte føre det ved Tømmen, uvilligt steg det op ad Bjergstien, som kun blev kjendelig der, hvor Regnvandet havde taget Løb; snart stod os en Lyngbusk i Veien, snart en mægtig, blomstrende Tidsel med den deiligste blaae Farve; jo høiere vi kom, desto rigere blev Vegetationen, her voxte i Mængde en Slags tornløse, blegrøde Roser, en Forskjellighed af Lyng, en Rigdom af mig ubekjendte Blomster og stærktduftende Grønt; men Vei og Sti forsvandt aldeles, Stenene rullede for Eselets Fødder, det steg med Vanskelighed, altid ført og fremskyndet af Carlos, der flere Gange var ved at falde og ideligt stak Bøssepiben mod mit Ansigt. „Er den ladt?" spurgte jeg. „Ja," svarede han, og saa blev den løftet, men snart igjen sank den ned, dog rundt om var saa megen Herlighed at see, at jeg glemte Dødens Nøglehul.

Enkelte Skyer laae tungt hen over Monte Arrabida og kastede Mørke ned i den mellemliggende dybe Dal. Jo høiere vi kom, des høiere løftede sig i Horizonten det udstrakte Ocean.

Den hele Natur havde en Alvor, en Stilhed, som ikke afbrødes af nogen Fugl; det var som før Dyrenes Skabelse. Flere Gange maatte jeg vende mig bort fra det mægtige Skue, idet mit Esel gik tæt ved den bratte Fjeldskrænt, og jeg følte nogen Svimmelhed ved at see ud over Dybet.

Først efter en Times Ridt naaede vi igjen nedad paa synlige Bjergstier; vi øinede et eensomt Huus, der maatte vi hen for at skaffe Eselet Vand at drikke; vi overgav det til Bonden, der tøirede det ved et stort blomstrende Laurbærtræ; Carlos meente at faae Skud, jeg fulgte ham tilfods gjennem Viinmarken ind i den løvrige Skov, hvor en klar Bæk slyngede sig og dannede smaa Fald over Klippestykkerne. Det uvante lange Ridt og den noget besværlige Vandring over den ujævne Jordbund havde gjort mig træt, Carlos skyndte sig ustandselig frem og foreslog mig at blive tilbage; her var just en smuk mosbegroet Plads mellem Myrter og Krusemynter, han skulde nok finde tilbage igjen hvor jeg sad, og snart forsvandt han mellem Buskene.

Uforglemmelige ere mig de Minuter, jeg her, fjern fra Alle, ganske ene, tilbragte i denne Stilhed, denne Skoveensomhed. Jeg tænkte kun lidt paa Røvere eller Vildsviin, de sidste vare her at frygte. Jeg følte mig saa opfyldt af den hele Naturdeilighed, i denne lette, milde, varme Luft, det var som en Kirkegang i den store, fremmede Gudsnatur; jeg følte en Tryghed i Gud, Følelsen fik Ord:

Er Du i Verden vide,
Du er dog Hjemmet nær,
Gud aander ved din Side
I Luft og Blomst og Træer;
Du høre kan hans Stemme
I Dig og rundten om,
Og føle Du er hjemme
Hvor Du i Verden kom.

Og stedes Du i Fare,
Er uforskyldt i Nød,
Han vil Dig vel forsvare,
Og der er ingen Død,
Og der er ingen Smerte;
Vort Jordlivs Stjerneskud
Er fra en Moders Hjerte
At flyve op til Gud.

Jeg hvilede nogle Minuter, men fik da Lyst at vove mig dybere ind i Pinieskoven, i den Tanke, at fandt jeg ikke Carlos, skulde jeg dog nok finde tilbage til Hytten, hvor Eselet stod. Snart blev Skovens lave Krat tættere, her var en Rigdom af blomstrende Myrtehække r; gamle Træer løftede deres Krone; Stien, hvor jeg gik, blev smallere, i korte Strækninger forsvandt den ganske; jeg var betænkt paa at vende om, da jeg foran mig, paa et stort mosgroet Klippestykke, hvor den rindende Bæk dannede et klart Bassin, saae min unge Jæger ligge at hvile sig; det var et heelt levende Billede, fuldt af Harmoni, den forunderlige Blanding af Syd og Nord, som Planteverdenen her frembød, viste sig ogsaa i hans hele Skikkelse, det kjække mandige Ansigt, solbrændt bruunt, de kulsorte Haar og Øienbryn, de aldeles lyseblaae Øine og det sørgmodige Smiil om Munden, maaskee lagt der i de sidste Maaneder; en eneste Søster, kun fjorten Aar gammel, Husets Skat og Kjærlighed, havde Gud kaldet til sig, det havde slukket Solskinnet i Forældrenes før saa glade Hjem, slukket Smilet om Broderens Mund.

Jeg fik ham fra at blive her længer i denne stille Eensomhed og snart naaede vi tilbage. Hjemreisen begyndte; Fugle viste sig i Luften, min unge Ledsager fulgte sin Jagtlyst og var mig snart igjen af Syne; jeg lod Tømmerne hænge løse paa mit Esel, det vidste Veien bedre end jeg, og da jeg endelig øinede Klosteret Brancanas, saa vidste jeg hvorhen

jeg havde at styre for at naae Hjemmet. Solen brændte, mit Asen vilde kun frem i Fodgang, med Eet standsede det, spidsede Øren, udstødte et forfærdeligt Hyl, steilede og tog til at løbe. Det var en Aseninde med sin skjønne Byrde, en Landbo-Matrone, der kom. Mit Esel gjorde høie Spring, det var vanskeligt at lære det Lydighed. Tilsidst maatte jeg staae af og trække det.

Gjennemstegt af Solen naaede jeg, efter et Par Timers Vandring, Bonegos, hvor et varmt Bad igjen forfriskede Lemmerne.

Efter Solnedgang sad jeg paa Terrassen under det høie Palmetræ ved Springvandet. Naturskjønheden rundt om, Aftenens Deilighed, den Stemning den løftede ind i, kan Erindringen gjemme, men ikke gjengive, og dog forsøgte jeg at lægge den paa Papiret, Vers for mig selv og for Vennerne.

Hvor Aftenen er deilig, forfriskende mild,
Og Stjernerne store og klare!
Ildfluer, som Gnisterne fra en Ild,
Hen over Orangerne fare.

Jeg hører det rullende Verdenshav,
Min Hjemvei, den snoer sig om Jorden,
Den friske Luftning sit Kys mig gav,
En Hilsen derhjemme fra Norden.

I den det klinger om Atterkomst,
Gud lade de Tærninger trille!
Mit Danmark, du deiligste Kløverblomst,
Saa sød, saa frisk og — saa lille!

Jeg skrev dette lille Vers ind i en Stambog og føiede til:

Deroppe i Nordens græsgrønne Dal,
Med alle de gamle Minder,
Vil Tankerne flyve til Setubal
Til Venner og til Veninder.

Det var Sanct Antonii Fest. Ud paa Aftenen tændtes store Blus, deels foran paa Bjerghøiderne, saa langt man kunde øine, deels foran Landboernes Huse i Orangehaverne; her dandsede Piger og Karle rundt om Ilden til den tidlige Morgen. Hele Setubal laae i Glands og Glorie; Blus ved Blus lyste paa Pladsene, i Gader og i Stræder. Raketter stege rundt om, fra Byen, fra Skibene og selv ovre fra Sandklitterne, hvor en enkelt Sømand eller Hyrde tilfældigt var.

Vor Nabo Martinez kjørte mig og Husets lille Broderdatter ind til Byen for ret at see al den flammende Herlighed. Det var aldeles en halsbrækkende Fart, ad den forfærdeligt slette og krinkelkrogede Vei, hvor vi snart foer afsted i Natmørke, snart i blendende Ildlys fra de store Baal foran Landhusene vi kom forbi; vi foer afsted indtil vi naaede ind i Byen, der gik det kun langsommeligt. Næsten alle Mennesker vare ude paa Gaden; stor Trængsel var der i de smalle Stræder, hvor paa et eller andet Sted St. Antonii Billede, illumineret med Lamper, eller et Alter med Lys, var reist til Helgenens Ære. Et heelt Tog, meest Søfolk, kom, fulgte af Qvinder og Børn med Sang og Musik, det vil sige med Fløite og Tromme. I flere Stræder, hvor vi maatte frem, var der ikke Andet for end at kjøre hen over Baalet; halvnøgne Smaadrenge morede sig med at springe over Ilden, Gløder og Gnister fløi rundt om. Musiken klang saa vildt, den mindede om Negerdands-Melodi. Troldkjærlinger og Raketter fløi hen over os og hen under os, de spruttede og surrede hen ad Brostenene, over og under Vognen og Hesten; at denne ikke løb løbsk er mig ligesaa ubegribeligt, som at vi ikke væltede i al den Ild og alt det Mørke, der skiftede med hinanden; jeg var aldeles forberedt paa at brække et Been eller en Arm.

Byen tog sig ved Aftenen, i denne festlige Belysning, ganske livlig og lystelig ud, ved Dagen derimod, naar Solen

brændte, havde den et stille, forladt Udseende. I Gaderne eller hen over Pladsene gik da kun, og under stor hvid Paraply, eller red paa sin Hest eller sit Esel, et enkelt Menneske. Den største og smukkeste af Pladsene er unegtelig den som bærer Navnet efter den portugisiske Digter Bocage, der er født i Setubal og, som det sædvanligviis skeer, er død i Armod; men nu skal her reises ham et Monument, hvortil der indsamles Bidrag; Setubal er stolt af sin Digter.

En af Portugals unge lovende Digtere, Portella, der lever her og har udgivet et Bind Digte, opmuntret af den høitskattede Poet Castilho, skrev i Byens Avis, ved min Ankomst, et digterisk Stykke i Prosa, en Hilsen til den nordiske Digter i Bocages By.

Setubal tager sig smukkest ud fra Fjorden; man seer her Byen i hele dens Udstrækning, med de noget forfaldne Huse; her ud mod det gamle Fort ligger Brødrene Carlos og Eduard O'Neills Gaard, med Contor og hængende Have; en ægte gammel Consulatbygning. Man kommer derind gjennem et Slags Dile, en bred paladsmæssig Trappe fører op til Contoret; Corridor og Trappevæg ere smykkede med næsten alle Landes Vaaben, malede paa Træskiver, som Consulatsskilt. Det var et heelt Billedgaleri, en Congres af Magter, England, Rusland, Preussen, Frankrig, Danmark, Sverrig, Norge, Pavestaten, ja jeg troer ikke at noget europæisk Land savnedes, ogsaa Amerikas forenede Stater var her med Vaaben og Flag.

Setubal har militair Besætning; i Gjenbobygning, det gamle Fort, er Casernen; det var, saa vidt jeg saae, unge Mennesker, sortbrune af den brændende Sol. I et stort offentligt Haveanlæg udenfor Byen, hvor et Musikcorps spillede om Søndag Eftermiddag, viste sig noget Folkeliv, men ikke støiende og ildfuldt som ellers hos Sydboerne; de gode

Borgermadamer sad alvorlige og stille paa Bænkene, Mændene bevægede sig livligere op og ned. Støiende Munterhed saae jeg kun paa den omtalte St. Antonii Fest og ved en stor Tyrefægtning, der, St. Peters Dag, holdtes i det mellem Byen og Banestationen reiste Amphitheater.

Alt det Barbariske og Blodige, som en Tyrefægtning i Spanien frembyder, er allerede fra Omskiftelserne til det Bedre, under Don Pedro, bortfaldet. Tyrens Horn blive omvundne, at de ikke skulde dræbe de stakkels Heste.

Amphitheatret er en stor firkantet Bygning med Loger gjennem tre Etager, alle under Tag, Arenaen er derimod en Ottekant under aaben Himmel. Det var meest Almuesfolk, Bønder og Fiskere jeg her saae samlede, Logerne vare overfyldte og frembøde det meest brogede Skue. Orchestret spillede spanske Boleros; nu kom tilhest en selskabsklædt, velfriseret ung Herre, han hilsede til alle Sider; Tyren blev indladt og længe varede det ikke før der blev jaget den en Piil ind paa Siden af Halsen. To unge Landboere, der stode for disse Tyrefægtninger, traadte op og viste sig som veløvede Banderilleros, de vare smukke Mænd, klædte i Fløiel og Guld, dertil velfriserede, som skulde de paa Bal. Foruden disse vare endnu tre ældre Banderilleros og nogle Bønder, i hvide Buxer og storblomstrede brogede Trøier. Som i Spanien, saa ogsaa her, efter Kampen aabnedes Skranken for en Flok tamme Tyre med Klokker om Halsen, de hentede de stridbare Tyre, der brølende og bloddryppende ved de mange Pile, der vare stukne dem gjennem Halshuden, forlode Kamppladsen. Noget Nyt, jeg ikke havde seet i Spanien, var, at Bønderne, der havde ført Tyrene herhid fra Campagnen, ogsaa viste deres Dristighed. De stillede sig lige for Døren til Stalden eller lagde sig ned paa Jorden foran og lode sig nu angribe af

Tyren, men vidste strax ved et Spring, ved en rask Svingning at unddrage sig Stødet, og lægge sig mellem Hornene paa den, der da til almindelig Jubel løb et Stykke med dem. De andre Bønder grebe nu fat i Tyrens Horn og Hale, spændte alle Kræfter an og befriede Kammeraten. Een af de dristige Bønder blev dog saaledes traadt paa af det rasende Dyr, at han maatte bæres bort og blive aareladt af Lægen.

Dette Slags Tyrekamp tage ogsaa Private Deel i, og man fortalte, at den fordrevne Don Miguel just heri har viist en stor Forvovenhed og ved den erholdt Folkets jublende Bifaldsklap.

Kun saaledes ved festlige Leiligheder saae jeg i Byen noget til Folkemængden, det skulde da være i Kirkerne, og af disse maa jeg med et Par Ord omtale Jesuskirken, en af de smukkeste Smaakirker, jeg endnu har seet. Den har Noget saa luftigt og lyst; hver enkelt Søile herinde dannes af tre andre slanke og smidige, der spiralformede omsnoe hverandre; det konstigt udskaarne Alter straaler af Forgyldning; hele den nederste Deel af Muur og Vægge ere beklædte med Porcellainsfliser, der have fromme Billeder til en heel Legendebog; imellem Kirkens Oliemalerier ere to af Portugals største og meest berømte Maler Gran Vasco; de forekom mig i Farve og Tegning at minde om Holbein.

I Bugten laae en Deel Skibe med forskjellige Nationers Flag, og enkelte Lystbaade tilhørende Bosiddende i Setubal. Paa Eduard O'Neills Baad vaiede Danebrog, det var et smukt lille Fartøi; et lignende havde Portugiseren Hr. Arenz, en Mand, der blev mig interessant ved sit Sprogtalent; han talte ganske fortræffeligt Dansk og havde dog aldrig været i Danmark, ja ingensinde været udenfor sit Fædrelands Grændse. Den Forbindelse han stod i til Skippere fra Danmark, Norge

og Sverrig, havde lært ham at tilegne sig disse Landes Sprog og at kunne tale med de tre Nationer i deres Modersmaal.

Ved Quaien laae store Fiskerbaade, man kunde faae til en Ro- eller Seiltour, vilde man besøge Setubals Pompeji, den forsvundne, nu halvopgravede Fiskerby Troja, eller see det flere Timer herfra ud mod Oceanet liggende Monte-Arrabida med det forladte Trappistkloster og sin vidunderlige Hule.

En smuk Solskinsdag, men desværre temmeligt seent, Flod-Tiden nærmede sig allerede, steg jeg med Carlo O'Neill og hans Familie i en af disse Baade, roet af flere kraftige Sømænd. Vi sad under et udspændt Solseil, Fartøiet styrede ud imod det aabne Atlanterhav og vippede ikke lidt, det salte Vand sprøitede hen over os. Det var et smukt Skue at see mod Setubal og den hele Kyst, vi gyngede forbi. Først kom den lange hvide Række Huse med grønmalede Altaner, røde Døre og Porte. Kirkerne kigede kun lidt hen over Husene; Skibene flagede inde i Havnen, der vare russiske, franske og spanske. Byen laae bag os; Billede vexlede paa Billede, her et gammelt Kloster, der et forladt mægtigt Castel, jeg øinede de kæmpestore Aloer ved Veien, og paa Bjerghøiden Veirmølle ved Veirmølle. Vi saae Klosteret Brancanas, vor Villa Bonegos, St. Luis og Palmella.

Efter at have roet en Timestid nærmede vi os Kystens Hjørne, hvor paa Klippen, høist malerisk ud mod Oceanet, ligger et Castel med en lille militair Besætning, der skal bevogte Indløbet til Setubal. Brændingen slog mod Klippen og de lave Mure, vi maatte holde fra; Baaden dreiede forbi, og ud for og om os laae det store aabne Verdenshav. Hvor udstrakt, stille, og dog en saadan Brænding mod Kysten og hen over de mange Sandbanker; vi styrede mellem disse hen mod den alvorligt udseende Fjeldryg Monte-Arrabida. Lange Bølger, skinnende hvide,

løftede os, endnu havde vi næsten Halvveien tilbage før vi kunde naae den mørke Klippekyst. Luften var klar og gjennemsigtig, tydeligt saae vi paa Bjergsiden det forladte Trappistkloster, eengang helligt og hædret; altid i Eensomhed, altid besværligt at naae. Helst vælge de Besøgende Søveien, thi fra Landsiden er det kun den sikkert klattrende Fodgænger og det forsigtige Muuldyr, som finder Sti og Fodfæste. Klosteret i sin Forladthed og Eensomhed er vel en besværlig Reise værd, og dog besøges det kun af og til af en enkelt Fremmed. Mærkeligere end selve Klosteret er den mægtige Drypsteenshule nedenfor ved Havspeilet; dens høitpriste Storhed og maleriske Deilighed er forbausende.

Mod disse Klipper strandede et Skib, der havde ombord et malet Billede af Gudsmoder; ved Strandingen løftede hun sig fra Lærredet, svævede og lyste til Frelse høit fra Klippen, og der blev Klosteret bygget og Billedet at see. Under Klosteret selv op fra det dybe rullende Hav løfter sig den vidunderlige Grotte, en heel Fjeldkirke med phantastisk Kuppel, nedhængende Orgelpiber, Søiler og Alter; hen til dette, paa sin Baad, gled i Klosterets Dage Fiskeren, naar han vendte hjem fra sin Fangst; her lagde han som Offer en Deel af de fangne Fisk, læste stille sin Bøn, og lod saa Baaden glide ud igjen fra den lydløse Kirkehal, hvor altid en Lampe brændte. Vi nærmede os Grotten paa omtrent halvanden engelske Miil, alle Omrids af Fjeldet var at see, men stærkere rullede Søen hen over Sandbankerne, Flodtiden raadede, jeg maatte vende om, opgive at glide ind i den sælsomme Hule, naae det eensomme Kloster, hvor Søfuglene kredse om, og hvor Vildtet ikke opskræmmes af Jægeren.

Vi vendte tilbage, men ikke hjem, styrede over mod Isthmen for at see Resterne af den i Sand begravne By: Troja. Phoenicier have grundlagt den, siden have Romerne boet her

og samlet Saltet paa samme Maade som det endnu samles; de store Beholdninger vidne herom.

I den ældste Tid skal Havets Indløb have været heelt østligt oppe; den nuværende Indfart er bleven brudt ved en stor Oversvømmelse, der lukkede med Sand den tidligere. Alle Beboerne maae være flygtede, man troer at de først have søgt Bjergryghøiden og anlagt det nuværende Palmella, men senere ere flyttede ned ved Strandbredden og der grundet det nuværende Setubal.

Over en Time gik, før vi naaede Sandklitterne; disse ere begroede med Buske, Tidsler og Blomster, værdige at prange i vore Drivhuse. Hvor vi stege i Land laae store opstablede Steenbunker, blevne til af Ballast fra Skibe, som her i Bugten havde hentet deres Ladning Salt. Her laae saaledes store og smaa Stene fra alle Verdens Lande, fra Danmark og Sverrig, fra Rusland, som fra China, der kunde skrives et heelt Eventyr herom. Vinden luftede, men gav dog ikke Køling nok i det brændende Solskin her mellem Klitterne. En stor Udgravning var begyndt, men igjen standset af Mangel paa Pengemidler; Udbyttet havde heller ikke været stort, dog saae man Grundlagene af Huse, flere Alen høie Mure, Rester af en heel Gade; i denne var et endnu nogenlunde bevaret Badekammer, Gulvet af Mosaik og Væggene med Marmorplader. Heelt ud i Vandet laae Stumper og Stykker af antike sønderbrudte Krukker og store Muursteen, ogsaa gamle Mønter vare at finde.

En Timestid tilbragte vi herovre i dette Øde; ikke en Hytte var at øine, Sandhøiderne strakte sig ud mod det aabne Ocean. Paa Hjemfarten havde vi stærk Søgang, mere end en Time gik før vi naaede over Bugten til Setubal. Ved Landingsstedet laae flere Baade ladede med Salt i store Stykker, som var det Iismasser, hentede for Sommerbeholdning.

Vognen ventede os, Aviserne ventede os; dem især grebe vi efter for at høre og vide hvorledes det stod til ude i Verden. Det skjønne, ulykkelige Spanien, hvorledes stod der til? Tydskland var sin egen Krigsskueplads; Jernbanerne der vare brudte op, Kampen begyndt; medens der Blodet flød og Dødssuk lød, hvilede Fredens Velsignelse deiligt over det fjerne, afsluttede Portugal; jeg fornam og nød denne Ro, denne Skjønhed og Fred.

Aftenen var saa smuk, saa stille, saa drømindbydende; Stjernerne funklede, Blus lyste i de store Frugthaver, Ungdommen dandsede. Jeg besøgte med et Par unge Venner en Dandseplads, og da jeg senere alene gik under Granatbuskene til Hjemmet, sænkede sig det hele Billede i min Sjæl, for altid at blive der.

Paa en af de første Dage plantede jeg udenfor vor Villa, nær ved den høie Palme, et lille nordisk Naaletræ. Det vil groe, Nordvinden suse deri en Hilsen oppe fra Norden.

Derop gik snart min Vei. Allerede havde jeg her i Setubal tilbragt en Maaned, denne med de fem Uger paa Pinieros var mere end den halve Tid jeg havde bestemt til Opholdet i Portugal; vilde jeg altsaa endnu før Afreisen besøge Coimbra og Cintra, da maatte jeg afsted eller bestemme mig til at overvintre herude.

For Øieblikket stillede Hjemreisen sig besværlig; enten maatte jeg igjen med Diligence gjennem det nu sommerhede, urolige Spanien, eller med Dampskib fra Lissabon til Bordeaux; hvorledes vilde Reisen videre stille sig? Hvilke Dimensioner kunde Krigen i Tydskland tage, vilde Frankrig komme med ind i denne; vilde jeg være nødt til at prøve hele Søveien fra Frankrig til England, op til Norge, for derfra at naae hjem. Et Øieblik var jeg tilsinds at blive i Portugal og see Tiden an; et andet Øieblik kom mig i Tanke det gamle Ordsprog: Kjær Gjest bliver kjedelig naar

han sidder for længe i fremmed Huus.“ Jeg havde vel endnu aldrig prøvet Sandheden heraf og vilde tilvisse heller ikke her være kommen dertil, men Ordsproget var mig i Tanke; jeg tænkte saa længe over Søreisens Besværlighed og Alt hvad der kunde møde i en krigerisk bevæget Tid, at min dobbelte Natur, Frygt for Fare og Lyst til at prøve den, kom i stærk Bevægelse, og da, som altid, slog Villien Frygten ihjel. Jeg tog Bestemmelse at forlade Portugal midt i August og derfor i de faa Uger, jeg endnu havde tilbage, ret at see mig om i dette skjønne Land.

Det var ikke med let Hjerte jeg kunde sige Lev vel til Vennerne paa Dos Bonegos, disse elskelige Mennesker, dette hyggelige Hjem, denne deilige Natur. Den sidste Aften gik jeg ind i Brancanas' Klosterhave; her var en Stilhed, en Eensomhed, en forfriskende Duft fra Træer og Buske; Stjernerne funklede; mit Sind var tungt, mit Hjerte fuldt af Veemod, min Stemning blev Sang:

Jeg Guds Verden har seet,
Jeg har grædt der og leet,
Visner hen, Roser, røde og hvide!

Naar min Stjerne gaaer ned,
Mon i Klarhed jeg veed
Hvad ustandseligt jeg gaaer imøde?

I den rullende Sø,
Skal min Tanke der døe,
Det Levende blive det Døde?

Hvad jeg følte og sang,
Skal det døe som en Klang
I det udstrakte mægtige Øde?

I den tidlige Morgen fulgte Carlos O'Neill og Søn mig paa Jernbane og Dampskib til Lissabon, om Aftenen var jeg paa Pinieros.

Fra Havemuren saae jeg i Horizonten mod Syd i Skygge-Omrids Palmella, St. Luis og hele Bjergstrækningen Monte-Arrabida, nu et Hjemland for mig, kjendt og kjært. I Udkanten af Lissabon skinnede Lygterne, som var der stor Illumination; Vognrummel, Støi og Raab lød herud i Stilheden; jeg saae mod Byen og hen mod den store Vandledning over Alcantara-Dalen, snart skulde jeg ogsaa, og vistnok for altid, sige dette Hjem Lev vel! Alt flyver hen, skifter og omvexler.

Paa Pinieros havde Naturen heelt forandret sig i den Maaned jeg havde været borte herfra. Græsset rundt om var afsvedet, Havens Blomster veirede hen, Passionsrankerne hang med store Frøæbler, som grønne og orangegule Æg, mellem det mørke Løv. Udenfor paa Marken laae Kornet høstet og henlagt paa en dertil indrettet Plads, det blev ikke tærsket men traadt af Oxer. Hele Campagnen frembød et eneste guult Stykke Land, kun Cypresserne, Figen- og Olietræerne gave Afvexling.

IV.

Besøg i Aveiro og Coimbra. Cintras Deilighed. Afsked fra Pinieros.

Universitetsbyen Coimbra skulde jeg see, og dertil en endnu nordligere liggende By, Aveiro. George O'Neill havde Forretninger; hans Broder José vilde gjøre Reisen med; vi havde Jernbane endogsaa til Oporto.

I godt Humeur og deiligt Veir foer vi afsted, langs Tejofloden, der ud fra Lissabon breder sig som en Sø heelt over mod Byerne Salvaterra og Benavente, men derpaa bliver mere og mere smal, med store Sandbanker, der gjør Skibs-

farten vanskelig; med Eet dreier den Øst paa og forsvinder mod Estrella, Bjergene, der gjør Grændse mod Spanien; endnu laae Snee deroppe.

Vi kom gjennem flere Korkskove; de nærmeste store Træer stode afpillede deres Bark. De friske, grønne Riismarker mindede om vore Kornagre i det tidlige Foraar. Skovhøider, enkelte Ruiner, Grupper af Mennesker gave Landskabet Afvexling. Henne i Skyggen af maleriske Olietræer sad med sin Hjord en Svinehyrde, et fortræffeligt Billede til den bibelske Parabel. Han sad og spiste sit Brød og sin Ost, drak Vand dertil, ikke Viin, saa nøisom er den portugisiske Bonde.

Gjennem Skov og Krat naaede vi, paa Jernbanen fra Lissabon, det malerisk liggende Coimbra, hvor det ene høie Huus løfter sig over det andet, omgivet af Haver og Skov, tæt ved den brede Mondegoflod. Vi standsede ikke; først paa Hjemfarten skulde vi kjende Portugals Universitetsstad.

Lidt Nord for Coimbra hørte Skoven op, og Egnen sænkede sig til fladt Land. Ved Aveiro er man aldeles i et portugisisk Holland, sumpet og fladt, med gravede Canaler; men den hollandske Frodighed og Friskhed mangler.

I gammel Tid var Egnen her frugtbar og god, men efterhaanden som Sandet stoppede Mundingen af Floden Vouga, blev snart den flade Landstrækning milevidt forvandlet til Sump og Morads og derved den meest usunde Deel af hele Landet. I Aaret 1801 begyndte man at lade grave en Canal, der blev færdig i 1808. Vandet fik igjen Afløb, Egnen blev igjen sund og beboelig; Canalen blev ført heelt op til Byen, der af Floden Vouga deles i to Dele.

Det flade Land, de mange Trækbaade, Aveiro selv og den nære, sandede Strandbred førte Tanken op til vore nordlige Vestkystbyer; den graae Luft, den fugtige Taage, der laae over

hele Landskabet, bidrog til, at man maatte troe sig oppe i Norden og ikke i det varme, skjønne Portugal.

Idet vi kom, sænkede sig Taagen, vaad og raa, ret et Stykke jydsk Vesterhavsguse. Det var netop Ebbe, vi saae en moradsig Flodbund, men intet rindende Vand. Den lange, lave Vandledning viste os sine vaade Mure. De mange Qvinder, vi mødte og kom forbi, vare tæt tilhyllede og saae forfrosne ud i deres store Kudskekavaier; dog, det maa jeg indrømme, her saae jeg de første smukke Ansigter, jeg havde seet i Portugal, men Qvindeskjønheden blev aldeles ikke understøttet eller fremhævet ved Klædedragten. Selv de ganske unge Piger bare den samme tunge Kavai som de gamle Koner; den hang dem ned om de nøgne, snavsede Fødder. Hatten var af sort Filt med en Skygge over en halv Alen bred; ovenpaa dette Hovedtøi stillede de den store Kurv, hvori de opstablede den Reisendes Koffert og Natsæk, som de saaledes bare til Hotellet. De vare, trods den svære Byrde, dog livlige og sladdrede baade med Mund og med Øine.

Staden Aveiro med dens Omgivelser tilhørte engang Hertugen Don Joseph Mascarenhas, der under Joseph Emanuel blev anseet som Hovedet for et af Jesuiterne ledet Parti af Misfornøiede og tillige med Marquien af Tavora blev dømt skyldig i Mordforsøg paa Kongen. I den senere Tid er Dommen bleven anseet for overilet; sex af de Dødsdømte ere blevne erklærede for at have været uskyldige. Det var i hiin skjønne, romantiske Tidsalder, som vi kalde den i Modsætning til vor humane Tid, at Hertugen af Aveiro blev med Strikke om Halsen ført til Retterstedet, der radbrækket og endnu levende lagt paa Baalet. Denne mørke historiske Erindring var den eneste, min Hukommelse havde at knytte til Aveiro.

Man har kaldet denne By: det portugisiske Venedig, men Intet her, uden de gondolformede Trækbaade, minder om Adriaterhavets Stad.

Med mine Reisefæller travede jeg om i de snevre, brogede Gader; at her viste sig Fremmede syntes næsten en Begivenhed, idetmindste vakte vor Ankomst Opmærksomhed, og man stirrede fra Døre og Balconer efter os tre Fremmede. Byen selv frembød os intet Mærkeligt; Leietjeneren nævnte imidlertid som en Mærkelighed en Plads ved Erkebispens Bolig og førte os derhen samt et Slags offentlig Have, hvorfra vi, ved Besøget næste Dag, medens Sollyset kæmpede mod Taagen, kunde øine Fartøier ude ved Flodmundingen.

I Aveiro var der ikke lysteligt at være! Heldigviis vare O'Neills Forretninger her snart bragte til Ende, og efter et Døgn forlode vi den kjedsommelige By for at naae det romantiske, smukt beliggende Coimbra, Portugals Universitetsstad.

Endnu laae en kold, vaad Taage over den hele Egn, men alt som vi foer frem fra Lavlandet og kom mellem Høider og Skove, begyndte Solen at vise sig; i Stationen ved Coimbra skinnede den med sydligt varme Straaler, og at disse ogsaa vare i Folket selv, fik man her at fornemme. Her var en Tummel, en Støi, en Vildhed som hos Folkefærdet i en neapolitansk By. Droschkekudskene styrtede sig over os og vore Sager; to brødes om en Koffert, hver vilde have den paa sin Vogn; de hverken saae eller hørte Eiermandens Indsigelser; de reve og slede i Tøiet; Een løb med eet Stykke, en Anden med et Andet, det var som en Plyndring; det manglede kun, at Kniven skulde have blinket. Det var en heel Kamp, før det lykkedes os at komme i een Vogn sammen; flere Reisende sad her allerede; lidt Plads var her, knuget og presset sad vi Alle som i en spansk Diligence, og under Raab og Skrig foer vi saa frem langs Mondegofloden, hvis brede Leie snarere frembød Skuet af Sandbunden end af rindende Vand. Dog, hvilken Friskhed og Skovdeilighed rundt om! Byen selv løftede sig som Pragtblomsten i hele Bouquetten.

Coimbra ligger op ad Bjergsiden, den ene Gade høiere oppe end den anden; flere af Husene rage med tre, fire Etager hen over de andre. Gaderne ere snevre, krogede og gaae bestandigt opad; høie Steentrapper føre gjennem enkelte Bygninger fra et Stræde op og ud i et andet; Boutiker og Boglader ere her i Mængde. Overalt møder man Studenter, nu en Enkelt, barhovedet, læsende i en Bog, nu Flere Arm i Arm. Deres Dragt er malerisk, og de minde os i den om Faust og Theophrastus. Klædningen bestaaer i en lang sort Talar og en kort Kappe af samme Farve. De Fleste gik barhovedet paa Gaden og langs Mondegofloden. Huen, de ellers bære, er stor og tung, et Slags nedhængende polsk Hue. Man fortalte, at i Vintertiden gave Studenterne eengang om Maaneden en dramatisk Forestilling, hvortil da indbødes Professorer og Borgere med deres Hustruer og Døttre. I Gaderne klinge tidt Guitaren og Sangen til en Serenade; med Guitaren eller Geværet over Skulderen jager den muntre Ungdom afsted paa de leiede Heste ud fra den gamle By, ud i den friske Skov, i Bjergene, til Livslyst og Eventyr, og Ungdomshjertet bringer Erindringer for de kommende, gamle Dage. Freidigt og frit synes Livet her i denne paradisiske Natur. Man fortalte imidlertid, at under Don Miguel gjorde nogle af Coimbras Studenter lidt Optøier, og han lod strax et Par hænge op i Galgen; det var i den Tid ikke noget Mærkeligt.

Klostret Santa Cruz, som ligger i den nederste Deel af Byen, er tilvisse et Besøg værd; det er ikke beboet; øde og eensomt er her, men Klostergangene om den lille Have ere saa romantisk skjønne og have beundringsværdigt udhugne, lette Buer. I Kirken, paa hver Side op imod Høialteret, hæve sig to pragtfulde Gravmonumenter med de Afdødes i Marmor meislede Skikkelser. Her hvile Kongerne Sancho den Første og Alfons Henriques; ogsaa opbevares her et Billede, malet af Gran

Vasco, men i Tegning og Farve meget forskjelligt fra de Malerier af ham, jeg havde seet i Setubal.

Fra Klosteret og Kirken stige Gaderne høit op mod Universitetet, en vidtstrakt Bygning, der indtager Høidepunktet af Staden. Her oppe, gjennem en af Stadens høiestliggende Porte i den forfaldne Fæstningsmuur, kommer man ind i den botaniske Have, der er rig paa sjeldne Blomster og Træer. Store Palmer og blomstrende Magnolier prangede mellem en Fylde af Løv- og Naaletræer; her var imidlertid ikke et Menneske at see, og næsten ligesaa eensom var den smukke Vei herfra under Byens gamle Mure; et frodigt Græs og friske Slyngplanter voxede rundt om, og tilhøire inde i Haverne prangede Orangetræer, store Cypresser og Korktræer. Jeg mødte nogle Studenter, alle i deres middelalderlige Dragt; en Enkelt gik eensomt, læsende i en Bog, tre Andre kom i livlig Samtale, med Guitaren over Skulderen; deres Optræden i disse Omgivelser satte mig i Stemning, det var, som om jeg levede tilbage i et tidligere Aarhundrede; en heel Digtning fra hiin Tid løftede sig i Tankerne, men ikke Alt, hvad de bære, kommer paa Papiret.

Veien førte ned til Floden, hvor, midtveis ude, laae et Par Træskure, der tjente som Badehuse. Qvinder med opkiltrede Skjørter vadede over for ikke at gaae den længere Omvei ad den gamle, paa mange Buer udstrakte Bro, der fører fra Byen til det paa den anden Flodbred liggende Nonnekloster, Santa Clara, en umaadelig stor Bygning, tæt ved La Quinta dos lagrimas. I Haven der ligger endnu, halvt i Ruin, Slottet, hvor den skjønne, ulykkelige Ines de Castro med sine uskyldige Børn blev myrdet. Det er vidt bekjendt, at den portugisiske Infant, Don Pedro, ægtede den skjønne Ines, som ogsaa var af kongelig Slægt; Ægteskabet var imidlertid hemmeligt, Don Pedro vovede ikke at tilstaae det for sin strenge

Fader, og denne, underrettet om hvad der var skeet, tvang ham til at ægte en Anden og lod imidlertid Ines og hendes Børn myrde. Det skete i denne Havebygning. Faderen døde snart efter, og da lod Don Pedro, som nu var Konge, Liget af sin Elskede tage ud af Kisten, lod det iføre kongelig Pragt og sætte paa Thronen, hvor det hele Hof maatte knæle og kysse den Dødes Haand.

I Quinta dos lagrimas, som Haven hedder rundt om Bygningen, hvor hun blev myrdet, risler endnu den Kilde, hvor Ines og Don Pedro saa ofte sad under de høie Cypresser; endnu skygge disse, paa eet Træ nær, hvori stod skrevet: En diy ombra a Ignes formosa. Træet faldt i et Stormveir, Kilden selv vil ogsaa engang høre op at risle, men Versene om Ines i Camõens' „Lusiade" ville aldrig forgaae; de staae indgravede i en Marmorplade tæt ved den endnu levende Kilde og sige, men i klangfulde Ord og i melodiske Rhythmer, som vi ikke mægte at gjengive: „Mondegos Døttre græd i lang Tid, erindrende de Taarer, som her vare grædte; de forraadte det til Kildens klare Væld og gav Væld et Navn, som endnu vedvarer: „Kjærligheds Lykke". Den fandt hun her. Seer Du, hvor friskt Vældet sprudler, hvor det bedugger Blomsten? Væld er Taarer, og dets Navn er „Kjærligheds Lykke".

Allerede samme Dag jeg var indtruffen, fik jeg, ud paa Eftermiddagen, Besøg af Professoren i Literaturhistorie, en født Slesviger, af hvem jeg hørte, at enkelte af mine Eventyr, saaledes: „Verdens deiligste Rose", vare oversatte paa Portugisisk, og at han, med en yngre Videnskabsmand i Coimbra, tænkte paa at oversætte flere ikke blot af mine Skrifter, men af Ingemanns historiske Romaner, idet han antog, at den danske Literatur i det Hele havde Noget, der maatte tiltale det portugisiske Folk.

Ved ham blev jeg næste Morgen ført til Festlighederne i

Universitetet, hvor en ung Mand fik „Doctorhatten“. Universitetssalen var opfyldt af Mennesker, størstedelen Studenter. Paa hver Side af Salen sad de forskjellige Faculteter i deres forskjellige Farver, Hvidt og Blaat, Rødt og Guult; den creerede Doctor laae knælende paa en Ophøining nær ved den kongelige Throne. Fra Sideværelserne vare heelt ind i Salen store Balconer opfyldte med Damer. Et Musikcorps havde Plads paa Salens Gulv, nær ved Indgangen. Jeg blev indbudt til at overvære Festen og mødte al Forekommenhed; jeg saae det pragtfulde Capel, Thronsalen og Bibliotheket, der er opført i Rococo-Stiil, prangende med stolte Buer, Forgyldning og Loft-Malerier. Bibliothekaren tog frem flere sjeldne Udgaver af „Lusiaden“, forzirede med gode Kobberstik. Jeg saae to skrevne Bibler, i hvilke flere Blade syntes lutter konstige Slyngninger og Sving, men seete gjennem et Forstørrelsesglas var hvert Blad et lille Mesterstykke af Konst og Udholdenhed; det viste sig, at hver Linie i disse Sving og Slyngninger vare skrevne Ord, Bibelens Ord paa Hebraisk, udførte med en forbausende Flid og Udholdenhed.

Hele denne Morgen og Formiddag var det en styrtende Regn, noget Usædvanligt her for denne Aarstid. Man sagde i Spøg, at det var mig, der havde bragt en nordisk Sommer derned. Ja tilvisse, hvilket Veirlig! Folk holdt sig inden Døre, Gaderne vare som rindende Floder, Veie og Stier laae under Vand. Saaledes vedblev det endnu, da jeg under Paraply, hoppende fra Steen til Steen, steg ned fra Universitetet og saae ud over Floden, som nu fik Vand. Regnen pidskede med Vandsvøber; der laae som et Slør af Vand hen over Haverne og hele Egnens Skovherlighed. De sorte Cypresser ved Kjærlighedskilden i „Taarernes Have“, som Camoens og Folket kalde den Quinta, hvor Ines blev dræbt, stode som florombundne Marchalsstave foran Huset, Mindernes Sarkophag.

Coimbra er et Sted, hvor man skal blive ikke blot nogle Dage, men flere Uger, leve sammen med Studenterne, flyve ud i den frie, deilige Natur, give sig hen til Eensomheden og lade Erindringen oprulle Billeder fra Sagn og Sange, fra Stedets Historie.

O'Neill vilde til Lissabon, Jernbanesignalet lød, Locomotivet pustede, afsted gik det over Mondegofloden, endnu et Blik til Coimbra, der med sine brogede Huse skinnede som en stor Bouquet paa Høiden i alt det Grønne. Regnen begyndte at sagtne; det vaade Veir forskaffede mig imidlertid Synet af et her i Egnen eiendommeligt Costume: Landboerne bare Regnkapper af Halmstraae, gule eller skinnende hvide; det var et Slags Straapelse med lange Slag, aldeles af Straahalm.

Da vi kom gjennem Korkskovene, var Regnen aldeles forbi, Solen skinnede rød som et Blod mellem de høistammede Træer; det blev med Eet Aften, Stjernerne myldrede frem, Vinden var frisk, næsten kølig.

Vi naaede Lissabon, Gaslanternerne lyste, Boutikerne straalede, Folk søgte til Theatret **Maria secunda**, paa den smukke, store Plads. Vi kom forbi den offentlige Have; Gasblus lyste derinde mellem de duftende, grønne Træer, Musiken lød, og snart vare vi ude af Stadens Port og paa Pinieros, hvor det sildigt dækkede Middagsbord ventede os.

En Nats Hvile eller to og da afsted igjen til en ny Egn, det af Digtere besjungne Cintra.

Den allerede paa nogle Kort angivne Jernbane mellem Lissabon og Cintra er ikke bragt istand, et Par Banehuse bleve opførte, men Banen selv lagt hen, ja, om jeg har forstaaet ret, aldeles opgivet. Vil man til Cintra, maa man med Omnibus derhen fra Lissabon eller skaffe sig anden Vogn, Hest eller Esel.

Den smukkeste og meest besjungne Deel af Portugal er unegtelig Cintra. „Det nye Paradiis", bliver det kaldt af Byron. „Her har Foraaret sin Throne", synger den portugisiske Digter Garret. Derhen ville vi.

Paa det gamle Slot i Byen tilbringer den regjerende Konge, Don Luis, en Deel af Sommeren. Hans Fader, Don Fernando, boer paa Penha, Bjergslottet i Skyregionen. Diplomater og en Deel af Portugals Rigmænd have deres Villa i denne deilige, livsfriske Natur, Hotellerne ere opfyldte af Reisende, deels Udlændinge, deels Landets egne Folk.

I den tidlige Morgen tog jeg fra Pinieros; Veien gik gjennem Lissabons Forstad, ud paa den aabne Mark, ind gjennem Vandledningernes Buer, snart i Høider, snart i Dale. Alt rundt om laae tørt og henvisnet, kun en enkelt Cactus viste Liv.

I den første Landsby vi kom igjennem, traf vi en vandrende Spillemand med sin unge Kone; han accompagnerede med Violin hendes improviserede Sang, en yngre Knøs slog Tambourin. I flotte Vers sang hun til Krostuens Signora om dennes røde Skjørt og gule Halstørklæde. Sangen strømmede som et Væld, Ordene fløi frem som en Ramse, det var ganske vist en tidligere lavet Vise, i hvilken hun nu med en vis Øvelse indsatte andre Ord end før, og omdannede og afpassede til den Signora, hun øieblikkelig var hos.

Paa hiin Side Landsbyen saae vi i nogen Afstand en stor Park med Lystslot. Don Miguel, der elskede Jagtlivet, havde foretrukket dette Sted for det ved sin Naturskjønhed henrivende Cintra. Endnu viste sig rundt om kun magre Jorder, intet malerisk Punkt, ingen Busk, intet Træ; kun udenfor et fattigt Bondehuus prangede en blomstrende Magnolie, dens mørkegrønne Blade skinnede i Solen.

Et tæt Taageslør skjulte endnu det nære, frodigtgrønne Cin-

tra, men snart saae vi den første Forkyndelse om det: en Have med mægtige Løvtræer; her laae en storartet Bygning, den havde for ikke længe siden været et kongeligt Slot, men tilhørte nu en Privatmand, der havde kjøbt det for en utrolig, ringe Sum. Gjennem Gitterporten saae man ind over Blomster og Grønt, over rindende Vand og store nedhængende Grene.

Som en lille By for sig, ligger ovenfor Cintra, mellem Klipper og Grønt, Santa Maria, i hvis Udkant, under høie Træer, José O'Neill havde sit Landsted, nu mit nye Hjem. En bred Haveterrasse, behængt med Glasklokker, vendte ud mod Landeveien, som snoede sig forbi, klemt af Villaen og Gjenboens store, øde Huus. Eieren var død bort før det blev færdigt; den halvfuldendte, vinduesløse Side vendte mod os og havde, især ved Maaneskin, noget aldeles Spøgelseagtigt ved sig. I Bagbygningen, med Udsigt i Dybden, ud over Cintra og Campagnen, boede Folk, men dem saae vi ikke noget til.

Vort Huus, med dets mange Kamre og Stuer op til Klippevæggen, hvor en Kilde rislede, havde sin egen Have overfyldt af Citroner og Figen, men saa lille, at en tøiret Høne havde Raaderum over den; man saae herfra paa den skovgroede Klippe, mellem sønderrevne Skyer, Kong Fernandos Slot, bygget halvt maurisk, halvt italiensk. Den egenlige større Have, som tilhørte O'Neill, laae et Stykke fra Villaen i Dybden paa den anden Side af Landeveien. Dernede var Køling, Skygge og Eensomhed. Det var som om jeg her traadte ind i dansk Skovnatur; jeg maatte tænke paa Høiderne ved Silkeborg; jeg gik under løvfulde Træer, saae Birk og Fyr. Vandet rislede koldt og klart mellem frodigt Græs, hvor Forglemmigeien groede; jeg saae den danske, hvide Kløver, den blomstrende Hyld og Convolvolus. „Her er jeg i dit deilige Danmark!" sagde José og udtalte af varmt Hjerte sin Kjærlighed for det Land, hvor han havde tilbragt de tidligste Ungdomsaar.

Man siger, at enhver Nation finder i Cintra et Stykke af sit Fædreland, jeg fandt Danmark her; jeg troede at gjenfinde mangen kjær Plet fra andre skjønne Lande, det grønsværklædte Kent, Brockens vildt omkastede Steenblokke; jeg kunde her troe mig ved Genfersøens Bred og i Leksands Birkeskove. Alt vexlede forunderligt rigt. Her stod Laurbærtræet med sin sortrøde Frugt, her løftede og bredte sig Geranierne som store Buske, og Fuchsien stod som Træ. Fra Kastanier og Bananer hang Slyngplanterne i en Fylde, der maatte minde Sydamerikaneren om hans Hjemstavns Skove.

Tæt ovenfor Haven saae man fra Veien ud over Cintra, hvis gamle Slot har Udseende af et Kloster med smaa tilklistrede Bygninger. De mange, smaa Haveterrasser prangede alle med Springvande; to kuppelagtige Skorstene, ikke uliig Champagneflasker, dominere den hele Bygning, der mangler al Skjønhed.

Anderledes smukt og malerisk løfter sig over hele Egnen Don Fernandos Sommerslot. Heroppe var i Fortiden kun en stor Skovstrækning, som endnu findes, ligesom ogsaa det berømte Korkkloster, en lille Bygning, hvis Vægge ere beklædte med Bark af Korktræet; Slottet selv har sin Oprindelse fra Vasco de Gamas Tid. En Dag, under dennes berømmelige Tog, holdt Kongen Jagt heroppe, og netop paa det Sted, hvor Slottet staaer, øinede han Vascos Flaade, som vendte hjem, i sin Glæde lovede han da at bygge her et Kloster; han holdt sit Ord; det blev reist og udgjør endnu den smukkeste og meest maleriske Deel af hele Bygningen. Da Klostrene siden bleve hævede, Munkene forjagne, kjøbte Kong Fernando dette Kloster og anvendte en betydelig Formue paa at tilbygge og anlægge Parken.

Den hele stigende Bjergvei derop er et Stykke Have, hvor Natur og Konst deiligt understøtte hinanden; her er den skjønneste Spadseregang, man kan tænke sig. Den begynder med Cacteer, Pla-

taner og Magnolier og ender med Birk og Gran mellem vildt omkastede Klippeblokke. Geranier af alle Arter og Farver blomstrede her i Fylde, forunderlige deilige Tidsler prangede tæt ved Myrtebuskene, med deres duftende hvide Blomstersnee; eensomme Stier snoede sig op mellem gamle, vedbendklædte Mure og Klippestykker, som i deres Fald have dannet naturlige Buer. Man seer saa vidt omkring heroppe, hen mod Lissabon til Bjergene paa hiin Side Tejo; man seer ud over Atlanterhavet, og hvor Cintra ligger i Dybden, har man den store Slette hen til Klosteret Mafra. Luften var saa gjennemsigtig, at jeg troede at kunne tælle Vinduerne i Bygningen, der dog ligger flere Miil borte.

Den aabne almindelige Landevei fra O'Neills Huus forbi Cintra, en heel Miil frem, indbød til Vandring, der under Afvexling og Skygge var den deiligste Promenade, og blev ogsaa mod Aften særligt besøgt. Jeg gik den tidt selv ved den solvarme Middagstid; næsten altid kom her en Brise fra Havet; Træer løftede sig, store som vore Bøge og Elle; i Fylde hang hen over Klipper og Mure bladfulde Slyngplanter. Kastanietræerne heldede deres mægtige Grene til et heelt Løvtag, Grædepilene bøiede sig mod den støvede Vei.

Nær Cintra ligger en Villa i maurisk Stiil, tilhørende en rig Brasilianer; han lod den bygge netop paa den Tid, da Folk læste Dumas „Monte Christo", og efter den har Villaen beholdt Navnet. Herfra blev Landeveien endnu mere snever under et Tag af Kastanietræer; et pladskende Vandfald syntes at forøge Køligheden. Nu aabner sig en bred Plads med ligesaa skyggebringende Træer foran en Rococobygning, hvor Fredsslutningen under Abrantes afsluttedes. Bestandigt har man Penhas Skove tilvenstre, og i Skyhøiden det maurisk byggede Slot, bærende sit fiirkantede store Taarn med Smaataarnene. Her var paradisisk smukt; jeg maatte tænke paa min Barnelærdom fra Badens latinske Grammatik: „Tempe en deilig Dal i Thes-

salien". Mon Tempe kunde frembyde noget Skjønnere end Cintra?

Min Ven José holdt af Eensomhed, blev helst i sit stille, hyggelige Hjem, og jeg var gladest ved at drive alene om. Ganske Fremmed for de Mange, der boede her, var jeg ikke. I Cintra opholdt sig en Landsmandinde, Fru Vicomtesse Roboredo, Datter af Admiral Zahrtmann; hun var netop indtruffen til Lissabon med det sidste Dampskib fra Bordeaux under de sørgelige Omstændigheder, at bringe sin afdøde Gemals Liig til hans Familiebegravelse i Portugal. Ved hende blev jeg indført i flere høiadelige Huse, saaledes hos den elskværdige Grev Almeida, som med sin Familie beboede Palazzo Pombal, en endnu halv maurisk Bygning, hvor et Springvand pladskede i den luftige Spisestue og hvor Haveterrassen med sit mægtige Viinløvstag syntes en heel Pragtsal. I Cintra traf jeg atter paa Marquis Fonteira med Datter og Svigersøn; dennes Moder er dansk født. Jeg samledes med en Ven fra Kjøbenhavn, Sønnen af Digteren Lytton Bulwer, der en Tid var hos os i den engelske Legation; han havde mig kjær for mine Skrifter, var selv en i sit Fædreland yndet Digter; i Danmark gjorde jeg denne elskværdige unge Forfatters Bekjendtskab. Nu indtog han Pladsen som engelsk Gesandt i Lissabon, var gift og tilbragte Sommeren med sin smukke, yndige Kone og deres lille Barn i det paradisiske Cintra.

I Vennen, Lyttons Huus fandt jeg den hjerteligste Modtagelse, de meest deeltagende Venner; med ham og hans Frue saae jeg en Deel af Cintras uforglemmelige Deilighed.

Vi kjørte en Eftermiddag Landeveispromenaden, under de mægtige, skyggefulde Træer, forbi Monte Christo, forbi Vicekongens Have, hvor Hjertet af Ines de Castro gjemmes, ud til Monserrat, der eies af en meget rig Englænder, som kommer og bliver her kun to Foraarsmaaneder. I Haven voxe

frit en Mængde tropiske Træer og Planter; jeg saae et Buskads af alle mærkelige Bregnearter, fra de ringeste til de, udviklede i Kraft og Størrelse, staae Side om Side med Palmetræerne. Store, hvide Klokkeblomster hang fra et Træ, perleagtige, rosenfarvede Bær fra et andet. Saftfyldte Frugter, jeg ikke kjendte, solfyldte, farvede Blomster stode her, og ned over en deilig, fløielsgrøn Græsplaine rislede det klare Kildevand, der ledédes for at Græsset ikke skulde savne Væde. Ovenover dette friske Grønne laae Slottet i maurisk Stiil, aldeles en Vignet til „Tusinde og een Nat“, et eventyrligt, feeagtigt Skue. Solen sank i Havet, der laae rosenfarvet, udstrakt og stort, skinnende med magisk Glands paa de marmorhvide Vægge og Forziringer, fyldende med Glands de store, speilklare Vinduesglas. Luften var saa varm, saa stille, saa gjennemgydt med Blomsterduft, at man følte sig som ført bort fra Virkeligheden, blev betagen og kom først til sig selv inde i den nære skyggefulde Korkskov. Her mødte vi og hilsede paa det unge Kongepar.

Veiret var altid smukt under Opholdet i Cintra; dog i de sidste Dage jeg var her, blæste det stærkt fra Nordvest. Havet, en heel Miil borte, saae jeg saa nær, saa udstrakt, lignende et udstrammet, blaat Klæde. Jeg øinede Brændingen, den løftede sig som en hvid Røg langs Kysten; snart skulde jeg derud, bort fra det skjønne Fastland, prøve det rullende Hav.

Dagen til Afreisen kom; det var mig tungt at skilles fra den kjære hjertefulde José, skilles fra al Cintras Deilighed. I flyvende Fart, i susende Vind gik det igjen til Pinieros; hele Natten her stormede det, jeg troede, at Huset maatte styrte sammen; næste Døgn var ligesaa stormende, men Himlen klar, Solen skinnede varmt; jeg fik et deiligt Veir til Hjemreisen, sagde George O'Neill; om faa Dage vilde Dampskibet fra Rio indtræffe og strax afgaae til Bordeaux.

Kun Timer, høist halve Dage, havde jeg tilbragt inde i

Lissabon; jeg vilde derfor nok før Afreisen være der lidt længere, see i Aftenen det Liv og den Færdsel, der da rørte sig i Gader, Cafeer og Theatre.

Før jeg forlod Pinieros og Vennerne her, skrev jeg i Fru O'Neills Album:

Naar, om Gud vil, snart jeg vandrer
I den danske Bøgesal,
Vil min Tanke ofte flyve
Til det skjønne Portugal.

Dvæle længst da paa Pinieros,
Hvor jeg fandt mit danske Hjem;
Jeg staaer atter paa Terrassen,
Alle Syner flyve frem:

Aqvæducten og Palmella,
Cintras Bjerge, hver en Ven.
Sødt at mødes, tungt at skilles,
Mon I huske mig igjen?

V.

Et Par Dage i Lissabon. Paa Dampskibet Navarro fra Lissabon til Bordeaux.

O'Neill anbefalede mig et nyt Hotel, der netop i disse Dage var blevet aabnet og laae nær hans Contor og Havnen; det var et venligt, ældre Ægtepar jeg her flyttede ind til. Jeg spurgte om naar der var Table d'hôte. „Saasnart De befaler!" svarede man; jeg var endnu Husets eneste Gjest, jeg havde, om jeg vilde, alle Stuer og Sale her til at bevæge mig i; men hvo gad bevæge sig? Gardinerne vare nede, Skodderne lukkede, at ikke det varme Solskin skulde trænge ind. Det var en heel Tortur at komme udenfor, man sneg sig frem i Husenes smalle Skygge;

det forsøgte jeg ogsaa, thi hele Dagen at ligge paa Sengen eller gaae i de halvmørke Stuer, hvor jeg ikke fik Besøg af en eneste Bekjendt, var ikke til at udholde. Jeg styrede derfor hen til O'Neills Contor; her fandt jeg Aviserne, der sagde mig, hvorledes det stod til udenfor Portugal. Ødelagt af Varme kom jeg derhen, og ødelagt af den kom jeg igjen tilbage, først ud paa Aftenen begyndte jeg at føle nogen Velværen; det var en Vederqvægelse at komme ud paa Altanen og fornemme den friske Brise, den blæste saa velgjørende kold ind i Øinene, ind i Munden, den blæste Livet i En. Da kunde man med Behagelighed komme paa Gaden, blande sig i Mængden, besøge Cafeer og Promenade.

Den næste Dag var solhed som den foregaaende, Dampskibet kom ikke til den Tid det var ventet, istedetfor to Dage maatte jeg blive hele fem i den solhede Stad; hver Nat blæste det stærkt, endelig lagde Blæsten sig, og da i den tidlige Morgenstund blev jeg vækket ved en stærk Dundren paa Hotellets Dør, et Bud fra Huset Tolades O'Neill bragte en skriftlig Underretning om, at nu var det franske Dampskib fra Rio under Opseiling og vilde endnu denne Formiddag afgaae til Bordeaux. I de faa Timer jeg altsaa endnu havde at blive her, vilde jeg neppe faae Vennerne fra Pinieros eller Setubal at see.

Lægen, et Par af Skibets Officerer og nogle af de Medreisende traf jeg i O'Neills Contor; en ypperlig, spansk Viin kom frem til Hilsen og Afsked. Paa mit Spørgsmaal om Havet ude var roligt, svarede Capitainen, at nu blæste det ikke mere, men at Søen gik høit; det havde stormet i flere Nætter og Dage, derfor vare de indtrufne tre Dage senere end Bestemmelsen var. Vi gik ned til Havnen, her laae Capitainens Baad, vi toge Alle Plads; O'Neill fulgte med; Matrosernes raske Aaretag førte os snart ud paa Tejofloden, hvor Damperen Navarro laae og tog Gods og Passagerer ombord. Baadsmandspiben lød, Matroser med Hellebarder stode

ved Trappen, og snart var jeg paa fransk Grund i det store Skib. Det var som et svømmende Hotel.

Paa Dækket bag ude kom man ind i en umaadelig stor Salon, med brede Gange og Borde paa begge Sider; Buffetter, Bibliothek og smukke Malerier, meest Landskaber, mellem de brede Vinduer. Udenfor, langs Salonen, strakte sig et bedækket Galeri, der om Aftenen oplystes ved flere Lygter; her sad man, her spadserede man. Udenfor Salonen, mod Skibets Midte, var Capitainens og Officerernes Kahytter, nu kom Kjøkkenet og Forraadshuset, Alt ovenpaa Dækket, saa fulgte det kæmpestore Maskineri; naar man mellem dette og de mægtige Skovlhjul var naaet over Skibets Midte, stod man paa „anden Plads", der med „tredie" for ude var opfyldt af Gods og Passagerer, og frembød det meest maleriske Skue: Aber i Buur, Huusdyr i Indelukke, Papegøier og Kakaduer, en „Noa Ark" fra Sydamerika. Hen over hele Fartøiet svævede et luftigere Dæk, der forbandtes ved Trapper og Broer. Vi vare, hørte jeg, henved fem hundrede Passagerer. Efter Frokost hos Capitainen fulgte Afsked. George O'Neill spøgte og loe, jeg var veemodig; mon vi oftere skulde gjensees, jeg kom vistnok aldrig mere til dette fjerne, skjønne Land, hvor jeg havde følt mig vel og hjemlig. Fra Relingen saae jeg O'Neill roe mod Land, hørte hans muntre Lev vel! jeg fulgte med Øinene Baaden, snart forsvandt den mellem de for Anker liggende Skibe; jeg søgte ned til min Koie, den allerbageste i Fartøiet; jeg vilde ved Søens Bevægelse blive ordenlig vugget.

Nu lød Signalerne, Ankeret blev lettet, Dampen fik Lov at raade og vi glede paa den stærkt rullende Strøm forbi Lissabons malerisk liggende Bygninger, forbi Slot og Caserne, forbi det maurisk udseende Belem og snart vare vi ved Flodens Munding og ude paa Atlanterhavet. Skibet ligesom hævede sig, Bølgerne løftede sig større og større; op mod Kysten sprøitede

den stærke Brænding; Luften blev køligere, vi styrede længere og længere ud. Imidlertid var Salonen bleven indrettet til Spisestue, vi vare saa mange Passagerer, at vi maatte samles i to Hold ved alle Maaltider. Jeg havde allerede taget Plads, saa yderligt, saa nær Udgangsdøren som muligt, thi jeg forudsaae det gik mig ikke længe godt at blive her. Gulvet syntes at løfte sig under mine Fødder; gjennem Vinduerne saae jeg snart kun den høie, klare Luft, snart at vi vare saa dybt nede mellem Søerne, at disse syntes som Vandfald at rulle mod Skibet. Det varede længe før den første Ret blev bragt, jeg saae dem netop bringe Suppen, og saa maatte jeg søge ud i den friske Luft, sidde der lidende og dobbelt lidende ved at vide, at det vilde blive en endnu stærkere Søgang, naar vi kom længere ud, og at det ikke var een Nat, men hele tre Nætter og fire Dage, jeg havde at blive her, ja, at dette endogsaa kunde kaldes en heldig Reise. De fleste andre Passagerer havde allerede været een og tyve Nætter og Dage ude, for dem var det en kort Fart, den vi havde tilbage, men maaskee den ubehageligste, vi skulde over den spanske Sø, Vinden blæste, den havde tidligere stormet altid fra Nordvest; jeg saae i den Retning over de store rullende Bølger og vidste at det nærmeste Land var Grønlands Kyst.

Endnu var Cintras Høider og Skove synlige, men før Solen gik ned, bleve Omridsene svagere og forsvandt tilsidst. Stjernerne kom frem, Luften blev kold; jeg vovede mig imidlertid ikke ned i min Kahyt, men søgte ind i den store Spisesal for her at tilbringe Natten; endnu var her livlig Tale, Kommen og Gaaen af de andre Passagerer, ud paa Aftenen bleve de færre og færre, tilsidst blev jeg ene, det var Midnat, Lysene bleve slukkede, kun fra den aabne Dør saae jeg et Skin fra en stor Lanterne. Jeg fornam de rullende Søer, hørte Bølgernes Bryden, Maskinernes Gang, Signalklokkens Slag og Svarene

som fulgte. Jeg tænkte paa Søens Magt, Dampens Magt; der var i alt Dette et Slags Regelmæssighed i de hemmende Stød, Søgangen, Skibets Bevægelse; snart var jeg fortrolig med alt Dette ligesom med Signalerne, men hver Afvigelse eller ny ubekjendt Lyd vakte min Opmærksomhed, jeg kunde ikke vende Tankerne fra de Ulykker, som kunde hænde; meer og meer blev levendegjort Erindringen og Forestillingen om min Ungdoms Veninde Jette Wulff's skrækkelige Død paa det samme Hav, da Dampskibet Austria, som hun var paa, brændte, al den Rædsel jeg derom havde læst, følt og lidt under, jeg havde igjen hendes Død saa levende i Tanke og Fornemmelse.

> I det brændende Skib paa det rullende Hav,
> I Rædsler, som ei vi udholde at høre,
> Har Du lidt, har Du endt, har Du fundet din Grav,
> Dødsmaaden og Kampen naae aldrig vort Øre."

Og som jeg laae her i Natten, slog med Eet Søen voldsomt mod Skibet, det ligesom standsede et Øieblik, det var som Dampen holdt sin Aande tilbage, Maskinen ikke bevægede sig, men i næste Øieblik var den vante Lyd og Bevægelse. Jeg tænkte paa Skibbrud, ufrivillig udmalede det sig i min Tanke, hvorledes vi sank, Vandet knuste Loftet og trængte ind, alle Lys slukkedes, man fornam det var Dødsøieblikket, men hvorlænge vilde man endnu beholde Bevidstheden. Jeg havde i dette Minut hele Dødsangestens Qval, Sveddraaber trængte frem paa min Pande; jeg sprang op, løb ud af Kahytten, en enkelt Lanterne skinnede her, jeg rev Seilet tilside ved Relingen og saae ud: — Hvilken Pragt, hvilken Storhed! Hele det rullende Hav lyste som Ild; de store Bølger væltede med phosphorisk Glands. Det var, som glede vi over et Ildhav. Jeg blev saa overvældet af den hele Herlighed, at Dødsangesten i samme Nu forsvandt. Faren var ikke større, ikke mindre, end den altid kunde være, men nu tænkte jeg ikke paa den; Phantasien havde

faaet en anden Retning, og min Tanke var Hengivelse; døer jeg i denne Nat, eller om nogle Aar, er det vel saa vigtigt for mig at leve disse; Døden kommer jo dog, og her er det i Storhed og Herlighed.

Jeg stod længe i den stjerneklare Nat og saae paa det stortrullende Verdenshav, og da jeg igjen søgte ind i Salen og strakte mig paa Sophaen, var Sindet forfrisket og glad i Hengivelse til Gud:

Du Evighedens Gaade,
Du Lys for min Forstand,
Du Kjærlighed og Naade
Saa stor den rummes kan.
Fra Dig alt Livet vælder,
Til Dig alt Liv gaaer hen,
Til Dig jeg Hoved helder,
Du Barnets store Ven

Jeg Dinene vil fæste
Fortrøstningsfuld paa Dig,
Hvad der er mig det Bedste,
Det vil Du give mig!
O lad den Tro ei briste
Hos mig i Angstens Stund,
Og i den allersidste
Kys mig med Fadermund.

Efter nogle Timers styrkende Søvn vaagnede jeg i den tidlige Morgen, Søen gik høit, den portugisiske Kyst var endnu paa et enkelt Sted at øine. Jeg gik ud paa Galeriet, begyndte der saa smaat at røre mig. En af Søofficererne lærte mig at tage sikkert Fodfæste, og hvorledes jeg skulde gaae for at være med i Fartøiets Bevægelse; Søsyge fornam jeg ikke; jeg saae paa de rullende Søer, begyndte at betragte Livet ombord og mine forskjellige Medreisende. Man havde

sagt mig at her var meget blandet Selskab, og snart fik jeg et Slags Beviis herfor. Der kom om Morgenen, op fra en af Kahytterne, en ældre Dame; hun græd og beklagede sig, hun var ombord bleven bestjaalet. Damen var gaaet ombord i Rio og havde derfra deelt Kahyt med en anden, hende ubekjendt Dame, der udgav sig for at være en Consuls Frue og vilde til Lissabon; der havde hun igaar forladt Skibet og medtaget hendes Guldpenge, Braceletter og Creditiv. Før vi naaede Bordeaux kunde der ikke blive telegrapheret til Lissabon, da var tilvisse Tyven allerede borte fra Byen, ude af Landet, inde i Spanien, og videre frem.

Bølgerne løftede sig høit, jeg spurgte Capitainen om de bleve endnu større, naar vi kom ind i „spansk Sø." „Jeg troer det!" svarede han; men op ad Dagen, alt som vi naaede nordligere op, blev Søgangen mindre, jeg kunde fastere bevæge mig og saae mig nu om i Fartøiet. Jeg har omtalt dets Udstrækning og Størrelse, den vidt udstrakte Kahyt-Caserne i Dybden, Kjøkken, Forraadskamre, Maskineri og Brimlen af Passagerer oppe og nede. Paa Verandaen, paa hver Side af Spisesalen, sad paa Bænke og Stole Damer og Herrer i Samtale, eller med en Bog, Haandarbeide og Sligt. I Maskin-Svælget, hvor Ilden lyste under Dampkjedlerne, bevægede sig halvnøgne Arbeidsfolkene; traadte man ind paa anden Plads, da var det vanskeligt at komme frem for de paa Dækket udstrakte Grupper af Reisende, de mange opstillede Sager, Aber i Bure, gyngende Kakaduer og Papegøier, en Brimmel af Børn, et Virvar, en Tummel, som paa en Markedsplads.

Endnu vovede jeg mig dog ikke op paa det Øverste ved Broer og Trapper forbundne Dæk, hvorfra Commandoen raabtes og signaliseredes og den store Klokke angav nøiagtig Tiden. Denne gik med rask Fart og vort Dampskib med ikke mindre, og dog først seent paa Eftermiddagen naaede vi saa høit, at

Cap Finisterre var at see, men snart, da Solen sank, svandt dets Omrids i Nattens Mørke. Vi samledes nu, og næsten alt for Mange, i den store Spisesal, Alle vel, Alle lystige, Børnene altfor lystige, der var et Børnevrøvl, et Børneskrig; i flere Timer hamrede et Par Smaa paa Claveret, og Forældrene havde saa stor Glæde af deres Børns Lystighed, at de ikke tænkte paa hvor besværlig og ørepiinlig den var for os Andre. De lode dem hamre løs, støie og muddre. Mod Midnat blev det stille.

Da jeg næste Morgen kom ud paa Dækket vare vi i den biskaiske Havbugt, altsaa midt inde i spansk Sø, og her var blikstille, den kunde ikke være skjønnere, Vandfladen laae som et stort udspændt Silketøi, det var som glede vi hen over en Indsø, hvor Vinden hvilede. Saaledes viste sig den spanske Sø, den, jeg havde frygtet saa meget. Endnu saae jeg Bjerghøiderne paa den portugisiske og spanske Kyst. Forskjellige Gjenstande dreve paa Søen, de vare ved Stormveir revne overbord; her flød Vragstykker af forulykkede Skibe, der saae jeg en stor rødmalet Kasse, den drev sin Vei, vi vor.

I Dag endelig naaede jeg op paa det øverste Dæk, gik hen over de hængende Broer, nød ret Skuet af det herlige uendelige Hav, saae store Fisk løfte sig over Vandfladen, øinede enkelte lavt svævende Søfugle. Mod Aften trak Skyer op i Vest, Søen reiste hvide Toppe; det blev Regn og jeg tyede med de Andre ind i Salonen; jeg følte mig ganske søvant, vovede mig ned i min Kahyt, første Gang efter at vi vare komne paa Havet; Skibets Slingren i den stærke Dønning lod mig et Par Gange falde mod Koien. Det blev stille ovenover, jeg troede at høre den susende Vind, men det var Skibets Hjul som arbeidede.

I den tidlige Morgen, det var fjerde Dag jeg var ombord, skyndte jeg mig op paa Dækket, her var stor Reengjøren

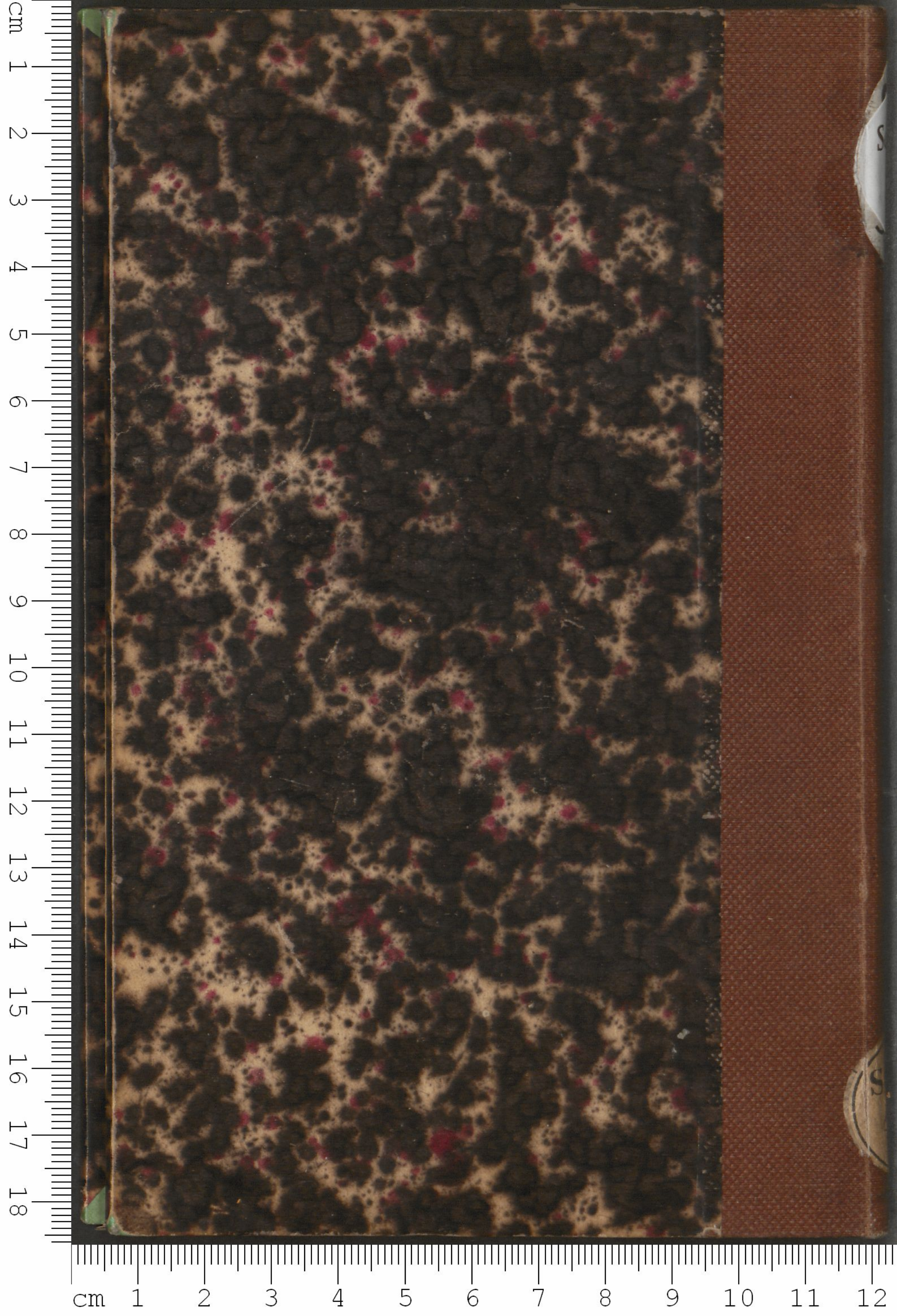
og Vasken, vi nærmede os den franske Kyst, dog endnu var den ikke at øine. Efter Frokosten kom vi forbi Fyrtaarnet, der, ud for Girondefloden, er reist paa en Klippe i Havet; først herfra viser sig Kysten, der er sandet og flad.

Gironde kom som en heel bred Sø ud i Oceanet, aldeles guul, Havvandet farvedes af den en heel Miil ude. Man havde i Lissabon sagt at der var Cholera i Bordeaux, men betvivlede det dog; Lodsen, som kom ombord, forsikkrede os at Sundhedstilstanden var god, det var den behagelige første Hilsen.

Saasnart vi vare inde i Floden, blev der kastet Anker, to smaa Dampskibe ventede paa os, det ene optog Passagerernes Gods, det andet Passagererne selv; vi vare saa Mange, at Fartøiet blev aldeles overfyldt, neppe Halvdelen fik Siddeplads. Girondefloden bevarede her en Deel sin Udstrækning til begge Sider, indtil hvor den oppe i Landet dannes af Floderne Garonne og Dordogne. Paa begge Sider ind i Landet saae vi deilige grønne Kyster, med Viinhaver, Byer, Villaer, Grupper af Poppeltræer, en heel frodig vexlende Guirlande. En gammel Militair var Opmærksomheden selv i at vise og underrette mig om Alt hvad vi glede forbi.

Det blev imidlertid Aften, Klokken var syv før vi naaede Bordeaux, Skibet lagde an ved Quaien, høit oppe i Byen. Jeg steg i Land, men saae ikke et kjendt Ansigt i Mængden, før Leietjenere fra Hotellet, hvor jeg tidligere havde boet, kom mig imøde, Vognen ventede, og som en kjær gammel Bekjendt hilsedes jeg af alle Husets Folk. Snart saae jeg kjære Venner. Søreisen var overstaaet, Portugal og Spanien laae bag ved mig, jeg var i Frankrig og om faa Dage i Danmark.

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18
cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12